

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατεύθυνση: Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτρης Καιρίδης

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Παναλβανισμός, αλβανικό εθνικό ζήτημα και βαλκανική
σταθερότητα: Υπάρχει προοπτική για τη δημιουργία μιας
Μεγάλης Αλβανίας;**

Αθανάσιος Καρανίκας

ΑΜ: 1212Μ037

Αθήνα

Σεπτέμβριος 2014

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο I <i>Ιστορική Αναδρομή του Αλβανικού Εθνικού Ζητήματος</i>	9
1.1 Από το 14 ^ο αιώνα μέχρι την ανακήρυξη του αλβανικού κράτους.....	9
1.2 Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι την πτώση του κομμουνισμού.....	12
1.3. Η μετά τον ψυχρό πόλεμο περίοδος και ο πόλεμος του Κοσόβου.....	15
1.4 Η κρίση στην ΠΓΔΜ.....	18
Κεφάλαιο II <i>Αλβανία και Μεγάλη Αλβανία</i>	21
2.1 Η στάση των Τυράνων απέναντι στην κρίση του Κοσόβου.....	21
2.2 Η αλβανική Ακαδημία Επιστημών και το Εθνικό Ζήτημα.....	23
2.3. Μετά την κρίση στο Κόσοβο. Παναλβανισμός: Μονοσήμαντος Αλυτρωτισμός;.....	26
2.4 Σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Αλβανίας.....	31
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την εξωτερική πολιτική της Αλβανίας.....	34
Κεφάλαιο III <i>Κόσοβο και Μεγάλη Αλβανία</i>	38
3.1 Εσωτερική πολιτική κατάσταση.....	38
3.2 Κόσοβο, ανεξαρτησία και Σερβία.....	40
3.3 Ο στενός εναγκαλισμός με τα Τίρανα.....	42
Κεφάλαιο IV <i>Οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ</i>	46
4.1 Τα αλβανικά κόμματα της ΠΓΔΜ.....	46
4.2 Η Συμφωνία της Αχρίδας και η πρόκληση της διεθνοτικής συνύπαρξης.....	49
4.3 Αλβανομακεδόνες & Αλβανοκοσοβάρη. Το φλερτ που δεν θα καταλήξει σε γάμο.....	51
4.4 Η εμφάνιση του Αλβανικού Εθνικού Στρατού	51
Κεφάλαιο V <i>Οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου</i>	55
Κεφάλαιο VI <i>Οι Αλβανοί της Νότιας Σερβίας</i>	56
Κεφάλαιο VII <i>Το ζήτημα των Τσάμηδων</i>	63
Κεφάλαιο VIII <i>Η αλβανική διασπορά και ο ρόλος της στη διαμόρφωση του αλβανικού εθνικού ζητήματος</i>	67
8.1 Η αλβανική διασπορά και το ζήτημα του Κοσόβου.....	68
8.2. Η διασπορά μετά την κρίση του Κοσόβου	69
Κεφάλαιο IX <i>Ιδιαίτερες συλλογικές ταυτότητες</i>	72
9.1 Αλβανοί της Αλβανίας και Αλβανοί της Γιουγκοσλαβίας.....	72

9.2 Κοσοβάρικη ταυτότητα ή αλβανική ταυτότητα;.....	75
9.3 Αλβανική ταυτότητα ή πολίτες της ΠΓΔΜ;	76
Κεφάλαιο X <i>Ο διεθνής παράγων και η Μεγάλη Αλβανία</i>.....	79
Συμπεράσματα –Επίλογος.....	83
Παράρτημα.....	87
Βιβλιογραφία.....	88

Εισαγωγή

Από την εποχή των ριζικών ανακατατάξεων του 19ου αιώνα, συνεπεία των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων των πάλαι ποτέ υπηκόων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, μέχρι την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αλβανίας το 1912, και από τότε έως και σήμερα, έχει διαμορφωθεί μια ιστορική πραγματικότητα που θέλει τους αλβανικούς πληθυσμούς των Δυτικών Βαλκανίων να μην έχουν ζήσει πότε σε ένα ενιαίο κράτος, με εξαίρεση μια σύντομη περίοδο του 1941-1944. Αυτός ο χωροταξικός διαμελισμός του αλβανικού έθνους, ο πληθυσμιακός επιμερισμός του στην Αλβανία και σε γειτονικά της κράτη στη Βαλκανική, κατόπιν της χάραξης των συνόρων και χωρίς να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα των συμπαγών αλβανικών πληθυσμών που ζούσαν στην περιοχή, αποτελεί τις ιστορικές ρίζες του αλβανικού εθνικού ζητήματος.

Μετά την πτώση του κομμουνισμού, και την κρίση του Κοσόβου το 1999 που αποτέλεσε το πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος στις τελευταίες δύο δεκαετίες του εικοστού αιώνα, τη σύρραξη στην ΠΓΔΜ και τη μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου το 2008, το εν λόγω ζήτημα αναδεικνύεται σε πολύπλοκο θέμα, το οποίο προσφέρεται για παρανοήσεις και καχυποψίες σχετικά με τη φύση του, τη διαχρονική του εξέλιξη και τη μετάλλαξή του, όπως αυτές τείνουν να εννοούν τα Τίρανα, η Πρίστινα και το Τέτοβο, οι τρεις ‘‘αλβανικές πρωτεύουσες’’. Ο Παναλβανισμός φαίνεται να είναι πιο σύνθετος και πολυεπίπεδος σε σχέση με τη μονοσήμαντη αλυτρωτική διάσταση που του καταλογίζουν εθνικιστικοί κυρίως κύκλοι σε Ελλάδα, Σερβία, Μαυροβούνιο και ΠΓΔΜ. Σαφώς και μπορεί να προσδιορισθεί με όρους αλυτρωτικούς, ως η αλβανική εκδοχή της Μεγάλης Ιδέας που εμπεριέχει στη θεωρητική της σύλληψη την ενοποίηση των αλβανικών εδαφών σε ένα ενιαίο έθνος-κράτος. Περιλαμβάνει όμως μαζί και τις πρωτοβουλίες για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αλβανικών πληθυσμών καθώς και τις προσπάθειες για ευρωπαϊκή και ατλαντική ενσωμάτωση.

Η εργασία αυτή φιλοδοξεί να απαντήσει στο ερώτημα της πιθανότητας της δημιουργίας μιας Μεγάλης Αλβανίας. Μολονότι είναι παρακινδυνευμένο να προβαίνει κανείς σε εκτιμήσεις όταν πρόκειται για το βαλκανικό περιβάλλον, όλες οι ενδείξεις δείχνουν ότι οι φόβοι για την υλοποίηση ενός τέτοιου ενδεχομένου, για το εγγύς τουλάχιστον μέλλον, δεν είναι βάσιμοι και ως εκ τούτου υπερβολικοί .

Με την εργασία αυτή θα υποστηριχθεί ότι ανεξάρτητα από τη κοινή εθνική ταυτότητα, τα Τίρανα, η Πρίστινα και το Τέτοβο έχουν ξεχωριστή πολιτική ατζέντα, οι δε πολιτιστικές διαφορές οι οποίες έχουν σμιλευτεί και από τα χρόνια της κομμουνιστικής απομόνωσης της Αλβανίας παίζουν και αυτές το ρόλο τους στην ενίσχυση της διαφορετικότητας στους αλβανικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής. Προφανώς υπάρχει μείζονα συνεργασιακή δράση μεταξύ Τιράνων από τη μια και Πρίστινας, Αλβανών του Μαυροβουνίου και της ΠΓΔΜ από την άλλη, γεγονός που προσδίδει στην Αλβανία ρόλο πάτρωνα, αλλά συνάμα εξυπηρετεί τους μακροπρόθεσμους στόχους των Τιράνων για τη δημιουργία ενός αλβανικού οικονομικού και κοινωνικού χώρου, όπου θα δεσπόζει η αλβανική κουλτούρα και θα κυκλοφορούν ανεμπόδιστα οι αλβανικοί πληθυσμοί, χωρίς να απαιτείται προς τούτο αλλαγή συνόρων.

Επιπλέον θα αναδειχθεί το γεγονός ότι παράλληλα με την αλβανική έχει διαμορφωθεί και μια ιδιαίτερη κοσοβάρικη συλλογική ταυτότητα για τους πολίτες του Κοσόβου, ενώ και οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ, αν και δεν έχουν προσκτήσει τη “μακεδονική” συλλογική ταυτότητα, μετ’ επιτάσεως υπερασπίζονται την ιδιότητα τους ως πολίτες του κρατιδίου. Το αίτημα για ένωση των αλβανικών εδαφών φαίνεται να έχει απήχηση στον αλβανικό κόσμο, πλην όμως μόνο ως διαμορφωθείσα εθνική κουλτούρα περί συντελεσθείσας ιστορικής αδικίας απέναντι στο αλβανικό έθνος, καθώς τα κόμματα που υποστηρίζουν την ενοποίηση των αλβανικών εδαφών έχουν μικρή απήχηση στο εκλογικό σώμα.

Θα αναδειχθεί ότι τα Τίρανα προσδέθηκαν στο άρμα του NATO ως πλήρες μέλος της Συμμαχίας και “αγόρασαν” ασφάλεια, ταυτόχρονα όμως η εξωτερική τους πολιτική γίνεται ολοένα και πιο εξαρτημένη από τη Συμμαχία, τα συμφέροντα της οποίας ουδόλως εξυπηρετούνται με αποσταθεροποίηση της περιοχής. Παράλληλα, πρωτεύων στόχος της Αλβανίας είναι η ευρωπαϊκή ενσωμάτωση, κατά τούτο ο εδαφικός επεκτατισμός δεν συγκλίνει με τέτοιους στόχους, που δεν μπορεί άλλωστε να υποστηρίξει και στρατιωτικά. Ομοίως θα επισημανθεί ότι οι Αλβανοί του Κοσόβου έχουν ως στρατηγικό στόχο την ευρεία αναγνώριση της ανεξαρτησίας και την ένταξη στην ευρωπαϊκή και νατοϊκή ομπρέλα, ενώ οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ στοχεύουν στην πλήρη εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας δια της οποίας θα ενισχύουν τη θέση τους στο κρατίδιο. Από τη μεριά τους οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου συνυπάρχουν κατά βάση αρμονικά με τους Μαυροβούνιους, ενώ οι ευέξαπτοι Αλβανοί της Νότιας Σερβίας, λόγω του μικρού τους αριθμού, της ευαισθησίας

της Σερβίας στο θέμα του εδαφικού του ακρωτηριασμού και της απροθυμίας των Τιράνων και της Πρίστινας να υποστηρίξουν πιο ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες δεν έχουν ισχυρά ερείσματα για να κλιμακώσουν επικίνδυνα τον εθνικιστικό τους οίστρο στο έδαφος της Σερβίας.

Παράλληλα θα επισημανθεί ότι η εθνικιστική έξαρση της αλβανικής διασποράς, παραδοσιακά πιο ένθερμη σε παναλβανικές πρωτοβουλίες και με υλικές δυνατότητες να κινητοποιήσει τις πατρογονικές εστίες στα Βαλκάνια, φαίνεται ότι έφτασε στο ανώτερο σημείο της με την κρίση του Κοσόβου, όπου και υπεστήριξε τον αγώνα για ανεξαρτησία και όχι για ενοποίηση. Τέλος, θα αναδειχθεί ότι μια Μεγάλη Αλβανία δείχνει ,όχι απλώς να μην εξυπηρετεί, αλλά αντίθετα να θέτει σε διακινδύνευση τα συγκρουόμενα συμφέροντα των ΗΠΑ, NATO,ΕΕ από τη μια, και της Ρωσίας από την άλλη, στη Βαλκανική και αυτό από μόνο του αποτρέπει τα αλβανικά κέντρα από την υποστήριξη μαξιμαλιστικών πρωτοβουλιών και ενσταλάζει τη βεβαιότητα στις συνειδήσεις του μέσου Αλβανού για το μάταιο του στόχου.

Μεθοδολογικά κρίθηκε σκόπιμο να ανιχνευθούν πρώτα οι ιστορικές ρίζες του αλβανικού εθνικού ζητήματος από την περίοδο της Οθωμανοκρατίας μέχρι και τις μεγάλες αιματηρές συρράξεις στις οποίες ενεπλάκησαν οι Αλβανοί του Κοσόβου (1998-1999) και της ΠΓΔΜ το 2001. Ακολούθως και με δεδομένο ότι το κεντρικό ερώτημα είναι αυτό της πιθανότητας της δημιουργίας της Μεγάλης Αλβανίας εξετάζονται οι ξεχωριστά οι περιπτώσεις της Αλβανίας, του Κοσόβου, καθώς και των Αλβανών της ΠΓΔΜ, του Μαυροβουνίου και της Νότιας Σερβίας, αλλά και το ζήτημα των Τσάμηδων εστιάζοντας στις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης (πολιτικές, ιστορικές, κοινωνικοοικονομικές), ώστε να εξαχθεί η απάντηση επί του κεντρικού ερωτήματος αυτού, υπό το πρίσμα της κάθε διακριτής περίπτωσης. Η θεωρητική σύλληψη του παναλβανισμού και η μετάλλαξή του θα αναλυθεί στη θεματική ενότητα της Αλβανίας, καθώς με πολιτική των Τιράνων προέκυψε η προσεκτική μετάλλαξή του, από μια αλυτρωτική πολιτική, σε μια ειρηνική συνεργασιακή μεταξύ των αλβανικών πληθυσμών. Ξεχωριστός παράγοντας που πρέπει να αναλυθεί, ώστε να εξαχθεί με όμοιο τρόπο η απάντηση εν προκειμένω για το κεντρικό ερώτημα, είναι αυτός του ρόλου της αλβανικής διασποράς, η οποία έχει αποδείξει ότι μπορεί να κινητοποιήσει πόρους υλικούς και ανθρωπίνους προς την υλοποίηση μαξιμαλιστικών εθνικιστικών πρωτοβουλιών, αλλά και η διαπίστωση της διαφορετικότητας των Αλβανικών πληθυσμών

εντός και εκτός συνόρων της Αλβανίας. Τέλος η απάντηση θα εξαχθεί και υπό το πρίσμα ενός κορυφαίου παράγοντα που επηρεάζει συνολικά τη δράση των αλβανικών πληθυσμών της Βαλκανικής, αλλά και της διασποράς, τον διεθνή παράγοντα.

Κεφάλαιο I

Ιστορική Αναδρομή του Αλβανικού Εθνικού Ζητήματος

1.1 Από το 14^ο αιώνα μέχρι την ανακήρυξη του αλβανικού κράτους

Παρά το γεγονός ότι οι Αλβανοί θεωρούνται από αρκετούς μελετητές ως μια από τις αρχαιότερες εθνοτικές ομάδες της Νοτιανατολικής Ευρώπης, προερχόμενοι από τους Ιλλυριούς¹- αρχαίο λαό της περιοχής-, εντούτοις η διαμόρφωση και ανάπτυξη της εθνικής τους ταυτότητας καθυστέρησε αρκετά. Οι ρίζες του αλβανικού εθνικού ζητήματος πρέπει να αναζητηθούν στο Οθωμανικό παρελθόν της Βαλκανικής Χερσονήσου. Τα εδάφη όπου κατοικούσαν αλβανικοί πληθυσμοί (σε φυλετική κοινωνιολογική οργάνωση), ευρίσκοντο υπό Οθωμανική Διοίκηση ήδη από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα. Πριν την κατάκτηση των αλβανικών εδαφών της Δυτικής Βαλκανικής από τους Οθωμανούς, τα εδάφη αυτά τελούσαν υπό την εξουσία οκτώ ισχυρών οικογενειών, κάθε μια από τις οποίες ηγεμόνευε σε συγκεκριμένες περιοχές επί των φυλών που διαβίωναν εντός των ορίων των περιοχών αυτών.

Η οθωμανική κυριαρχία είχε ως αποτέλεσμα, αφενός να εγκαθιδρυθεί στην περιοχή μία φεουδαρχικών καταβολών κοινωνική και οικονομική δομή, αφετέρου να υπάρξει μια ριζική μεταστροφή των υποτελών στο Ισλάμ. Οι Οθωμανοί είχαν οργανώσει τη διοικητική διοίκηση των κατακτημένων εδαφών της Χερσονήσου με το πρότυπο των Σαντζακίων, η δε περιοχή που εγκαταβίωναν οι αλβανικοί πληθυσμοί ήταν γνωστή σαν ‘‘Sancaki Arvanid’’, η έκταση της οποίας αντιστοιχούσε κατά το πλείστον στη σημερινή εδαφική επικράτεια της Αλβανίας, εκτεινόμενη από το πόταμο Μαρ στο Βορρά, έως τη περιοχή των Ιωαννίνων στα νότια. Το Σαντζάκι της Αλβανίας υποδιαιρείτο περαιτέρω σε έντεκα μικρότερα διοικητικά-εδαφικά σύνολα γνωστά ως Βιλαέτια². Αυτή η φεουδαρχική οργάνωση είχε ως αποτέλεσμα να μην προσκτηθεί στη συλλογική συνείδηση των Αλβανών μια κοινή αλβανική ταυτότητα, αλλά η όποια συλλογική ταυτότητα να θεμελιωθεί με βάση την ιδιότητα του υποτελούς

¹ Stavrianos Leften, *The Balkans since 1945*, Hurst and Company, London, 2000, σελ.496

² Στον δέκατο όγδοο αιώνα, οπότε και έλαβαν χώρα αλλαγές στο σύστημα διοικητικής διαιρέσεως της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τα Βιλαέτια έγιναν τέσσερα. Σε κάθε περίπτωση κριτήριο για τη χάραξη των ορίων της νέας διοικητικής οντότητας δεν αποτέλεσε η εθνοτική ή πολιτισμική συγγένεια των πληθυσμών.

εντός των ορίων του βιλαετιού, προοπτική που οδήγησε και σε αντιπαλότητες, έριδες και διχόνοιες μεταξύ των ανά περιοχή Αλβανών.

Έχοντας εντοπίσει ως τη μεγαλύτερη αδυναμία και εγγενές χαρακτηριστικό της ψυχοσύνθεσης των Αλβανών, τη διχόνοιά τους, ο Γεώργιος Καστριώτης –ευρύτερα γνωστός ως Σκεντέρμπεης³ –, επιφανής προσωπικότητα της Αλβανικής εθνικής ιστορίας και θεμελιωτής της εθνικής αφύπνισης, οργάνωσε το 1444 την πρώτη Λίγκα του Lezhe, όπου ενεθάρρυνε τα μέλη της να παραμερίσουν τις μεταξύ τους διαφορές και να ενωθούν κατά του κοινού εχθρού, των Οθωμανών⁴.

Κατά τον δέκατο ένατο αιώνα η εθνική αλβανική αφύπνιση αιώνα διέρχεται τέσσερις φάσεις. Κατά την αρχική φάση, η οποία διαρκεί από το 1830 μέχρι και το 1877, οι αλβανικοί πληθυσμοί συνειδητοποιούν τη κοινή εθνοτική τους βάση και προσπαθούν να διαμορφώσουν τους πρώτους κοινούς εθνικούς δεσμούς, αρχίζουν δε να αυτοπροσδιορίζονται ως Αλβανοί⁵. Προς τη κατεύθυνση αυτή συνετέλεσε ασφαλώς και ο κοινός φόβος για τους λαούς που κατοικούσαν εγγύς των δικών τους περιοχών και επιβουλεύονταν τις δικές τους, σε μια περίοδο, όπου τα Βαλκάνια μετεσχηματίζοντο, στο πλαίσιο της εκδηλούμενης παρακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας⁶.

Η δεύτερη φάση διαρκεί από το 1878 μέχρι και το 1881, ορόσημο δε της φάσης αυτής είναι η ίδρυση της Διάσκεψης του Prizren στο Κόσοβο στις 10 Ιουνίου 1878, στον απόηχο της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου που υπεγράφη τον Μάρτιο του ίδιου έτους⁷, όπου και διαμορφώθηκε μια πολιτική πλατφόρμα εθνικής κίνησης με σκοπό την προάσπιση των αλβανικών εδαφικών δικαιωμάτων, γεγονός που αποτελούσε στην ουσία την πρώτη προσπάθεια χειραφέτησης του αλβανικού έθνους που μέχρι τότε δεν υπήρχε ως συγκεκριμένη οντότητα. Η Διάσκεψη του Prizren έλαβε χώρα λίγο πριν ξεκινήσει τις

³ Ο Σκεντέρμπεης πολέμησε για τους Οθωμανούς στις αρχές του 1400 και κατόπιν στράφηκε εναντίον τους, ενώνοντας τους Αλβανούς οπλαρχηγούς σε έναν κοινό αγώνα εναντίον τους.

⁴ Vickers Miranda, *Οι Αλβανοί: νεότερη και σύγχρονη ιστορία*, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1997, σελ.8

⁵ Prifti Kristaq (ed), *Rilindja Kombetare Shqiptare vol.2 Historia e Popullit Shqiptar* [Η αλβανική εθνική αφύπνιση vol.2 Ιστορία των Αλβανών] Tirana, Boduesi Toena, 1984, σελ.15

⁶ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ελλάδα απέκτησε την ανεξαρτησία το 1829 και η Σερβία την αυτονομία της το 1830. Ειδικά για την Ελλάδα, το 1844 η σύλληψη στο εθνικό ιδεολόγημα ιδεολογία της ‘Μεγάλης Ιδέας’ και μεταγενέστερα η υλοποίησή της στο πλαίσιο του εθνικού σκοπού προκαλούσε όχι μόνο εύλογες ανησυχίες, αλλά παραστάσεις απειλής στους μη ελληνικούς πληθυσμούς που κατοικούσαν βορειότερα των τότε συνόρων. Η Ελλάδα δεν άργησε να προβάλλει τις διεκδικήσεις της στην Βόρειο Ήπειρο όπου διαβίωναν συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί.

⁷ Με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου οι εκτάσεις όπου εγκαταβίωναν αλβανικοί πληθυσμοί ανεμένοντο να παραχωρηθούν σε Σλάβους.

εργασίες του το Συνέδριο του Βερολίνου, στο οποίο θα εξεταζόταν η αναθεώρηση των αποφάσεων της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου, οπότε και οι Αλβανοί αρχηγοί συνειδητοποίησαν ότι αν δεν δραστηριοποιούνταν, τα αλβανικά εδάφη θα διαμελίζονταν ανάμεσα στη Σερβία, την Ελλάδα και το Μαυροβούνιο. Στη Διάσκεψη έλαβαν μέρος αντιπρόσωποι από τις περισσότερες επικράτειες της Δυτικής Βαλκανικής, εντός των οποίων διαβίωναν αλβανικοί πληθυσμοί. Η Διάσκεψη του Prizren έθεσε ως στόχο την κινητοποίηση των αλβανικών πληθυσμών για την ένωση όλων των εδαφών, όπου διέμεναν συμπαγείς αλβανικοί πληθυσμοί, υπό τη σκέπη ενός έθνους, του αλβανικού, το οποίο έπρεπε να τύχει αναγνώρισης από τα κράτη της Βαλκανικής και τις ευρωπαϊκές αυλές, ως μια διακριτή εθνοτική ομάδα. Περαιτέρω, η Διάσκεψη διατράνωσε το αίτημα για παροχή αυτονομίας από την Υψηλή Πύλη, χωρίς να θίγεται η επικυριαρχία του Σουλτάνου, καθώς δια της διασφάλισης της προοπτικής αυτής θα απετράπετο ο κίνδυνος του ελληνικού και σλαβικού επεκτατισμού, περαιτέρω δε, η αυτονομία προμήνυε μακροπρόθεσμα και την απόκτηση ανεξαρτησίας⁸.

Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης, η οποία οροθετείται μεταξύ 1881 και 1908 στο πλαίσιο των διαδικασιών που συμβάλλουν στην αυτεπίγνωση της εθνικής οντογένεσης, δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη μιας κοινής πολιτισμικής ταυτότητας⁹. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου ιδρύθηκαν σχολεία για τη διδασκαλία, σε πιο οργανωμένη βάση, της αλβανικής γλώσσας, μέσω της δημιουργίας ενός ενιαίου λατινικού αλβανικού αλφαβήτου, σε μια απόπειρα επανασύνδεσης με το ιλλυρικό παρελθόν¹⁰. Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στην τεχνητή υποβάθμιση της θρησκευτικής διαίρεσης, που δεν ευνοούσε τη ενοποιητική διαδικασία του έθνους.

Η τέταρτη φάση ξεκινά το 1908 με την επανάσταση των Νεοτούρκων και κορυφώθηκε το Νοέμβριο του 1912, οπότε η Αλβανία απέκτησε την ανεξαρτησία της¹¹. Οι ηγέτες των Νεοτούρκων, αρνήθηκαν την ύπαρξη του αλβανικού έθνους, γεγονός που έστρεψε τους Αλβανούς εναντίον των Τούρκων¹². Η ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τον

⁸ Prifti Kristaq, Rilindja Kombetare Shqiptare ..., ο.π. σελ.5

⁹ Skendi Stavro, *The Albanian National Awakening: 1878-1912*, New Jersey, Princeton University Press, 1967, σελ 111

¹⁰ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2000, σελ.24

¹¹ Prifti Kristaq., ο.π. σελ.16

¹² Triantaphyllou Dimitrios, ο.π., σελ.24

βαλκανικό συνασπισμό δημιούργησε τις προϋποθέσεις για να διανεμηθεί η σημερινή Αλβανία, μεταξύ της Ελλάδος, της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, βλέψεις όμως που συνάντησαν την αντίδραση της Ιταλίας και Αυστροουγγαρίας. Εν τέλει στην πρεσβευτική συνδιάσκεψη του Λονδίνου (17-30 Μαΐου 1912) αναγνωρίστηκε το νέο κράτος, οι δε Αλβανοί αντιπρόσωποι προέταξαν απαιτήσεις που περιελάμβαναν ολόκληρο το Κοσσυφοπέδιο, τις περιοχές των Σκοπιών και του Μοναστηρίου και το πάλαι ποτέ Βιλαέτι των Ιωαννίνων¹³. Τελικά τα σύνορα του νέου κράτους καθορίστηκαν με το πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (17 Δεκ 1913) και χαράχτηκαν με βάση τις εδαφικές ελληνικές, σερβικές και μαυροβούνιες αξιώσεις¹⁴. Έτσι, μεγάλο μέρος αλβανικών πληθυσμών βρέθηκε εκτός ορίων του νεοσύστατου αλβανικού κράτους και εντός εδαφικής επικράτειας άλλων κρατών.

1.2 Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι την πτώση του κομμουνισμού

Με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη γερμανική εισβολή στα Βαλκάνια το μεγαλύτερο μέρος του Κοσόβου-Μετοχίων και σημαντικό τμήμα της επαρχίας Βαρδαρίου (σημερινή ευρύτερη περιοχή του Τετόβου) παραχωρήθηκε στο κράτος της Αλβανίας, που αποτελούσε ιταλικό προτεκτοράτο ήδη από την κατάληψη της τελευταίας από τις ιταλικές δυνάμεις.¹⁵ Το όραμα έτσι της εθνικής ολοκλήρωσης κατέστη πραγματικότητα, έστω και βραχύβια, και δημιουργήθηκε με την ανοχή των δυνάμεων του Άξονος η ‘Μεγάλη Αλβανία’ με την προσθήκη των εδαφών αυτών, καθώς και 700.000 νέων υπηκόων που διέμεναν στις προσαρτηθείσες περιοχές¹⁶.

Η ήττα του Άξονος και το τέλος του Β΄ Π.Π. σηματοδότησε και την κατάρρευση του οικοδομήματος της Μεγάλης Αλβανίας, τη μετάβαση της συρρικνωθείσας πλέον κρατικής οντότητας στη σοβιετική σφαίρα επιρροής, υπό την καθοδήγηση του κομμουνιστή ηγέτη Ενβέρ Χότζα και μια νέα περίοδο στην τύχη του εθνικού ζητήματος.

¹³ Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια: Το Αλβανικό Εθνικό Ζήτημα», *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Τεύχος Μαΐ-Ιουν 2007,σελ 99

¹⁴ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, ο.π., σελ.24

¹⁵ Κωφός Ευάγγελος, *Το Κοσσυφοπέδιο και η εθνική ολοκλήρωση: Το άγχος του χθες, το άγχος του αύριο*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση,1998, σελ.31 Αξίζει να σημειωθεί ότι πλείστοι Αλβανοί συνεισέφεραν στη πολεμική προσπάθεια του Άξονος, στο πλαίσιο ολοκλήρωσης του εθνικού σκοπού, ήτοι της απελευθέρωσης των αλβανικών πληθυσμών και εδαφών από τους Σλάβους και τους Έλληνες, βλ., Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια..»,ο.π., σελ 101 . Χαρακτηριστική είναι η συγκρότηση της 21^{ης} Μεραρχίας Waffen –Gebirgs Division Der SS Skanderbeg αποτελούμενη αποκλειστικά από Αλβανούς εθελοντές, βλ, σχετικά και Williamson Gordon, *SS Οι Λεγεώνες του τρόμου: Από τις οδομαχίες του Βερολίνου στα Waffen SS*, Αθήνα, Anubis, 2007,σελ.293

¹⁶ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, ..ο.π., σελ.25

Οι προσπάθειες του Χότζα προσανατολίζονταν στη δημιουργία ενός έθνους κράτους, τη στιγμή που το Κοσσυφοπέδιο, το Μαυροβούνιο και το Τέτοβο ευρίσκοντο υπό γιουγκοσλαβική κυριαρχία και τα Ιωάννινα υπό ελληνική. Οι Αλβανοί εθνοτικοί που εγκαταβίωναν στην επικράτεια της Γιουγκοσλαβίας αποτελούσαν μια από τις πολλές μειονότητες της Ομοσπονδίας και ως τέτοιες δεν ασκούσαν ανεμπόδιστα τα ήθη και έθιμα τους και θρησκευτικά τους καθήκοντα, υφίσταντο δε διακρίσεις στον τομέα της γλώσσας και της εκπαίδευσης. Μολονότι για τις περιοχές αυτές συμφωνήθηκε με τον Τίτο η παραχώρηση μιας περιορισμένης αυτονομίας εντός της γιουγκοσλαβικής οντότητας και παράλληλα η πρόσδεση της Αλβανίας στο γιουγκοσλαβικό άρμα¹⁷, εντούτοις, η απόκλιση του Τίτο από τη σταλινική γραμμή και η συνειδητοποίηση από τον Χότζα των μαξιμαλιστικών σχεδίων του Βελιγραδίου, σχετικά με την ενοποίηση της Αλβανίας με τη νέα αυτόνομη περιοχή του Κοσόβου-Μετόχια, υπό το σχήμα μιας ανεξάρτητης δημοκρατίας εντασσόμενης στο ομοσπονδιακό σύστημα της Γιουγκοσλαβίας, συνέτειναν καταλυτικά στην απομάκρυνση της Αλβανίας από τη Γιουγκοσλαβία και την προσωρινή της προσκόλληση στην ΕΣΣΔ.

Η επακολουθήσασα αποξένωση των δύο γειτονικών χωρών, η απαγκίστρωση της Αλβανίας από το ΕΣΣΔ, το πρόσκαιρο ‘‘φλερτ’’ της με την Κίνα και η επανασύνδεση των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία δεν έλυσαν τα εδαφικά ζητήματα της Αλβανίας, η οποία σε γενικές γραμμές, για δικούς της εσωτερικούς λόγους, αποπειράθηκε να προβάλει ήπια το ζήτημα των Αλβανών (κυρίως ως προς τη διάσταση που αφορούσε το σεβασμό των πολιτικών δικαιωμάτων των αλβανικών πληθυσμών) του Κοσσυφοπεδίου και της ‘‘Μακεδονίας’’, χωρίς ποτέ να φτάσει σε ακρότητες, παρά την πίεση που δεχόταν από τις ριζοσπαστικές δυνάμεις των αλβανικών πληθυσμών των εκεί περιοχών¹⁸. Άλλωστε, η πολιτική διεθνούς απομονωτισμού που επεδίωξε το καθεστώς Χότζα έθετε ως βασική προτεραιότητα τη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας, έναντι πρωτίστως των γειτόνων της, επομένως δεν αναμενόταν να αναληφθούν ακραίες ενέργειες έναντι της Γιουγκοσλαβίας που θα έθεταν σε διακινδύνευση τον στόχο αυτό. Περισσότερο ως απόρροια των διορατικών ικανοτήτων του Τίτο σχετικά με τη μακροήμερευση της Γιουγκοσλαβίας και λιγότερο ως καρπός των προσπαθειών του μητροπολιτικού κέντρου του

¹⁷ Χαρβαλιάς Γεώργιος «Βαλκάνια ,από το διπολισμό στη νέα εποχή» στο *Βιβλιοθήκη Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα, Γνώση, 1994,σελ.168

¹⁸ Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια...»,ο.π., σελ 101

αλβανικού έθνους, το Κόσοβο με το Σύνταγμα του 1974 (όπως και η Βοϊβοντίνα) μετατράπηκε σε αυτόνομη επαρχία (και όχι ανεξάρτητη δημοκρατία) με δικό της πανεπιστήμιο στην πόλη της Πρίστινα και καθεστώς εκπροσώπησης στα ομοσπονδιακά Γιουγκοσλαβικά όργανα¹⁹.

Η παραχώρηση της αυτονομίας στο Κόσοβο είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία των κατάλληλων εκείνων πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συνθηκών για την εμφάνιση μιας νέας γενιάς διανοούμενων και την επανασύσφιξη των δεσμών των Αλβανοκοσοβάρων με το μητροπολιτικό τους κέντρο, με συνεπαγόμενο την επαναδιατύπωση του πολιτικού αιτήματος για ένωση με την Αλβανία²⁰. Η παραχώρηση της αυτονομίας και η αφύπνιση της αλβανικής εθνικής συνείδησης των αλβανοκοσοβάρων σε συνδυασμό με τον προοδευτικά υψηλό ρυθμό γεννητικότητας του αλβανικού πληθυσμού προμήνυε την ομογενοποίηση της επαρχίας και τη συρρίκνωση (δημογραφική και πολιτική) του σερβικού στοιχείου της. Με το θάνατο του Τίτο, το 1981 μια φοιτητική διαμαρτυρία για την πανεπιστημιακή σίτιση μετατρέπεται σε μαζική εξέγερση με αίτημα την αναβάθμιση του πολιτικού status της επαρχίας, σε ανεξάρτητη ομόσπονδη δημοκρατία, ισότιμης με τις λοιπές δημοκρατίες που συνέθεταν την ΣΟΔ της Γιουγκοσλαβίας. Το Βελιγράδι δεν έτεινε ευήκοον ους σε αυτό το πολιτικό αίτημα, με αποτέλεσμα να χρειαστεί η επέμβαση του ομοσπονδιακού στρατού για την καταστολή της εξέγερσης²¹. Η άνοδος του Σέρβου εθνικιστή ηγέτη Μιλόσεβιτς στην εξουσία το 1988, ως Προέδρου της Γιουγκοσλαβίας διέψευσε τις ελπίδες των Αλβανοκοσοβάρων για αναβάθμιση του πολιτικού status της επαρχίας²², με αποκορύφωμα τη θέσπιση νέου Συντάγματος της Σερβίας, που επικύρωσε η Βουλή του Βελιγραδίου τον Σεπτέμβριο του 1990, διά της οποίας, η επαρχία του Κοσόβου απεστερείτο πλέον του

¹⁹ Η αυτονομία του Κοσόβου συνεπαγόταν τον έλεγχο σε τομείς αστυνόμευσης, εκπαίδευσης και δικαιοσύνης, ενώ οι Αλβανοκοσοβάρους αποκτούν το ίδιο νομικό καθεστώς με τις υπόλοιπες εθνότητες της Γιουγκοσλαβίας, με πλήρη έλλειψη του όρου των μειονοτήτων, απολαμβάνουν του δικαιώματος να χαιρετούν την αλβανική σημαία, να διδάσκονται τα αλβανικά ως πρώτη γλώσσα, να επιτελούν με απόλυτη ελευθερία τα ήθη και έθιμά τους και αίρονται περιορισμοί επικοινωνίας με την Αλβανία, βλ «ΕΛΙΑΜΕΠ Σειρά: Ειδικά Σεμινάρια, Η Σημερινή Γιουγκοσλαβία, προβλήματα και προοπτικές», Αθήνα, 1990. Σελ 26-27. Κατά τα λοιπά οι ένοπλες δυνάμεις και οι εξωτερικές σχέσεις της επαρχίας ήταν υπό ομοσπονδιακό έλεγχο.

²⁰ Γκάτζιος Πέτρος, «Το Αλβανικό Ζήτημα μετά τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας», Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ (ειδικές μελέτες), 2003

²¹ Κωφός Ευάγγελος, *Το Κοσσυφοπέδιο και η εθνική ολοκλήρωση...ο.π.* σελ.34

²² Ιδεολογική πλατφόρμα του πολιτικού προγράμματος του Μιλόσεβιτς για το Κόσοβο αποτέλεσε ένα πατριωτικό Μνημόνιο της Σερβικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών. Το κείμενο αυτό αποτελούσε μια κριτική κατά του υφιστάμενου εκείνη την περίοδο Γιουγκοσλαβικού συστήματος. Κεντρικό σημείο του Μνημονίου υπήρξε η παραδοχή ότι η Σερβία είχε εξασθενήσει εξαιτίας της συνταγματικής αναθεώρησης του 1974, καθώς δι αυτής, μεταξύ άλλων οι Σέρβοι έχουν καταστεί θύματα γενοκτονίας στο Κόσοβο. βλ. Stevanovic Vidosav, *Milosevic: The Peoples Tyrant*, London, I.B.Tauris, 2009, σελ. 216.

ειδικού status της αυτονομίας και επανενσωματωνόταν πλήρως στο σερβικό κορμό, όπως και η επαρχία της Βοϊβοντίνια²³.

1.3 Η μετά τον ψυχρό πόλεμο περίοδος και ο πόλεμος του Κοσόβου

Η μετά τον ψυχρό πόλεμο περίοδος ανοίγει την αυλαία για τη σύγχρονη πλέον φάση του αλβανικού εθνικού ζητήματος. Η πτώση του κομμουνισμού στα Δυτικά Βαλκάνια με επίκεντρο τη Γιουγκοσλαβία και η μετάβαση σε ένα μετακομμουνιστικό περιβάλλον έγινε με όρους εθνικιστικούς, οι οποίοι εξασφάλιζαν την αγκίστρωση στο ένδοξο ρομαντικό εθνικό παρελθόν²⁴. Οι Αλβανοί του Κοσόβου αντικατέστησαν τα παλιά μαρξιστικά λενινιστικά πολιτικά κόμματα με άλλες πολιτικές οντότητες και νέους ηγέτες, με πιο σημαντική τη Δημοκρατική Ένωση του Κοσόβου (Lidhja Demokratike e Kosoves-LDK) και επικεφαλής αυτής, τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα.²⁵

Στο μεταξύ, ως αντίδραση στην αντιαλβανική πολιτική του Βελιγραδίου, στις 3 Ιουλίου του 1990 οι Αλβανοί του Κοσόβου ψήφισαν τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας τους, ενώ μετά την επικύρωση του νέου Συντάγματος της Σερβίας, οι πρώην Αλβανοί κοινοβουλευτικοί αντιπρόσωποι προέβησαν στη ψήφιση Συντάγματος για τη δημοκρατία του Κοσόβου, που όμως χαρακτηρίστηκε παράνομο από το Βελιγράδι, το οποίο προχώρησε στην τοποθέτηση Σέρβων στις θέσεις διοικήσεως στην επαρχία. Οι Αλβανοί του Κοσόβου συνειδητοποιώντας τη δυσμενή τους θέση και υπό την καθοδήγηση του μετριοπαθούς Ιμπραήμ Ρουγκόβα, ηγέτη του LDK, προχώρησαν στη στρατηγική των “παράλληλων θεσμών”,²⁶ εγκαταλείποντας τα Γιουγκοσλαβικά ομοσπονδιακά και κρατικά όργανα, ιδρύοντας αντ’ αυτού νέες αμιγώς αλβανικές διοικητικές δομές²⁷.

Υπό τις συνθήκες αυτές στις 19 Οκτώβριου του 1991 η ανεπίσημα εκλεγμένη Βουλή των Αλβανών του Κοσόβου κήρυξε την ανεξαρτησία της επαρχίας. Στα τέλη Οκτωβρίου η

²³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «The Kosovo War: Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention», *The Journal of Strategic Studies*, Vol,25, No 1, 2002, σελ.42.

²⁴ Judt Tony, *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο*, Αθήνα, Καθημερινές Εκδόσεις, Τόμος 4, 2012, σελ.55-56.

²⁵ Ψυλλάκης Ανδρέας, *Αλβανία και αλβανικές μειονότητες: Ζητήματα Ασφαλείας*, Αθήνα, Ίδρυμα Αμυντικών Αναλύσεων, 2002, σελ.57.

²⁶ Το σύστημα αυτό χρηματοδοτείτο κυρίως από τις αλβανοκοσοβάρικες κοινότητες του εξωτερικού. Οι Αλβανοκοσοβάρη μετανάστες όφειλαν να αποδίδουν το 3% των εσόδων τους για τη λειτουργία του “παράλληλου κράτους” βλ. Babuna Aydin, «The Albanians of Kosovo and Macedonia: Ethnic Identity Superseding Religion», *Nationalities Papers*, Vol,28, No 1, 2000, σελ.75

²⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «The Kosovo War: .. », ο.π. σελ 42.

Δημοκρατία του Κοσσυφοπέδιου αναγνωρίστηκε από την Αλβανία- τη μόνη χώρα που το έπραξε τότε- ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος.²⁸ Λίγες μέρες νωρίτερα, αλβανικά πολιτικά κόμματα στη Γιουγκοσλαβία και διανοούμενοι από την Αλβανία και το Κόσοβο, προΐούσης της καταρρεύσεως του γιουγκοσλαβικού οικοδομήματος, υπέγραψαν διακήρυξη για την ένωση όλων των Αλβανών. Παράλληλα, επεξεργάστηκαν από κοινού μια δέσμη προτάσεων, προκειμένου να εξευρεθεί μια λύση για τα εδάφη της Γιουγκοσλαβίας, στα οποία διέμεναν αλβανικοί πληθυσμοί (Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Νότια Σερβία και Δυτική ‘‘Μακεδονία’’). Στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών αυτών δεν έγινε κάποια εισήγηση για αλλαγή των συνόρων της Αλβανίας του 1912, αλλά προτάθηκε, σε περίπτωση που τα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα της Γιουγκοσλαβίας δεν μεταβάλλονταν, να αποκτήσει η επαρχία του Κοσόβου το καθεστώς του κυρίαρχου και ανεξαρτήτου κράτους, ισότιμου με τα άλλα κράτη που συνέθεταν την Ομοσπονδία. Εφόσον τα εσωτερικά σύνορα άλλαζαν, έπρεπε να επιδιωχθεί η δημιουργία μιας δημοκρατίας, η εδαφική επικράτεια της οποίας θα περικλείει τα εδάφη στα οποία διέμεναν οι εθνοτικοί Αλβανοί της Γιουγκοσλαβίας. Τέλος, στην περίπτωση μεταβολής των εξωτερικών συνόρων της Γιουγκοσλαβίας, έπρεπε να επιδιωχθεί από τους Αλβανούς εθνοτικούς, οι όποιες αποφάσεις, αναφορικά με την επανένωση των εδαφών αυτών με την Αλβανία, να ληφθούν με δημοψήφισμα, υπό διεθνή επιτήρηση²⁹.

Το αλβανικό κίνημα στο Κόσοβο περιήλθε σε δεινή θέση το 1995, καθώς με την Συμφωνία του Νταϊτόν το Νοέμβριο του ίδιου έτους, έγινε κατανοητό από πολλούς Αλβανοκοσοβάρους ότι μόνο με την αποκήρυξη της πασιφιστικής προσέγγισης που Ρουγκόβα και τη προσφυγή στην ένοπλη σύρραξη, η οποία θα οδηγούσε σε σκληρά αντίμετρα του Μιλόσεβιτς, θα ήταν δυνατό να διεθνοποιηθεί με αίσια για αυτούς κατάληξη το ζήτημα της αποτίναξης της σερβικής κυριαρχίας. Έτσι, η νεοσχηματισθείσα παραστρατιωτική οργάνωση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (UCK), επεδίωκε, με το αντάρτικο που θα εξαπέλυε στο Κοσσυφοπέδιο, να εξαναγκάσει τον Σέρβο ηγέτη να προκαλέσει μια ανθρωπιστική κρίση που θα έστρεφε την προσοχή της διεθνούς κοινής γνώμης και της διεθνούς κοινότητας στο υπαρκτό πλέον πρόβλημα της καταπίεσης των Αλβανών του Κοσόβου.³⁰ Ο UCK, ο οποίος από πολλούς έγινε αντιληπτός ως ο μοχλός

²⁸ Ψυλλάκης Ανδρέας, Αλβανία και αλβανικές μειονότητες..., ο.π. σελ.59

²⁹ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, ο.π., σελ.30

³⁰ Ο Ρουγκόβα ήλπιζε να διεθνοποιήσει το ζήτημα του Κοσόβου, χωρίς να καταφύγει σε ένοπλο αγώνα, αλλά μέσω της λειτουργίας των παράλληλων θεσμών και διά της αρνήσεως να συνεργαστεί με τις σερβικές αρχές.

για την υλοποίηση του οράματος της Μεγάλης Αλβανίας, ξεκίνησε αντάρτικο αξιώσεων εναντίον των γιουγκοσλαβικών δυνάμεων ασφαλείας το 1998.

Εν τέλει η πολιτική μαζικού και βίαιου εκτοπισμού του Μιλόσεβιτς, που εφήρμοσε ο Σέρβος ηγέτης το 1999 εναντίον των Αλβανοκοσοβάρων προκειμένου να αλλοιώσει τα δημογραφικά δεδομένα του Κοσόβου και η ανθρωπιστική κρίση που ξέσπασε σε αυτή την περιοχή της Βαλκανικής κινητοποίησε τη διεθνή κοινή γνώμη και προκάλεσε την ανάληψη νατοϊκής πρωτοβουλίας για εξαπόλυση στρατηγικού αεροπορικού βομβαρδισμού κατά στόχων του Βελιγραδίου, ώστε να εξαναγκαστεί ο Μιλόσεβιτς σε ειρηνευτικές συνομιλίες.

Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί των κρατικών σερβικών υποδομών σε σερβικό έδαφος, η απειλή για χειρσαία εισβολή νατοϊκών στρατευμάτων και η διαφαινόμενη απροθυμία της Ρωσίας να παρέμβει υπέρ του Μιλόσεβιτς οδήγησαν εν τέλει τον Σέρβο ηγέτη στην αποδοχή μιας συμφωνίας τον Ιούλιο του 1999, βάσει της οποίας, το Κόσοβο δεν θα απεκόπτετο από τη σερβική επικράτεια, οι εκτοπισθέντες Αλβανοί θα επέστρεφαν στο Κόσοβο, θα αποχωρούσαν όλες οι σερβικές ένοπλες δυνάμεις από την επαρχία και θα αναπτυσσόταν διεθνής στρατιωτική ειρηνευτική δύναμη στην περιοχή. Οι Αλβανοκοσοβάροι δεν πέτυχαν την ανεξαρτησία τους, τον πολιτικό στόχο που είχε θέσει ο UCK μετά τη συμφωνία του Νταϊήτον, αλλά με την απόφαση UN 1244 του Σ.Α. του ΟΗΕ πέτυχαν την προοπτική της διευρυμένης αυτονομίας στο πλαίσιο της σερβικής επικρατείας και την επίλυση των ζητημάτων ασφαλείας που τους προξενούσε η υπεροχή των σερβικών όπλων, αφού η KFOR που αναπτύχθηκε σε εκτέλεση της ως άνω αποφάσεως εγγυάτο τη μακράς διάρκειας επιβολή της ειρήνης στην περιοχή.³¹

Από τότε το Κόσοβο μετατράπηκε σε διεθνές προτεκτοράτο, με προστάτη αυτού τη διεθνή κοινότητα. Στις αρχές του 2007 για τη μελλοντική κατάσταση του Κοσόβου εκπονήθηκε ένα σχέδιο από τον πρόεδρο της Φινλανδίας, Μάρτι Αχτισάαρι, το οποίο θα καθιστούσε το Κόσοβο ημιανεξάρτητο κράτος, με δική του σημαία, δικό του σύνταγμα, εθνικό ύμνο, δυνατότητα να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες και να καθίσταται μέλος διεθνών οργανισμών, διοικητική διαίρεση με κατεύθυνση αποκεντρωτική και ευρεία παραχώρηση

Με τη Συμφωνία του Νταϊήτον έγινε καταφανές ότι, αφού δεν γινόταν συρράξεις στο Κόσοβο, δεν υπήρχε λόγος το θέμα αυτό να τεθεί στην ατζέντα της ειρηνευτικής διαδικασίας και να διακινδυνευτεί το κλείσιμο μιας συμφωνίας με τον Μιλόσεβιτς για το 'αιματηρό' ζήτημα της Βοσνίας και της Κροατίας, βλ. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «The Kosovo War: ..», ο.π. σελ 42,43 και 45

³¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «The Kosovo War: ..», ο.π. σελ 57 έως 59

μειονοτικών δικαιωμάτων. Όμως οι Αλβανοί του Κοσόβου είχαν διαφορετική άποψη και με τη νίκη του Χασίμ Θάτσι στις εκλογές του 2007, πρώην ηγετικού στελέχους του UCK, όλα έδειχναν ότι η ανεξαρτητοποίηση ήταν ante portas. Έτσι, το Κοινοβούλιο του Κοσσυφοπεδίου ψήφισε για την ανεξαρτησία στις 17 Φεβρουαρίου του 2008- ημερομηνία ορόσημο για την εξέλιξη του αλβανικού εθνικού ζητήματος- η οποία αναγνωρίστηκε από αρκετές χώρες μεταξύ αυτών και τις ΗΠΑ.

Μέλη του UCK είδαν στο μοντέλο δράσης που εφήρμοσαν για το Κόσοβο , το σχέδιο που θα έπρεπε να εφαρμοστεί και στην περίπτωση των συμπαγών αλβανικών πληθυσμών που ζούσαν στην κοιλάδα του Πρέσεβο, στη νότια Σερβία, ώστε και πάλι το NATO να επέμβει και να απαγκιστρώσει την περιοχή από τη σερβική κυριαρχία και να την εντάξει στο υπό διεθνή έλεγχο Κόσοβο. Οι ελπίδες αυτές όμως κατέστησαν φρούδες, καθώς μετά την πτώση του Μιλόσεβιτς και τη σφυρηλάτηση της Δύσης, νέων σχέσεων με το Βελιγράδι, έγινε αντιληπτό ότι η επαναχάραξη συνόρων δεν αποτελούσε προοπτική αποδέκτη από τα Κ-Μ του NATO και πιθανή ένοπλη σύρραξη που θα υπεκινείτο από την αλβανική πλευρά δεν θα είχε τη δυτική υποστήριξη³².

1.4 Η κρίση στην ΠΓΔΜ

Η κρίση στη ΠΓΔΜ το 2001 είχε από καιρό προβλεφθεί από τους βαλκανικούς κύκλους, καθώς το αλβανικό στοιχείο υπερέβαινε το 25% του συνολικού πληθυσμού του σλαβομακεδονικού κρατιδίου.

Η αλβανική αντιπαλότητα με το σερβικό στοιχείο ξεκινά ήδη από την περίοδο του μεσοπολέμου, όπου οι Αλβανοί της σημερινής δυτικής ΠΓΔΜ είδαν τις περιοχές τους να εποίκίζονται συστηματικά από Σέρβους και Μαυροβούνιους. Οι Σλάβοι αύξησαν τα πληθυσμιακά τους μεγέθη στην περιοχή, καθώς μεγάλος αριθμός σλαβόφωνων που διέμεναν στην ελληνική επικράτεια πέρασαν τα σύνορα το 1949 με την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού. Παρά ταύτα, με την δημιουργία της ΣΟΔ της Γιουγκοσλαβίας και την αναγνώριση της ‘‘Μακεδονίας’’, ως ξεχωριστής ομόσπονδης Δημοκρατίας, ο αριθμός των Αλβανών εθνοτικών άρχισε εκ νέου να καταγραφεί δημογραφική αύξηση³³. Στη δεκαετία του 1990 οι Αλβανοί της ‘‘Μακεδονίας’’ ευρίσκοντο σε πλεονεκτική θέση έναντι

³² International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», *ICG Europe Report*, No 153, Tirana/Brussels, 25.2.2004, σελ.6, (www.crisisgroup.org) προσβ. 20.4.2014

³³ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, London, I.B.Tauris & Co Ltd, 2009, σελ.244

των Κοσοβάρων ομοεθνών τους, ως προς τα αστικά και κοινωνικά δικαιώματα που απολάμβαναν³⁴. Μετά την πτώση του κομμουνισμού η ‘‘Μακεδονία’’ ανακήρυξε την ανεξαρτησία της και η εθνική της ταυτότητα καθορίστηκε με κατεξοχήν σλαβομακεδονικούς όρους- τους οποίους εν πολλοίς είχε διαμορφώσει και η αντιπαλότητα με την Ελλάδα, γύρω από το θέμα του ονόματος και της ιστορικής τους καταγωγής-, καθώς οι Σλαβομακεδόνες αποτελούσαν την εθνοτική πλειοψηφία. Αυτή η πρακτική είχε ως αποτέλεσμα μέσα στη δεκαετία του 1990 οι Αλβανομακεδόνες να νιώθουν όχι μόνο πολίτες δεύτερης κατηγορίας, άλλα ξένο σώμα στην επικράτεια όπου διέμεναν σχετικά αρμονικά επί κυριαρχίας Τίτο.

Το Σύνταγμα των Σλαβομακεδόνων του 1991 επεφύλασσε στους Αλβανομακεδόνες κατάργηση δικαιωμάτων που προέβλεπε υπέρ αυτών το τελευταίο Σύνταγμα της Γιουγκοσλαβίας και ως εκ τούτου δεν υπερψηφίστηκε από αυτούς. Περαιτέρω, η συμμετοχή των Αλβανών στον στρατό και τη δημόσια διοίκηση ήταν εξαιρετικά υποαντιπροσωπευτική σε σχέση με το ποσοστό που κατελάμβαναν οι Σλαβομακεδόνες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, δήμοι της δυτικής ΠΓΔΜ, στους οποίους το αλβανικό στοιχείο αποτέλεσε τη συντριπτική πλειοψηφία διοργάνωσαν άτυπο δημοψήφισμα το 1992 με το οποίο διεκδικούσαν την εδαφική τους αυτονομία και την ένωση τους με το Κοσσυφοπέδιο, ενώ μέσα στον εθνικιστικό οίστρο ανακηρύχθηκε και η ‘‘Αυτόνομη Δημοκρατία της Ιλνρρίδας’’, γεγονός που δεν είχε κάποια συνέχεια και γρήγορα ξεθώριασε η όποια σημασία του³⁵.

Οι εχθροπραξίες στο Κόσοβο και η υποστήριξη που έδειξαν οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ στην προοπτική της απαγκίστρωσης του Κοσόβου από τη κυριαρχία του Βελιγραδίου προκάλεσαν τις ανησυχίες των Σλαβομακεδόνων, τις οποίες ενέτειναν περαιτέρω η διασυννοριακή ροή οπλισμού για τον ανεφοδιασμό του UCK μέσω εδάφους ΠΓΜΔ, τα προσφυγικά ρεύματα των Αλβανοκοσοβάρων προς τη ΠΓΔΜ και η συνεχής δημογραφική αύξηση των Αλβανομακεδόνων³⁶.

Μόλις ο πόλεμος του Κοσόβου έληξε, ένας μικρός, αλλά όχι ασήμαντος αριθμός από αλβανομακεδονικής καταγωγής μαχητές του αφοπλισθέντος UCK, με επικεφαλής τον Αλί

³⁴ International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.17

³⁵ Buck Tomas, «Fear and Loathing in Macedonia: Ethnic Nationalism and the Albanian Problem» *Institute on East Central Europe*, Columbia University, March 1996, σελ.7

³⁶ Ψυλλάκης Ανδρέας, Αλβανία και αλβανικές μειονότητες..., ο.π. σελ.109

Αχμέτι, αποτέλεσε τον πυρήνα που κινητοποίησε τους Αλβανομακεδόνες για τη συγκρότηση του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (Ushtria Çlirimtare Kombëtare-UÇK)³⁷. Για την πολιτική υποκίνηση σε ένοπλο ανταρτικό υπεύθυνοι ήταν ηγετικά στελέχη του Λαϊκού Κινήματος του Κοσόβου (Lëvizja Popullore e Kosovës – LPK), καταγόμενα επίσης από την ΠΓΔΜ.³⁸ Η κρίση ξεκίνησε την άνοιξη του 2000, όταν η διεθνής κοινότητα έδειχνε την υποστήριξή της στον Σέρβο Πρόεδρο Κοστούνιτσα, καθώς αυτή ήταν αναγκαία για να οδηγήσει τη Σερβία στη μετά Μιλόσεβιτς εποχή. Την καχυποψία των Αλβανών επέτεινε και η αλλαγή στην αμερικανική ηγεσία με τις εκλογές του 2000, η οποία συνδυάστηκε με φιλοσερβική πολιτική³⁹.

Στα τέλη Φεβρουαρίου του 2001 ξέσπασαν ένοπλες συγκρούσεις στο βόρειο τμήμα της ΠΓΔΜ στα σύνορα με το Κόσοβο και γρήγορα οι εχθροπραξίες επεκταθήκαν στο Τέτοβο. Οι βασικές επιδιώξεις του νεοεμφανιζόμενου Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού ήταν η διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για τη μειονότητα, κοινωνικά οφέλη, όπως η πρόσβαση σε αλβανόφωνη πανεπιστημιακή εκπαίδευση και μεγαλύτερες ευκαιρίες για τον αλβανικό πληθυσμό, που σύμφωνα με τις αλβανικές εκτιμήσεις ανερχόταν στο 40%.⁴⁰ Εν τέλει η σλαβομακεδονική κυβέρνηση κατάφερε να απωθήσει τους αντάρτες από τα αστικά κέντρα, πλην όμως καίριος λόγος που αποδυνάμωσε το αντάρτικο κίνημα ήταν η απώλεια των αλβανικών ερεισμάτων στην Ουάσιγκτον και η καταδίκη (εξαιτίας της απώλειας αυτής) εκ μέρους της Αλβανίας της δράσης των Αλβανών ανταρτών. Αποτέλεσμα ήταν να υπογραφεί η Συμφωνία της Αχρίδας τον Αύγουστο του 2001 που τερμάτιζε θεωρητικά την κρίση και απαιτούσε συμβιβασμούς και υποχωρήσεις και από τις δύο πλευρές. Έκτοτε οι Αλβανοί και οι ‘‘Μακεδόνες’’ της ΠΓΔΜ συμβιώνουν στην ΠΓΔΜ σε μια εύθραυστη μεν διεθνοτική συνύπαρξη, η οποία όμως διέψευσε όσους εκτιμούσαν ότι η διάλυση του κρατιδίου θα επήρχετο σύντομα, εξαιτίας του αλβανικού εξτρεμισμού.

³⁷ Τον ΕΑΣ συγκροτούσαν κατά βάση πέντε διακριτές κατηγορίες μαχητών: (α) πρώην μαχητές του ΑΣΚ (β) καιροσκόποι που επεδίωκαν προσωπικά οφέλη από τη συμμετοχή τους στον ΕΑΣ (γ) Κοσοβάροι και Αλβανομακεδόνες που οραματίζονταν τη Μεγάλη Αλβανία (δ) νεαροί εθνικιστές Αλβανομακεδόνες που βγήκαν στο ανταρτικό βλέποντας ως εχθρό την ‘‘ανίκανη’’ να προωθήσει μεταρρυθμίσεις’ κυβέρνηση των Σκοπίων και (ε) αλλοδαποί μισθοφόροι , βλ. International Crisis Group (IGG) « Macedonia’s Ethnic Albanians Bridging the Gulf», *ICG Balkans Report No 98*, Skopje/Brussels, 2.10.2000(www.crisisgroup.org, προσβ. 20.4.2014), σελ.5

³⁸ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ.246

³⁹ ο.π. σελ.246

⁴⁰ International Crisis Group (IGG) « Macedonia’s Ethnic Albanians Bridging the Gulf», ο.π., σελ.9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Αλβανία και Μεγάλη Αλβανία

2.1 Η στάση των Τυράνων απέναντι στην κρίση του Κοσόβου

Η κατάρρευση του σοβιετικού πόλου σηματοδότησε και τη μετάβαση για τα Τίρανα από τον κομμουνισμό σε ένα νέο πρωτόγνωρο καθεστώς. Κύρια χαρακτηριστικά του κομμουνιστικού καθεστώτος της Αλβανίας ήταν η απόλυτη κυριαρχία του Ενβέρ Χότζα για σαράντα περίπου έτη μέχρι το θάνατό του, το 1985, και η διεθνής απομόνωση στην οποία περιήγαγε τη χώρα του ο κομμουνιστής ηγέτης⁴¹. Τα γεγονότα στην Ανατολική Ευρώπη το 1989 -90 οδήγησαν τον επιλεγμένο από το Χότζα διάδοχό του στο θώκο του, Ραμίζ Αλία, σε μια προσεκτική πολιτική μεταρρυθμίσεων προς την ήπια αποκομμουνιστικοποίηση.⁴² Παρά τις κοσμογονικές αλλαγές για τα Τίρανα που σηματοδότησε η προκήρυξη των πρώτων δημοκρατικών εκλογών τον Μάρτιο του 1991, η μετάβαση προς το νέο καθεστώς έλαβε χώρα για την Αλβανία μέσα σε συνθήκες φόβου, βιαιότητας, εξεγέρσεων, απεργιών και αναρχίας.

Η άσχημη οικονομική κατάσταση σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια και την προοδευτική αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων με άλλες χώρες προκάλεσε ένα κύμα μεταναστών στη Δυτική Ευρώπη και Ελλάδα, ενώ δεν ήταν λίγοι όσοι μετακινήθηκαν δυτικά στο σερβοκρατούμενο Κόσοβο για να αδράξουν την ευκαιρία στην επιβίωση⁴³. Στο μεταξύ οι εκλογές του Μαρτίου του 1992 αναδεικνύουν το Δημοκρατικό κόμμα του Σάλι Μπερίσα πρώτη δύναμη με συντριπτικά ποσοστά έναντι των κομμουνιστικογενών Σοσιαλιστών. Η διεθνής ανθρωπιστική βοήθεια, η φυγή εκατοντάδων χιλιάδων προς το εξωτερικό, τα εμβάσματα των προσφύγων στους συγγενείς και οι προσπάθειες φιλελευθεροποίησης της οικονομίας και αποκαταστάσεως της τάξης από το Μπερίσα συνέτειναν στη αποφυγή της γενικευμένης κατάρρευσης⁴⁴.

Στο πλαίσιο των ενεργειών του για να αποκτήσει ευρύτερη πολιτική νομιμοποίηση και να πετύχει μια μεγαλύτερη συσπείρωση γύρω από το πρόσωπό του ο Μπερίσα δεν εφείσθη κόπων να παίξει και το ‘‘εθνοτικό χαρτί’’. Άλλωστε πριν ακόμη λάβει χώρα η εκλογή του

⁴¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1994, σελ 204

⁴² ο.π., σελ.205

⁴³ ο.π., σελ. 207

⁴⁴ ο.π. σελ 207 και 211

είχε καταστήσει σαφές στους Αλβανούς ψηφοφόρους ότι το Δημοκρατικό κόμμα θα αγωνιζόταν ώσπου να πραγματοποιηθεί το ‘‘μεγάλο όνειρο’’, η ένωση δηλαδή όλων των Αλβανών της Δυτικής Βαλκανικής⁴⁵. Αναδεικνύοντας το καταπιεσμένο σύμφωνα με τη μετακομμουνιστική ρητορεία αίσθημα των Αλβανών του φτωχού Βορρά και των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, στηριζόμενος και στο λόμπι των Αλβανών του εξωτερικού, επανέφερε το εθνικό θέμα στο προσκήνιο, οργανώνοντας διαδήλωση στα Τίρανα για την κατάσταση των Κοσοβάρων ομοεθνών του, οι οποίοι είδαν στο πρόσωπό του Αλβανού Προέδρου έναν υπερασπιστή του αγώνα τους και έναν πιστό πατριώτη⁴⁶. Μολαταύτα, παρά τη σκληρή ρητορική του απέναντι στο καθεστώς Μιλόσεβιτς και τις δηλώσεις του πως ενδεχόμενες σερβικές επιθέσεις στο Κόσοβο αποτελούν *casus belli* για τα Τίρανα, ο Αλβανός ηγέτης δεν έπαψε να υποστηρίζει ανοικτά τη φιλειρηνική πολιτική του ηγέτη των Αλβανοκοσοβάρων Ιμπραήμ Ρουγκόβα, κατανοώντας τους βέβαιους κινδύνους που έκρυβε μια ενδεχόμενη πολεμική αναμέτρηση με τη Σερβία, ως εκ της οικονομικής και στρατιωτικής ανεπάρκειας της Αλβανίας⁴⁷.

Τον Μπερίσα διαδέχτηκε ο σοσιαλιστής Φάτος Νάνο κατόπιν πρόωρων εκλογών που διεξήχθησαν το 1997, συνεπεία της γενικευμένης αναρχίας που προκάλεσε στη χώρα η κατάρρευση των πυραμιδικών σχημάτων⁴⁸. Σε αντίθεση με τον Μπερίσα ο προερχόμενος από τη νότιο Αλβανία (περιοχή των Τόσκηδων που δεν έτρεφε για τους Κοσοβάρους ομοεθνείς τους τα ίδια αισθήματα αλληλεγγύης που έτρεφε για αυτούς ο αλβανικός βορράς των Γκέγκηδων) Νάνο δεν ακολούθησε την εθνικιστική πολιτική του προκατόχου του και επεδίωξε την άμβλυνση των αντιθέσεων με τη Σερβία και την Ελλάδα, υποστηρίζοντας πως το ζήτημα του Κοσόβου έπρεπε να λυθεί μέσω συνομιλιών των δύο πλευρών⁴⁹. Η συνάντηση Νάνο-Μιλόσεβιτς στην Κρήτη το 1997 απηχούσε την πολιτική της καταλλαγής, την οποία προέταξε ο Νάνο, πολιτική όμως που έτυχε δριμείας κριτικής από τους αλβανικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής, ως υπονομευτικής του εθνικού σκοπού⁵⁰. Ο Νάνο προσπαθούσε να επιβάλει την τάξη στη χώρα, ειδικά στο βόρειο τμήμα της, όπου

⁴⁵ Kola Paulin, *The Search for a greater Albania*, London, C.Hurst,2003, σελ.223

⁴⁶ Kola Paulin, *The Search for a greater Albania*,, ο.π. σελ.223

⁴⁷ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, ο.π., σελ.30 και 34

⁴⁸ Η λογική των σχημάτων αυτών ήταν η απόδοση πολύ υψηλών επιτοκίων με στόχο τη προσέλκυση επενδυτών, πλην όμως οι τιμές των επιτοκίων αυξήθηκαν σε τέτοιο βαθμό, που οι τράπεζες αδυνατούσαν να ανταπεξέλθουν και κατέρρευσαν η μια μετά την άλλη, βλ. Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ 4-6

⁴⁹ Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, ο.π., σελ. 34

⁵⁰ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ 105

παραδοσιακά οι Σοσιαλιστές δεν είχαν ισχυρά ερείσματα και να ελέγξει τα σύνορα του, καθώς οι Σέρβοι προειδοποιούσαν για τους συνεχείς ανεφοδιασμούς του UCK σε πολεμικό εξοπλισμό, και για τη λειτουργία σε αλβανικό έδαφος, εγγύς των συνόρων με το Κοσσυφοπέδιο, βάσεων εκπαίδευσης στελεχών του UCK με εκπαιδευτές μεμονωμένους στρατιωτικούς και άλλους εξτρεμιστές φίλα προσκείμενους στον Μπερίσα. Και πάλι τα Τίρανα έβλεπαν στην περίπτωση του Κοσόβου και της δράσης του UCK τους κινδύνους μιας πολεμικής αναμέτρησης με τους Σέρβους, γι αυτό και η κεντρική πολιτική των Τιράνων στο θέμα του Κοσόβου τον Μάρτιο του 1998 ήταν να αποτελέσει το Κόσοβο την “Τρίτη Δημοκρατία”, ομού μετά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, σε μια μετασχηματισμένη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία⁵¹.

Έτσι, μέσα στο 1999 και ενώ η αλβανική κοινή γνώμη τασσόταν όλο και πιο θερμά υπέρ του αγώνα των ομοεθνών τους στο Κόσοβο, η κύρια βοήθεια που τελικά παρέσχε η - φοβούμενη μια εξάπλωση της κρίσης σε αλβανικό έδαφος- κυβέρνηση των Τιράνων στους Αλβανούς του Κοσόβου επικεντρώθηκε στην προβολή στα διεθνή fora της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και στη διοργάνωση ανθρωπιστικών επιχειρήσεων για την ανακούφιση των προσφύγων, που συνέρρεαν κατά κύματα στην αλβανική επικράτεια, όταν ο Μιλόσεβιτς ξεκίνησε την πολιτική του εκτοπισμού του αλβανικού στοιχείου στο Κόσοβο.

2.2 Η Αλβανική Ακαδημία Επιστημών και το Εθνικό Ζήτημα

Η Αλβανική Ακαδημία Επιστημών, ιδρυθείσα το 1972, αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά επιστημονικά ιδρύματα της χώρας, με αποστολή την ανάληψη και δημοσιοποίηση μελετών και ερευνών σε διάφορους ερευνητικούς τομείς. Μολονότι βάσει της οικείας νομοθεσίας έχει το status του ανεξάρτητου ιδρύματος, εντούτοις η κύρια επιχορήγησή της είναι κρατική.⁵²

Επιστημονική- ερευνητική δομή της Ακαδημίας είναι το Ινστιτούτο Ιστορίας, με κύριο επιστημονικό-ερευνητικό αντικείμενο την ιστορική μελέτη των αλβανικών πληθυσμών της Βαλκανικής. Για την ευόδωση της αποστολής του, το Ινστιτούτο εκπονεί και δημοσιεύει μονογραφίες, άρθρα και οργανώνει επιστημονικά συνέδρια και συζητήσεις στρογγυλής

⁵¹ ο.π. σελ.117 και 130

⁵² Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια:...», ο.π. σελ.103

τραπέζης, αντλώντας τη θεματική του γύρω από την περίοδο του Μεσαίωνα και της Οθωμανοκρατίας, της αλβανικής εθνικής αναγέννησης, της δημιουργίας του αλβανικού κράτους και της κομμουνιστικής διακυβέρνησης.

Το 1998, λίγους μόλις μήνες πριν την έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών στο Βελιγράδι, η Ακαδημία δημοσίευσε ένα κείμενο, το περιεχόμενο του οποίου είχε μεγάλη απήχηση στους εθνικιστικούς αλβανικούς κύκλους της Βαλκανικής και της Διασποράς και επιβεβαίωσε τους φόβους των γειτόνων της Αλβανίας για τον εθνικό παροξυσμό των Τυράνων και την κατάρτιση μιας παναλβανικής ατζέντας με όρους μεγαλοϊδεατισμού. Το κείμενο αυτό είχε τίτλο “Πλατφόρμα για την επίλυση του Αλβανικού Ζητήματος” και αποτελούσε απάντηση στη θέση που είχε διατυπώσει η αντίστοιχη Σερβική Ακαδημία των Τεχνών και των Επιστημών για το Κοσσυφοπέδιο το 1986 σχετικά με τη σοβούσα σιωπηρή σταδιακή “γενοκτονία” των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, που οδηγούσε στην εξάλειψη του σερβικού στοιχείου από την ιστορικής σημασίας σερβική επαρχία. Το κείμενο αυτό αποτύπωνε τους αλυτρωτικούς πολιτικούς στόχους του αλβανικού έθνους, με κύριο πρόταγμα την υποστήριξη των προσπαθειών για την ένωση των Αλβανών σε ένα εθνικό κράτος, τη γεωγραφική ενότητα του Κοσσυφοπεδίου με τη Δυτική ΠΓΔΜ, ως ενός ενιαίου αλβανικού χώρου και τα όρια του ιστορικά εθνικού αλβανικού χώρου που απλώνονται πέρα από τις κατοικημένες από Αλβανούς περιοχές της Γιουγκοσλαβίας, καταλαμβάνοντας τη μείζονα Τσαμουριά (Πρέβεζα και Θεσπρωτία), την Καστοριά και τη Φλώρινα.

Περαιτέρω, το κείμενο αυτό κατέγραφε τις θέσεις της Ακαδημίας για την αποκοπή στο διάβα της ιστορίας των εθνικών εδαφών από τη μητέρα πατρίδα και την άρνηση στους αλβανικούς πληθυσμούς του δικαιώματος του αυτοπροσδιορισμού, την οδό που έπρεπε εν προκειμένω να ακολουθηθεί για την επίλυση του θέματος του Κοσόβου, ενώ δεν λείπουν οι αναφορές για το status των αλβανικών πληθυσμών της ΠΓΔΜ, του Μαυροβουνίου και της Ελλάδας⁵³. Η ανάλυση του αλβανικού εθνικού ζητήματος από την Ακαδημία γίνεται με άξονα το σερβικό εθνικισμό στο Κοσσυφοπέδιο, τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων και την ελληνική Μεγάλη Ιδέα, η υλοποίηση της οποίας αποτελούσε την κύρια αιτία της αποκοπής από τον εθνικό κορμό της Τσαμουριάς, της Καστοριάς και της Φλώρινας. Η αλληλεπίδραση όλων των παραπάνω είχαν ως δυσμενή για το αλβανικό έθνος συνέπεια το χωροταξικό του διαμελισμό σε μια περίοδο στην οποία κατά την Ακαδημία, “οι Έλληνες,

⁵³ Ο.π. σελ.105

οι Βλάχοι, οι Σέρβοι, οι Μαυροβούνιοι, οι “Μακεδόνες” και οι Τούρκοι ήταν μειονοτικές νησίδες σε μια αλβανική θάλασσα”⁵⁴. Κατά τούτο, ο αλβανικός αγώνας για την απόκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας ήταν ημιτελής, αφού η εθνική ενότητα έμενε ανολοκλήρωτη, καθόσον μεγάλο τμήμα των αλβανικών εδαφών ήσαν εκτός του εθνικού κράτους⁵⁵.

Για τους συντάκτες της “Πλατφόρμας” η αναγνώριση του δικαιώματος του εθνικού αυτοπροσδιορισμού των Αλβανών του Κοσόβου είναι προαπαιτούμενο για την επίλυση του ζητήματος και την εδραίωση της ειρήνης στα Δυτικά Βαλκάνια, αφού τότε μόνο αυτή θα επιτευχθεί, όταν η Διεθνής Κοινότητα και το Βελιγράδι, αναγνωρίσουν τη Δημοκρατία του Κοσόβου ως ανεξάρτητο κράτος⁵⁶. Για τους Αλβανούς της ΠΓΔΜ, η Ακαδημία τόνισε ότι αριθμούν το 35% του πληθυσμού της χώρας και εξ αυτού θα έπρεπε να τους είχε αναγνωρισθεί το δικαίωμα της αυτονομίας εντός του κράτους αυτού. Για δε τους Αλβανούς του Μαυροβουνίου, η Ακαδημία ανέφερε ότι καταλαμβάνουν το 8% του συνολικού πληθυσμού και η πιο ιδανική λύση για αυτούς θα ήταν η διοικητική και πολιτιστική τους αυτονομία.⁵⁷

Η δημοσίευση της “Πλατφόρμας” συνεισέφερε στην περαιτέρω κινητοποίηση του αλβανικού κόσμου για το Κοσσυφοπέδιο και έλαβε χώρα σε μια περίοδο όπου η έξαρση των εθνικιστικών αντιλήψεων για το ζήτημα αυτό εισερχόταν στην πιο έντονη φάση της. Το κείμενο αυτό έκανε την εμφάνιση του σε μια περίοδο όπου η διεθνής κινητοποίηση υπέρ των Αλβανών του Κοσόβου (και των πληθυσμών της Βαλκανικής) δημιούργησε για πρώτη φορά βάσιμες ελπίδες ότι μέρος τουλάχιστον του αλβανικού εθνικού ζητήματος θα μπορούσε να βρει λύση, κατορθώνοντας να αποσπάσει την προσοχή από την τραγική οικονομική κατάσταση της χώρας⁵⁸. Υπό τέτοιες λοιπόν ακραίες πολιτικές συνθήκες που ο μέσος Αλβανός ένιωθε την ανάγκη να συσπειρωθεί γύρω από την ιδέα του εθνικού οράματος, η Ακαδημία εξέφρασε ένα εθνικό ιδεολόγημα και διατύπωσε τους εθνικούς πόθους.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι το κείμενο εστάλη και στην αντίστοιχη Ακαδημία της Πρίστινας, με στόχο να αποτελέσει κοινό πλαίσιο δράσης, πλην όμως οι Αλβανοκοσοβάροι

⁵⁴ Ο.π. σελ.105

⁵⁵ Akademia e Shkencave e RSH, *Platform for the Solution of the National Albanian Question*, Tirana, Scencha,1998,σελ.15

⁵⁶ Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια...», ο.π. σελ.109

⁵⁷ Ο.π. σελ.109

⁵⁸ Μαντά Παπαδοπούλου Ελευθερία, «Η Αλβανία στον Εικοστό Αιώνα: Έκατό χρόνια μοναξιά» *Αγορά χωρίς σύνορα*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Τόμος 4, Τεύχος 4, 1999

ακαδημαϊκοί το απέρριψαν, καθώς δεν έθετε το ζήτημα της περιθωριοποίησης του Κοσσυφοπεδίου από τα Τίρανα επί Χότζα, περαιτέρω δε, θεωρήθηκε και μετριοπαθές, μολονότι το εθνικό όραμα της Ακαδημίας των Τιράνων έθετε ως στόχο την αλβανική κυριαρχία σε όλο το Κόσοβο, τη δυτική ΠΓΔΜ, στο Νότιο Μαυροβούνιο και τη μείζονα Τσαμουριά.⁵⁹

2.3 Μετά την κρίση στο Κόσοβο. Παναλβανισμός: Μονοσήμαντος Αλυτρωτισμός;

Ο Παναλβανισμός φαίνεται να είναι πιο σύνθετος και πολυεπίπεδος σε σχέση με τη μονοσήμαντη αλυτρωτική διάσταση που του καταλογίζουν τα κέντρα που αισθάνονται να απειλούνται από αυτόν. Σαφώς και μπορεί να προσδιορισθεί με όρους αλυτρωτικούς, ως η αλβανική εκδοχή της Μεγάλης Ιδέας, εμπεριέχουσα στη θεωρητική της σύλληψη την ενοποίηση των αλβανικών εδαφών σε ένα ενιαίο έθνος-κράτος⁶⁰. Οι Αλβανοί προτιμούν να μην χρησιμοποιούν τον όρο αυτό (καθώς το γλωσσολογικό σημαινόμενο παραπέμπει στον αλβανικό εθνικό μαξιμαλισμό), αντίθετα χρησιμοποιούν τον πολιτικά ουδέτερο όρο “Αλβανικό Εθνικό Ζήτημα”, (του οποίου το σημαινόμενο παραπέμπει σε έναν πολιτικό στόχο δυνάμενο να αντλήσει υπέρ του “αδικημένου” αλβανικού έθνους ευρύτερη εσωτερική και εξωτερική νομιμοποίηση)⁶¹. Το Αλβανικό Εθνικό Ζήτημα εννοιολόγησε και προσδιόρισε η Αλβανική Ακαδημία Επιστημών 1998 ως το κίνημα για την απελευθέρωση των αλβανικών εδαφών από ξένη κατοχή και την ενοποίηση τους σε ένα εθνικό κράτος. Στη συλλογική εθνική συνείδηση το Αλβανικό Ζήτημα σαφώς έχει ιδεολογικό φορτίο και ειδικό βάρος, περισσότερο όμως ως εθνικό ψυχολογικό τραύμα και ρομαντικό απωθημένο και λιγότερο ως εθνικός σκοπός για την υλοποίηση του οποίου συστρατεύεται πολιτικά το έθνος⁶².

Σημείο άξιο προσοχής είναι ότι ιστορική και γεωγραφική βάση του αλβανικού εθνικισμού στη μαξιμαλιστική εκδοχή του, εν αντιθέσει με άλλους βαλκανικούς

⁵⁹ Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια...», ο.π. σελ.110

⁶⁰ Vickers Miranda « The role of Albania in the Balkan region», στο *Is there an Albanian Question?*, ο.π. σελ 11

⁶¹ International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.2.Τον όρο “ Μεγάλη Αλβανία” τείνουν να χρησιμοποιούν αντιαλβανικά κέντρα και εθνικιστικοί κύκλοι της Σερβίας, Ελλάδος, Μαυροβουνίου και ΠΓΔΜ για να αναδείξουν τον αλβανικό αλυτρωτισμό. Αντίθετα οι Αλβανοί τείνουν να χρησιμοποιούν τον απαλλαγμένο από ιδεολογικές οξυτήτες όρο “Εθνική Αλβανία” ή Φυσική Αλβανία”, προτάσσοντας ότι τα εδάφη στα οποία κατοικούν αλβανικοί πληθυσμοί αποτελούν ένα ενιαίο εθνικό όλον, ανεξαρτήτως εάν εντάσσονται σε επικράτειες ξεχωριστών κρατικών οντοτήτων.

⁶² ο.π.

εθνικισμούς, δεν είναι τα Τίρανα, αλλά τα εδάφη που κατοικούνταν από συμπαγείς αλβανικούς πληθυσμούς στις όμορες με την Αλβανία χώρες.

Από το τέλος του πολέμου του Κοσόβου και μετά την υπογραφή της συμφωνίας της Αχρίδας και εκείθεν, η Αλβανία κατέστη το κοινό σημείο αναφοράς για τους εθνοτικούς Αλβανούς των Δυτικών Βαλκανίων. Πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κόσοβο και της συρράξεως στην ΠΓΔΜ, η εθνικιστική έξαρση και κινητοποίηση της αλβανικής κοινής γνώμης ήταν τέτοια που δεν επέτρεπε στα Τίρανα, -ακόμη κι αν είχαν τη δυνατότητα επιβολής πλήρους ελέγχου στις αλβανικές δυνάμεις ασφαλείας, στο σύνολο των Ένοπλων Δυνάμεων και στα σημεία διασυνοριακής ροής, την οποία δεν είχαν ούτως ή άλλως- να επέμβουν δυναμικά και να πείσουν τους γείτονες της Αλβανίας ότι τα αντάρτικα σώματα δεν ελάμβαναν εξοπλισμό και εφόδια από το αλβανικό έδαφος. Κατά τούτο δεν είναι ακριβές ότι τα Τίρανα προώθησαν ανεπίσημη ατζέντα συγκεκριμενομένης υλικής υποστήριξης στον αγώνα, αλλά ακριβέστερο είναι ότι αδυνατούσαν να ελέγξουν τους συμπαθούντες τον αγώνα των ομοεθνών τους, κρατικούς αξιωματούχους, ή να επιβάλλουν το νόμο στα βόρεια σύνορα, όπου δραστηριοποιούνταν λαθρέμποροι όπλων, οι οποίοι εξόπλιζαν τον UCK με όπλα από τις λεηλατημένες κατά την περίοδο της αναρχίας αποθήκες του Αλβανικού Στρατού.⁶³ Πάντως πρέπει να επισημανθεί ότι τα περισσότερα από τα όπλα που χρησιμοποίησε ο UCK την περίοδο του 1998-1999 ήταν γιουγκοσλαβικής/ σερβικής προέλευσης⁶⁴.

Μετά την κατάπαυση του πυρός (ειδικά στην περίπτωση του Κοσόβου), την προοδευτική επιβολή της τάξης και την απόκτηση του κυβερνητικού ελέγχου επί των δυνάμεων ασφαλείας και τη σταδιακή στροφή του αλβανικού λαού στα δικά του προβλήματα και όχι σε αυτά των ομοεθνών τους στο Κόσοβο και την ΠΓΔΜ, άλλαξε και η πολιτική ατζέντα στα Τίρανα. Πέραν του ιστορικού τραύματος του χωροταξικά διαμελισμένου έθνους, η πολιτική ελίτ, μετά τον πόλεμο του Κοσόβου και τη Συμφωνία της Αχρίδας το 2001 έχει να αντιμετωπίσει τις δικές της προκλήσεις στο βαλκανικό και ευρύτερο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Στα χρόνια που ακολούθησαν η πολιτική ελίτ των Τιράνων διεκδίκησε στενούς οικονομικούς πολιτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τους αλβανικούς πληθυσμούς, ώστε τα υφιστάμενα σύνορα να μη παρεμποδίζουν την επικοινωνία της αλβανικής κοινότητας ως

⁶³ Στο ίδιο σελ.13 καθώς και Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π.,σελ102 έως 105

⁶⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «The Kosovo War: ...»,ο.π. σελ 43

σύνολο και απέφυγε να διατυπώσει πολιτικά αιτήματα για αλλαγή συνόρων στα βαλκάνια⁶⁵. Ο Φάτος Νάνο στην τρίτη του ανάδειξη στην πρωθυπουργία το 2004 προέβαλε με όρους ρεαλισμού μια νέα πολιτική της Αλβανίας για τους Αλβανούς εθνοτικούς των Δυτικών Βαλκανίων, αυτής της σύσφιξης πολιτικών και οικονομικών δεσμών σε περιβάλλον υφιστάμενων συνόρων. Για τον Νάνο η ελευθερία κινήσεως των Αλβανών της περιοχής θα αποδομούσε κάθε εθνικιστικό και λυτρωτικό αίτημα περί Μεγάλης Αλβανίας⁶⁶.

Περαιτέρω λόγος που απέκλειε την προοπτική η αλβανική πολιτική ελίτ να υποστηρίζει τότε (και αναμένεται να εξακολουθήσει να αποκλείει και στο μέλλον) μια εθνική παναλβανική πρωτοβουλία προς την πολιτική ένωση του Κοσόβου με την Αλβανία, ήταν η πιθανή απώλεια του πολιτικού έλεγχου από αυτήν και η ανάδειξη των Κοσοβάρων πολιτικών ηγετών, ως νέας ελίτ του αλβανικού πολιτικού κόσμου. Εκτός των άλλων, μια τέτοια προοπτική προφανώς και θα έθετε σε περιθωριοποίηση και τους νότιους Τόσκηδες καθώς οι Αλβανοκοσοβάρτοι Γκέγκηδες (οι οποίοι έχουν μεγαλύτερη πολιτιστική και κοινωνική συνάφεια με τους ομοεθνείς τους στη βόρεια Αλβανία) θα αποτελούσαν πλέον κραταιά πλειοψηφία⁶⁷. Άλλωστε οι πληθυσμοί της νότιας Αλβανίας παραδοσιακά έβλεπαν και εξακολουθούν να βλέπουν με καχυποψία την προοπτική της ενοποίησης της Αλβανίας με το Κόσοβο (ή ακόμα και με τη ΠΓΔΜ), καθώς η ευόδωσή της θα καθιστούσε τη νότιο Αλβανία μια χριστιανική τόσκινη περιφέρεια σε ένα διευρυμένο μουσουλμανικό κράτος Γκέγκηδων.

Έτσι, σταδιακά από το 2004 τα Τίρανα, αντί της Μεγάλης Αλβανίας, προέταξαν την εναλλακτική της δημιουργίας μιας αλβανικής ζώνης, η οποία ειρηνικά θα έπρεπε να αδράξει τον εναγκαλισμό με τις ευρωπαϊκές δομές, υπό την ασφαλή προϋπόθεση ότι αυτή η εναλλακτική δεν θα επηρέαζε δυσμενώς τον ξεχωριστό ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Αλβανίας. Μετά την ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου, για την πλειονότητα των Αλβανών ο όρος παναλβανισμός άρχισε να αποκτά νέο νόημα, υποδηλώνοντας τη δημιουργία ενός νέου αλβανικού χώρου, εις τον οποίον η αλβανική γλώσσα και κουλτούρα

⁶⁵ Όπως είχε επισημάνει σε σχετική δήλωσή του και ο Πρόεδρος της Αλβανίας Ρετζέπ Μειντάνι ‘‘το καθήκον των Αλβανών στα Βαλκάνια δεν είναι να αλλάξουν τα σύνορα, αλλά να τα ανοίξουν’’. Βλέπε Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π.,σελ238

⁶⁶ ο.π.

⁶⁷ Στο ίδιο σελ.12

θα είναι κυρίαρχη και θα υλοποιούνται πολιτικές που θα κατατείνουν στον εκδημοκρατισμό, στις ανοικτές αγορές και την ελευθέρια κίνηση των Αλβανών⁶⁸.

Ασφαλώς δεν είναι εύκολο η δικαιολογημένα υπερευαίσθητη Σερβία να πειστεί για τη φερεγγυότητα των προθέσεων των Αλβανών. Άλλωστε δεν έλειπαν πολιτικές πρωτοβουλίες που δικαιολογούσαν την καχυποψία των γειτόνων της Αλβανίας. Το 2001 και σε προεκλογική περίοδο ο Άρμπεν Ιμάμι, πρόεδρος του μετριοπαθούς κόμματος της Δημοκρατικής Συμμαχίας δημόσια διετύπωσε ότι στόχος του κόμματός του ήταν η ένωση του Κοσόβου με την Αλβανία, δήλωση την οποία αποκήρυξαν τα κομματικά όργανα⁶⁹. Ο Σάλι Μπερίσα της δεκαετίας του 2000, αν και συγκρατημένος σε σχέση με τις υπερεθνικιστικές κορώνες της προηγούμενης δεκαετίας, δεν απέφυγε να προβαίνει σε δηλώσεις που ερέθιζαν τους γείτονές της Αλβανίας. Το 2008, όταν το Κόσοβο ανακήρυξε την ανεξαρτησία του, η Αλβανία ήταν από τις πρώτες χώρες που την αναγνώρισαν, και ο Σάλι Μπερίσα δήλωσε σε τηλεοπτική του συνέντευξη ‘ Δεν πρέπει να υπάρχουν τελωνειακές υπηρεσίες μεταξύ των δύο χωρών. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε στα δύο κράτη να αντιμετωπίζονται μεταξύ τους σαν ξένα’⁷⁰. Περαιτέρω, το Νοέμβριο του 2012, οι εορταστικές εκδηλώσεις για τα εκατόχρονα της αλβανικής ανεξαρτησίας αποτέλεσαν ευκαιρία για εθνικιστική έξαρση εντός και εκτός Αλβανίας. Στα Τίρανα συγκεντρώθηκε η αλβανική πολιτική ελίτ από Κόσοβο και ΠΓΔΜ, ενώ ο πρωθυπουργός Μπερίσα δήλωσε ότι η τελετή της γενέθλιας ημέρας αφιερώνεται ‘ σε εκείνους που ανακηρύξαν στις 28 Νοε 1912 στη Φλόρα την ανεξαρτησία της Αλβανίας, του αλβανικού έθνους και των Αλβανικών εδαφών από την Πρέβεζα μέχρι το Πρέσεβο από τα Σκόπια μέχρι την Ποντγκόριτσα’⁷¹.

⁶⁸ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π.,σελ263

⁶⁹ International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», σελ.11

⁷⁰ «Serbia formally protests Berisha’s statement», στο SET.Times.com,19.8.2009, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/newsbriefs/2009/08/19/nb-01 (πρόσβαση 13.8.2014)

⁷¹ Εξαιτίας της δηλώσεως αυτής, κατά το μέρος που αφορούσε την Πρέβεζα ο Έλληνας ΥΠΕΞ ακύρωσε την προγραμματισμένη συμμετοχή του στις εορταστικές εκδηλώσεις. Κατόπιν τούτου, από το γραφείο τύπου του Πρωθυπουργού Μπερίσα επισημάνθηκε ότι η δήλωση του Αλβανού Πρωθυπουργού που συμπεριλαμβάνει και την αναφορά για την Πρέβεζα αναφερόταν στο ιστορικό πλαίσιο του 1912 και δεν εκφράζει οιαδήποτε εδαφική αξίωση προς τις γειτονικές χώρες σε βορρά, ανατολή ή νότο. Βλέπε Murati Erl & Karadaku Linda ‘Albania celebrate 100 years of independence’ στους Southeastern Times,30.11.2012 http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/11/30/feature-02 (πρόσβαση στις 21-7-14)

Μεταξύ των Αλβανών δεν είναι λίγοι όσοι ερωτώμενοι σε δημοσκοπήσεις απαντούν ότι υποστηρίζουν με θέρμη την προοπτική μιας Μεγάλης Αλβανίας, (χωρίς βέβαια ποτέ να τίθεται το ερώτημα στους ερωτώμενους εάν τέτοια προοπτική τυγχάνει υποστήριξης ακόμη κι αν αναμένεται να απειληθεί γενικευμένη σύρραξη), ενώ οι εορταστικές εκδηλώσεις του 2012 αποτέλεσαν γόνιμο έδαφος για να κυκλοφορήσουν χάρτες της Μεγάλης Αλβανίας ως επετειακά αναμνηστικά.⁷² Από την άλλη, όπως καταγράφουν οι δημοσκοπήσεις, ο στόχος της ενσωμάτωσης στην ευρωπαϊκή οικογένεια παραμένει εξαιρετικά δημοφιλής, μεταξύ άλλων, αφού υπόσχεται την ελεύθερη κίνηση των Αλβανών σε έναν υπερμεγέθη οικονομικό χώρο. Όπως προσφυώς επεσήμανε ο παγκοσμίου φήμης Αλβανός συγγραφέας Ισμαήλ Κανταρέ, μιλώντας για τη πιθανότητα της ένωσης των αλβανικών εδαφών “..η θέληση φυσικά υπάρχει. Αλλά πρόκειται για μια θέληση συναισθηματικής φύσης, ίσως και ρομαντικής .. Δεν μπορείς να πεις ότι οι Αλβανοί εγκατέλειψαν την ιδέα ότι αποτελούν ένα έθνος. Αλλά με την είσοδο στην Ευρώπη αυτή η θέληση θα αποδραματοποιηθεί αμέσως “.⁷³

Δεν πρέπει κανείς να βιαστεί να εξάγει συμπεράσματα από εθνικές εορταστικές εκδηλώσεις, όπου πλειοδοτεί η εθνικιστική έξαρση και προσφέρονται μεταξύ άλλων και για εσωτερική πολιτική κατανάλωση ειδικά σε προεκλογική περίοδο. Είναι προφανές ότι στη διαχρονική συνείδηση του αλβανικού κόσμου στο σύνολό του έχει συντελεστεί μια τεράστια ιστορική αδικία απέναντι στο αλβανικό έθνος, αυτή του χωροταξικού διαμελισμού του. Η ένωση όλων των εδαφών όπου ιστορικά κατοικούσαν αλβανικοί πληθυσμοί σε μια νέα ολότητα που εκφράζει η Φυσική Αλβανία φαίνεται ότι τείνει στην επούλωση αυτού του εθνικού ψυχολογικού τραύματος και υπ’ αυτό το εθνικό πρίσμα δεν έχει απορριφθεί ως προοπτική από τις “καρδιές” των Αλβανών .

Ορώμενος ο Παναλβανισμός υπό αυτή και μόνο τη διάσταση λογικό είναι να εγείρει τις υποψίες της Σερβίας, Ελλάδος, Μαυροβουνίου και ΠΓΔΜ. Παράλληλα ο εθνικός ρομαντισμός που αντλεί από το παρελθόν αντιπαλεύει με την καθημερινότητα και τους

⁷² βλέπε στον ιστότοπο [www. Balkan- monitor. Eu](http://www.balkan-monitor.eu) το διαφωτιστικό δελτίο 2010 Summary findings για το εν λόγω έτος, πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο, http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf (πρόσβαση 19 Αυγ 2014) καθώς και Cecilie Endresen, «Status report Albania 100 years Symbolic nation building completed?» στο *Strategies of Symbolic Nation Building in Southeastern Europe*, Kolsto Pal (ed), Burlington US, Ashgate Publishing Company, 2014,σελ.214.

⁷³ Somun Hajrudin «Greater Albania a romantic willingness», *Sundays Zaman*,3.3.2013 πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο <http://www.todayszaman.com/news-308587-greater-albania-a-romantic-willingness-by-hajrudin-somun-.html> (πρόσβαση 10.8.2014)

πολιτικούς στόχους που έχουν θέσει οι αλβανικές πολιτικές ελίτ για τους Αλβανούς σε Τίρανα, Πρίστινα και Τέτοβο, οι οποίες αποφεύγουν να διατυπώσουν αιτήματα για αλλαγές συνόρων. Ως εκ τούτου ευδιάκριτος πολιτικός στόχος που τίθεται από τις πολιτικές ελίτ στους αλβανικούς πληθυσμούς προς άντληση εσωτερικής νομιμοποίησης δεν είναι ο παναλβανισμός με την έννοια της δημιουργίας μιας Μεγάλης Αλβανίας, αλλά με την έννοια στοχευμένων εκπαιδευτικών και οικονομικών πολιτικών που θα διευκολύνουν την δημιουργία ενός ενιαίου αλβανικού οικονομικού και πολιτιστικού χώρου στον οποίο οι «τρεις αλβανικές πρωτεύουσες», τα Τίρανα, η Πρίστινα και το Τέτοβο θα αλληλεπιδρούν⁷⁴ και έτσι θα αντληθούν οφέλη για κάθε αλβανική κοινότητα, τα οποία θα επενδύσει επ' ωφελεία της ξεχωριστής πολιτικής ατζέντας.

2.4 Σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Αλβανίας

Μετά από μακρύ παρελθόν διεθνούς απομόνωσης που επεφύλαξε για το λαό του ο Χότζα, οι μετακομμουνιστικές κυβερνήσεις της Αλβανίας αποπειράθηκαν να διαμορφώσουν δημοκρατικούς θεσμούς και να εγκαθιδρύσουν διμερείς και πολυμερείς σχέσεις με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς⁷⁵. Από το τέλος του πολέμου του Κοσόβου και εκείθεν, η Αλβανία επιδόθηκε σε μια συνεχόμενη διαδικασία πολιτικής σταθερότητας και οικονομικής προόδου, επιδιώκοντας να δημιουργήσει μια ευρωπαϊκή ταυτότητα, η οποία θα επισκίαζε τη βαλκανική αντίστοιχη και τα στερεότυπα που δημιουργεί η πρόσκτησή της τελευταίας στο διεθνές στερέωμα, ως ταυτόσημης με την καθυστέρηση και τους εθνικισμούς που άφησε το αποτύπωμα του οθωμανικού και κομμουνιστικού παρελθόντος.

Ως εκ τούτου, κύριος στόχος της Αλβανίας από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 υπήρξε η ένταξη στους ευρωπαϊκούς και βορειοατλαντικούς θεσμούς, η οποία θα εγγυάτο την ευημερία, το άνοιγμα στις διεθνείς αγορές και την ασφάλεια της, ενώ παράλληλα θα αποτελούσε την κατάλληλη πλατφόρμα για τη βελτίωση των δημοκρατικών θεσμών και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σημαντική άλλωστε είναι η διαπίστωση ότι η Αλβανία από την απόκτηση της ανεξαρτησίας της το 1912 επιζητούσε και απολάμβανε την πατρωνία μιας μεγάλης δύναμης, και μόνο μετά τη ρήξη της με την Γιουγκοσλαβία, την

⁷⁴ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π.,σελ264

⁷⁵ Aydin Abdurrahim & Progonati Etjada «Albanian Foreign Policy in the Post Communist Era», *UNISCI Discussion Papers*, No 26, May 2011

ΕΣΣΔ και την εξασθένηση του φλερτ με τους Κινέζους, έμεινε οικειοθελώς χωρίς συμμαχίες και διεθνή προστατή με καταστροφικά για αυτήν αποτελέσματα, που την κατέστησαν την πιο καθυστερημένη χώρα από όσες πέρασαν το κατώφλι της αποκομμουνιστικοποίησης.

Η Αλβανία αιτήθηκε την ένταξή της στη Συμμαχία το 1992, αμέσως μετά τις πρώτες πολυκομματικές εκλογές της και εν συνεχεία αποπειράθηκε να εγκαθιδρύσει διμερείς σχέσεις στον τομέα της άμυνας με αρκετές νατοϊκές χώρες. Το 2004 εντάχθηκε στο νατοϊκό μόρφωμα της Συνεργασίας για την Ειρήνη (NATO Partnership for Peace-NATO PfP)⁷⁶. Η προοπτική ένταξης της χώρας στο NATO έχαιρε της υποστήριξης της συντριπτικής πλειοψηφίας των Αλβανών πολιτών, γεγονός δικαιολογημένο, αν αναλογιστεί κανείς ότι η Αλβανία (μαζί με το Κόσοβο) αποτελούν τους πλέον ένθερμους υποστηρικτές της αμερικανικής πολιτικής στην περιοχή. Αλλά και η πολιτική ελίτ (ανεξαρτήτως κομματικής προελεύσεως) έθεσε τον υπέρτατο στόχο της ένταξης, ως πλήρους μέλους, ως κεφαλαιώδους σημασίας⁷⁷.

Με την ένταξή της στο NATO την 1 Απρ 2009, ως πλήρες μέλος, η εξωτερική και αμυντική πολιτική της Αλβανίας υιοθέτησε μοντέλα δράσης διεθνούς συνεργασίας για την ασφάλεια στην περιοχή των Βαλκανίων και έτσι τέθηκαν περιορισμοί σε μια πιο ανεξάρτητη βαλκανική πολιτική εκ μέρους της Αλβανίας. Πλέον η Αλβανία δεν απολαμβάνει μόνο τα οφέλη ασφαλείας και εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων της, που της προσδίδει η συμμετοχή της, ως πλήρες μέλος, στο βορειοατλαντικό σύμφωνο, αλλά αναλαμβάνει και δεσμεύσεις έναντι αυτού, να προωθήσει και να ενδυναμώσει την ασφάλεια στην περιοχή και να απέχει από δράσεις που θα δυναμίτιζαν το εύφλεκτο περιβάλλον της Δυτικής Βαλκανικής. Κατά τούτο δεν θα ανέμενε κανείς τη σύλληψη ή την υλοποίηση εκ μέρους της Αλβανίας μιας αλυτρωτικής ατζέντας, η οποία θα περιθωριοποιούσε την Αλβανία στους κύκλους της Συμμαχίας, αποστερώντας της πολύτιμο

⁷⁶ Βλέπε σχετικά ιστότοπο αρχείου αλβανικού ΥΠΕΞ http://web.archive.org/web/20090307013840/http://www.mfa.gov.al/web/Albania_s_Relations_with_NATO_8605_2.php (πρόσβαση 21.6.2014)

⁷⁷ Σε μια κοινή συνέντευξη τύπου στα Τίρανα το 2007 μεταξύ του πρωθυπουργού Μπερίσα και του προέδρου Μπους ο πρώτος δήλωσε ότι ήταν αποφασισμένος να πάρει οποιαδήποτε απόφαση, να εισάγει προς ψήφιση οιονδήποτε νόμο και να υλοποιήσει οιαδήποτε μεταρρύθμιση για να επιτύχει την πρόσκληση της συμμαχίας προς την Αλβανία για συμμετοχή της στο NATO ως πλήρες μέλος. Βλέπε σχετικά Selimaj Erlis, «Bush visit to Albania hailed as milestone in ties» στο Southeastern European Times, 11/6/2007 http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2007/06/11/feature-02 (πρόσβαση 1.6.2014)

πολιτικό κεφάλαιο για τη αναβάθμιση της θέσης της στην περιοχή, και θα διερρήγνυε τη σχέση της με τις ΗΠΑ. Οι τελευταίες άλλωστε αντιτίθενται σε οιαδήποτε αποσταθεροποίηση στη Βαλκανική, καθώς αυτή θα έθετε σε διακινδύνευση την ενταξιακή πορεία της Σερβίας στους δυτικούς θεσμούς και θα προκαλούσε κλυδωνισμούς στην ευάλωτη ΠΓΔΜ, παρέχοντας έτσι την ευκαιρία στη Ρωσία να παρέμβει στα βαλκανικά πράγματα σε μια περιοχή παραδοσιακού ενδιαφέροντός της. Άλλωστε, η οικονομική υποστήριξη της Αλβανίας στην ταραγμένη δεκαετία του 1990, από τις ΗΠΑ και η ένταξή της στο NATO αποτελούσε μέρος μόνο μιας βαλκανικής πολιτικής των ΗΠΑ για να καμφθούν οι αναδυόμενοι εθνικισμοί και οι αμφισβητήσεις των συνόρων στην περιοχή, εκ μέρους των Τιράνων.

Μετά την προσχώρηση της Αλβανίας στο NATO επόμενος στόχος της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής είναι η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο στόχος αυτός φαίνονταν μέχρι πρόσφατα πιο δύσκολα υλοποιήσιμος, καθώς υπάρχει διάχυτος ο σκεπτικισμός σε πολλά κράτη μέλη της Ε.Ε. μετά τη μεγάλη διεύρυνση του 2004 για εισδοχή νέων μελών. Στην περίπτωση της Αλβανίας, οι διαπραγματεύσεις με την Έ.Ε ξεκίνησαν το 2003, οπότε και υπέγραψε τη Συμφωνία για τη Σταθεροποίηση και την Ένωση (Stabilisation and Association Process Agreement), αναλαμβάνοντας μια σειρά από μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες στον οικονομικό τομέα, τον τομέα της δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών θεσμών, που έπρεπε να υλοποιηθούν για να αποκτήσει η χώρα το καθεστώς της υποψηφίας για ένταξη χώρας⁷⁸. Η χώρα έκανε την πρώτη της αίτηση για να αναγνωριστεί από την Ε.Ε ως τέτοια το 2009, χωρίς όμως να στεφθεί από επιτυχία η προσπάθεια της.⁷⁹ Εν τέλει στις 24 Ιουνίου 2014 και ύστερα από τρεις συνολικά προσπάθειες η υποψηφιότητα της Αλβανίας εγκρίθηκε ομόφωνα από τους υπουργούς Εξωτερικών της Ε.Ε., κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων που ολοκληρώθηκε στο Λουξεμβούργο⁸⁰.

Η Αλβανία προσβλέπει με την ένταξή της στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της, τα μεγάλα οικονομικά οφέλη που αντλεί ένα κράτος μέλος που συμμετέχει σε μια τέτοια ευρωπαϊκή αγορά, την οικονομική βοήθεια μέσω των

⁷⁸ Σποράδην Prifti Eviola (ed) «The European Future of the Western Balkans Thessaloniki@10 (2003-2013)», European Union Institute for Security Studies (EUISS)

⁷⁹ Ο.π.

⁸⁰ Βλέπε σχετικά δελτίο τύπου ευρωπαϊκής επιτροπής 24.6.2014 [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-439_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-439_en.htm) (πρόσβαση 25.6.2014.)

ευρωπαϊκών προγραμμάτων, την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων, αλλά και την ανοικοδόμηση των κρατικών της δομών και τον εκδυτικισμό της κοινωνικής και πολιτικής ζωής της χώρας. Οι Αλβανοί από την πλευρά τους προσβλέπουν και σε βελτίωση της καθημερινότητας τους, άνοδο του βιοτικού του επιπέδου, την απόλαυση ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και την προοπτική της ανεμπόδιστης κινητικότητας στους στις ευρωπαϊκές αγορές. Είναι προφανές ότι η ενταξιακή πορεία της Αλβανίας θα είναι υπό καθεστώς ευρωπαϊκής επιτήρησης. Υπό τις συνθήκες αυτές αναμένεται η συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας και η αφομοίωση των ευρωπαϊκών προαπαιτούμενων και όχι η λοξοδρόμηση από την ευρωπαϊκή τροχιά, μέσω υιοθέτησης μαξιμαλιστικών εθνικών διεκδικήσεων, ικανών να αποδημήσουν το περιβάλλον σταθερότητας και ειρήνευσης που αποτελεί *conditio sine qua non* για την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας.

2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την εξωτερική πολιτική της Αλβανίας

Κύριος εσωτερικός παράγοντας που επηρεάζει την εξωτερική πολιτική της Αλβανίας είναι ο οικονομικός. Παρά την αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος το 2009 και τις ενέργειες για την απελευθέρωση της αγοράς, τη δραστηριοποίηση σε νέες αγορές, όπως ο τουρισμός, την προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, τη μείωση του ποσοστού του πληθυσμού που ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας και την αύξηση του ΑΕΠ της χώρας σε σχέση με το παρελθόν, γεγονός είναι ότι η Αλβανία αποτελεί μια από τις πιο φτωχές χώρες στην Ευρώπη, με οικονομία εισαγωγικού προσανατολισμού και κύριο εμπορικό εταίρο την Ε.Ε.⁸¹ Τα οικονομικά δεδομένα δείχνουν, αφενός ότι η πρόσδεση στο ευρωπαϊκό άρμα αποτελεί μονόδρομο για τη βελτίωση της αλβανικής οικονομίας της, αφετέρου δε, ότι δεν υπάρχει περιθώριο για κατασπατάληση πόρων για την προώθηση μιας πρωτοβουλίας που θα συνέτεινε στην αναβίωση του αλβανικού εθνικισμού στην βαλκανική προς χάριν της υλοποίησης μιας αλυτρωτικής ατζέντας. Τα οικονομικά προβλήματα της καθημερινότητας του Αλβανού πολίτη τοποθετούν σε δεύτερη προτεραιότητα ζητήματα, όπως η ενοποίηση των αλβανικών πληθυσμών σε ένα κράτος.

⁸¹ Aydin Abdurrahim & Progonati Erjada «Albanian Foreign Policy in the Post Communist Era», ο.π.

Έτερος εσωτερικός παράγοντας είναι τα πολιτικά κόμματα της Αλβανίας⁸². Μολονότι στην Αλβανία υπάρχει πολυκομματισμός, δύο ήταν τα παραδοσιακά κόμματα που άφησαν έντονο το αποτύπωμά τους στην πολιτική ζωή της χώρας, Το Σοσιαλιστικό κόμμα, η μετεξέλιξη στη μετακομμουνιστική Αλβανία του Αλβανικού Εργατικού Κόμματος, με ισχυρά παραδοσιακά ερείσματα στον αλβανικό νότο των Τόσκηδων και το κεντροδεξιό Δημοκρατικό Κόμμα, δεσπόζουσα πολιτική φυσιογνωμία του οποίου μέχρι το 2013 ήταν ο Σάλι Μπερίσα. Το ζήτημα της ομαλής μεταβάσεως από τον κομμουνισμό, η ζοφερή οικονομική πραγματικότητα των πρώτων ετών, η εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών, η δυσλειτουργία τους, η κρίση των πυραμδικών σχημάτων, η εμπέδωση της τάξης και καταπολέμηση του εγκλήματος και των συμμοριών, οι κατηγορίες για εκλογική νοθεία, διαφθορά, νεποτισμό και προώθηση του πελατειακού συστήματος αποτέλεσαν την πραγματικότητα της πολιτικής αντιπαλότητας μεταξύ των δύο κομμάτων. Η κρίση στο Κόσοβο αξιοποιήθηκε στο έπακρο από τον Μπερίσα, ο οποίος επεδόθη σε εθνικιστική ρητορεία, περισσότερο για να αντλήσει πολιτικά οφέλη στο εσωτερικό και λιγότερο γιατί πίστευε στο ρεαλισμό ενός παναλβανικού οράματος, ενώ δεν δίσταζε να χρησιμοποιεί το “εθνοτικό χαρτί” για τη συσπείρωση της παραδοσιακής εκλογικής του βάσης, εγείροντας τις ανησυχίες και την οργή του Βελιγραδίου.

Με τις εκλογές του 2013 ανεδείχθη πλειοψηφών ο εκλογικός συνασπισμός του Έντι Ράμα, σημερινός Πρωθυπουργός και ηγέτης του Σοσιαλιστικού Κόμματος με ονομασία “Συμμαχία για μια Ευρωπαϊκή Αλβανία”, που κατέλαβε ποσοστό 57% των ψηφισάντων αλβανών.⁸³ Στον ηττηθέντα συνασπισμό “Συμμαχία για την Εργασία, Ευημερία και Ενσωμάτωση”, με επικεφαλής το Δημοκρατικό Κόμμα του τότε πρωθυπουργού Σάλι Μπερίσα, συμμετείχε και το μοναδικό εθνικιστικό κόμμα με κοινοβουλευτική εκπροσώπηση (4 μόνο έδρες και ποσοστό 2, 59% επί των εγκύρων ψηφισάντων), αυτό της Δικαιοσύνης, της Ενσωμάτωσης και της Ενότητας (Partia Drejtësi, Integritim dhe Unitet-PDUI), με κύριο πολιτικό λόγο την υπεράσπιση των εθνικών δικαίων των αλβανικών πληθυσμών των Δυτικών Βαλκανίων. Το έτερο υπέρ-εθνικιστικό κόμμα που έκανε την εμφάνισή του στα πολιτικά πράγματα το 2012, η Κόκκινη και Μαύρη Συμμαχία (Aleanca

⁸² Aydin Abdurrahim & Progonati Erjada «Albanian Foreign Policy in the Post Communist Era», ο.π.

⁸³ Για τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών της 23 Ιουνίου 2013 βλέπε ιστοσελίδα του International Foundation for Electoral Systems - IFES Election Guide, «Country Profile Albania», www.electionguide.org/countries/id/3/?PageSpeed=noscript (πρόσβαση 15.6.2014)

Κυρ e Zi) εξαναγκάζοντας τον Μπερίσα σε εθνικιστική ρητορεία, προκειμένου να μην απολέσει τμήμα των παραδοσιακά ευαίσθητων στα εθνικά θέματα ψηφοφόρων του Δημοκρατικού Κόμματος, δεν κατάφερε να εισέλθει στη Βουλή. Η τελευταία αυτή αναφορά καταδεικνύει ότι τα εθνικιστικά κόμματα παράγουν πολιτικό λόγο μη ελκυστικό για τους ψηφοφόρους, οι οποίοι τείνουν να αναδεικνύουν στην εξουσία μετριοπαθέστερες και με ευρωπαϊκό προσανατολισμό πολιτικές δυνάμεις.

Μετά από την κατάρρευση του καθεστώτος Χότζα και τη μετακομμουνιστική μετάβαση, η ύπαρξη των αλβανικών πληθυσμών στη Βαλκανική δεν έπαυε να επηρεάζει την εξωτερική πολιτική της Αλβανίας και να αποτελεί, τόσο εξωτερικό, όσο και εσωτερικό (λόγω της αλβανικής κοινής γνώμης) διαμορφωτικό της παράγοντα. Η Αλβανία, μετά και την απογοήτευση που προκάλεσε η διπλωματική της στάση της στο θέμα του Κοσόβου και της σύρραξης του 2001 στην ΠΓΔΜ, (καθώς οι αλβανικοί πληθυσμοί και οι εκεί αλβανικές ελίτ είδαν μόνο την απροθυμία και όχι την ανεπάρκεια σε οικονομικά, στρατιωτικά μέσα και την έλλειψη διπλωματικού κεφαλαίου εκ μέρους των Τιράνων για παροχή συνδρομής στον αγώνα τους), έχει μια κάποια συναίσθηση ιστορικής ευθύνης και αποστολής απέναντι στους ομοεθνείς που ζουν έξω από τα όρια του κράτους. Πάρα τις όποιες διαφορές μεταξύ των Αλβανών και των εθνοτικών Αλβανών της Δυτικής Βαλκανικής δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση ότι πρόκειται για το ίδιο έθνος.

Η μη αναγνώριση από τη Σερβία της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, θέτει σε εκκρεμότητα το ζήτημα παρά τη de facto απόσχιση του από τον έλεγχο του Βελιγραδίου. Παρά ταύτα, τα Τίρανα παραδοσιακά δεν έθεσαν στα διεθνή fora ζήτημα ενοποίησης του Κοσόβου με την Αλβανία, αλλά υπερασπίστηκαν αμέσως μετά τον πόλεμο του 1999 την προοπτική της δημιουργίας ενός δεύτερου ανεξάρτητου αλβανικού κράτους, αποφεύγοντας να υπονομεύσουν την προοπτική της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας του από άλλα κράτη με δηλώσεις σχετικά με την πολιτική ενοποίηση του Κοσόβου με την Αλβανία σε μια ενιαία κρατική οντότητα και εδαφική ολότητα ή την δημιουργία μιας Συνομοσπονδίας, της οποίας ομόσπονδο κράτος θα ήταν το Κόσοβο. Περαιτέρω, τα Τίρανα πάντοτε ενεθάρρυναν τα αλβανομακεδονικά κόμματα να συμμετέχουν στους κυβερνητικούς συνασπισμούς της ΠΓΔΜ. Τέλος, παρά τις υπερεθνικιστικές κορώνες των ταγών της αλβανικής μειονότητας της Νότιας Σερβίας, τα Τίρανα φαίνονται εξαιρετικά επιφυλακτικά να τείνουν ευήκοον ους σε τέτοιες εκκλήσεις. Ενδεικτική της προσεκτικής πολιτικής των Τιράνων απέναντι στη Σερβία είναι η επικείμενη επίσκεψη του Αλβανού Πρωθυπουργού στο Βελιγράδι το

φθινόπωρο του 2014, η οποία θα είναι η πρώτη άφιξη Αλβανού ηγέτη εδώ και 70 έτη. Ο Έντι Ράμα μιλώντας σε Σέρβους δημοσιογράφους για την προγραμματισμένη επίσκεψή του δήλωσε: *‘‘ Η αλβανική κυβέρνηση δεν θα υποστηρίζει μια πατερναλιστική πολιτική απέναντι στο ζήτημα του Κοσόβου. Βλέπουμε το Κόσοβο σαν ένα κράτος όπως τα υπόλοιπα στην περιοχή. Όταν θίζουμε το θέμα αυτό στις συνομιλίες στο Βελιγράδι θα επιμένουμε ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ένα διακριτό θέμα, όπως και είναι στην πραγματικότητα. Σε κάθε περίπτωση δεν υπάρχει ανάγκη να μιλάει η Αλβανία εκ μέρους του Κοσόβου ’*⁸⁴.

⁸⁴ «Albania prime minister to visit Belgrade in September» στον ιστότοπο inserbia.info, πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο, <http://inserbia.info/today/2014/08/albanian-prime-minister-to-visit-belgrade-in-september> (πρόσβαση 1.9.2014)

Κεφάλαιο III

Κόσοβο και Μεγάλη Αλβανία

3.1 Εσωτερική πολιτική κατάσταση

Από τα χρόνια της παντοδυναμίας του Χότζα και μέχρι τον πόλεμο του Κοσόβου η στάση των Αλβανοκοσοβάρων απέναντι στα Τίρανα ήταν αμφίσημη. Από τη μια διακατέχονταν από έναν ρομαντικό ιδεαλισμό που πήγαζε από τη συνείδηση ότι αποτελούσαν μέλη μιας ευρύτερης αλβανικής κοινότητας, κέντρο της οποίας ήταν το αλβανικό κράτος, από την άλλη ένιωθαν συχνά απογοήτευση για την αλβανική εξωτερική πολιτική, ιδιαίτερα σε θέματα που τους αφορούσαν. Οι Αλβανοί του Κοσόβου δεν είχαν την πολυτέλεια να ζουν ως πολίτες ενός ανεξάρτητου κυρίαρχου αλβανικού κράτους και κατά τούτο υπερεκτιμούσαν τα περιθώρια ασκήσεως πίεσεως που μπορούσε να είχε το μοναδικό τέτοιο κράτος που υπήρχε (η Αλβανία), για τη διεκδίκηση περισσότερων δικαιωμάτων χάριν των Αλβανικών πληθυσμών που διαβιούσαν έξω από τα σύνορα της αλβανικής επικρατείας⁸⁵.

Μολονότι η πτέρυγα των ιδρυτικών στελεχών του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου, που προέρχονταν από παλαιούς Σταλινικούς υποστήριζε παραδοσιακά την προοπτική της ενοποίησης του Κοσόβου με τη μητροπολιτική κοιτίδα του έθνους, εντούτοις, όσο ο UCK αποκτούσε ευρεία λαϊκή υποστήριξη στο Κόσοβο, ο πολιτικός του στόχος ήταν η απόκτηση της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.⁸⁶ Μετά τον πόλεμο του Κοσόβου τα πολιτικά κόμματα που προέκυψαν από τα ηγετικά στελέχη του UCK, το Δημοκρατικό Κόμμα του Κοσόβου, του Χασίμ Θάτσι (Partia Demokratike e Kosovës, PDK) και η Συμμαχία για το μέλλον του Κοσόβου του Ραμούς Χαρατζινιάϊ (Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës, AAK), αλλά και η ‘‘παλαιά’’ Δημοκρατική Ένωση του Κοσόβου, του Ιμπραήμ Ρουγκόβα (Lidhja Demokratike e Kosovës, LDK) έθεταν ως προτεραιότητα την ανεξαρτησία του Κοσόβου έναντι κάποιας παναλβανικής ατζέντας. Ο Ρουγκόβα ηγέτης του LDK, με το τέλος της σύγκρουσης δήλωσε ότι το ψήφισμα 1244 του ΣΑ που τερμάτισε τον πόλεμο’’ αποτέλεσε απλώς ένα συμβιβασμό για τη λήξη του πολέμου αλλά δεν αποκλείει τη μελλοντική ανεξαρτησία. Οτιδήποτε άλλο πέραν της ανεξαρτησίας είναι αδιανόητο για μας.’’⁸⁷

⁸⁵ International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ15

⁸⁶ Ο.π.

⁸⁷ Ο.π. σελ.16

Υπήρχαν βέβαια και κόμματα με κύριο πρόγραμμα την προώθηση πολιτικών για την τελική πολιτική ενοποίηση του Κοσόβου με την Αλβανία, όπως το Λαϊκό Κίνημα του Κοσόβου (Lëvizja Popullore e Kosovës- LPK) και η Εθνική Κίνηση για την Απελευθέρωση του Κοσόβου (Lëvizja Kombëtare për Çlirimin e Kosovës- LKÇK), τα οποία κατέληξαν να έχουν απήχηση κυρίως στους εθνικιστικούς κύκλους της Διασποράς. Στα πρώτα χρόνια μετά το τέλος του πολέμου και προκειμένου να επισπευσθούν οι διαδικασίες για τη μετάβαση από το status του διεθνούς προτεκτοράτου σε ένα ανεξάρτητο κράτος, ο Ρουγκόβα αξιοποίησε την εξτρεμιστική ρητορική Κοσοβάρων πολιτικών για να πείσει τη διεθνή κοινότητα ότι τυχόν καθυστέρηση στη προοπτική της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας, θα εξωθούσε τους εθνικιστικούς κύκλους στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την ενοποίηση του Κοσόβου με την Αλβανία⁸⁸. Μολονότι τέτοια δήλωση ήταν λογικό να εκληφθεί ως απειλή από τους γείτονες του Κοσόβου, ειδικά εάν ληφθεί υπόψη ότι διεμνήθη από τον παραδοσιακά μετριοπαθή Ρουγκόβα, εντούτοις θα ήταν ασφαλέστερο να εκληφθεί ως πολιτικό στρατήγημα για την επίτευξη του ενός και μοναδικού στόχου, ήτοι της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας.

Στις βουλευτικές εκλογές που έλαβαν χώρα δύο μόλις χρόνια από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, τα εκλογικά ποσοστά που έλαβαν κομματικοί σχηματισμοί που υποστήριζαν την προοπτική της εθνικής ολοκλήρωσης και μιας παναλβανικής ατζέντας ήταν απογοητευτικά και δηλωτικά της απήχησης στο εκλογικό σώμα της πολιτικής τους ιδεολογίας. Το Κίνημα για την Ένωση (Lëvizja për Bashkim-LB) κατέλαβε τρεις έδρες σε σύνολο ενενήντα τεσσάρων, ενώ άλλα κόμματα με συναφείς προγραμματικούς στόχους δεν κατάφεραν να εισέλθουν στον κοινοβούλιο. Στις δε βουλευτικές εκλογές του 2014, νικητής αναδείχθηκε ο Χασίμ Θάτσι ηγέτης του PDK, και επικεφαλής του κεντροδεξιού συνασπισμού πέντε κομμάτων, μεταξύ των οποίων και το LB, με όλα τα υπόλοιπα να διεκδικούν την ανεξαρτησία του Κοσόβου, με πολιτικό πρόγραμμα που δεν εξαντλείται μόνο στα εθνικά ζητήματα, όπως το LB.⁸⁹ Μεταξύ των κομμάτων της αντιπολίτευσης είναι και το ακτιβιστικό Vetëvendosje! (στα αλβανικά σημαίνει αυτοκυβέρνηση) που εκφέρει λόγο ριζοσπαστικό, πατριωτικό και ξενοφοβικό. Το Vetëvendosje! στις εκλογές του 2010, όπου κατήλθε για πρώτη φορά απέσπασε 12,66% και αύξησε τη δύναμή του κατά μία

⁸⁸ ο.π.

⁸⁹ Για αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών στο Κόσοβο από το 2008 και μετά βλέπε στον ιστότοπο της Κεντρικής Εκλογικής Επιτροπής της Δημοκρατίας του Κοσόβου <http://www.kqz-ks.org/en/home>

περίπου μονάδα στις εκλογές του 2014. Μολονότι το κύριο πρόταγμα είναι ο περιορισμός της ξένης διείσδυσης στην πολιτική ζωή της Πρίστινα και ο κρατικός οικονομικός προστατευτισμός, το Vetëvendosje! υποστηρίζει μεταξύ άλλων ότι η επιταγή του άρθρου 1 στο Σύνταγμα του Κοσόβου περί μη ένωσης του κράτους με άλλο κράτος, απηχούσε τις επιθυμίες του ξένου παράγοντα και το θέμα της ένωσης πρέπει να λυθεί με δημογήφισμα, ώστε ο λαός του Κοσόβου να πάρει θέση. Τα διόλου ευκαταφρόνητα ποσοστά του, η κινηματική του δράση και η πολιτική του ιδεολογία προκαλούν, όπως είναι αναμενόμενο ρωγμές στην αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του Θάτσι.

3.2 Κόσοβο, ανεξαρτησία και Σερβία

Σήμερα η πολιτική ατζέντα στο Κόσοβο και με δεδομένη την ανακήρυξη τη ανεξαρτησίας του το 2008 και την αναγνώρισή της από 108 χώρες του πλανήτη, αν και έχει εμπλουτιστεί με θέματα εσωτερικής πολιτικής, εξακολουθεί να κυριαρχείται από το ζήτημα της διευθέτησης του ζητήματος με τη Σερβία και την *de jure* αναγνώριση του κράτους από χώρες που μέχρι σήμερα αρνούνται να αναγνωρίσουν νομικά την κρατική του υπόσταση. Άλλωστε το κλείσιμο του θέματος με τη Σερβία θα δώσει την ευκαιρία στο Κόσοβο, να επικεντρωθεί με πιο γοργούς ρυθμούς στα εσωτερικά ζητήματα και να συγκροτήσει ισχυρές κυβερνητικές δομές, που θα εξασφαλίσουν στο μικρό αλβανικό κρατίδιο σταθερότητα και βιωσιμότητα και θα του επιτρέψουν να ενταχθεί στους ευρωπαϊκούς και περιφερειακούς θεσμούς, ώστε να συμβάλλει στη βαλκανική σταθερότητα, ως αυτοτελής διεθνής δρών⁹⁰.

Το Κόσοβο είναι μέλος του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, συμμετέχει και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς και έχει επιδοθεί σε εργώδεις προσπάθειες για την δημιουργία και περαιτέρω ανάπτυξη και θωράκιση κρατικών δομών και θεσμών διακυβέρνησης, ώστε να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την εξυγίανση της οικονομίας την ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα. Οι προκλήσεις είναι τεράστιες, αν σκεφτεί κανείς ότι το Κόσοβο έχει να λύσει δομικά προβλήματα, όπως την επιβολή του νόμου, την ελλιπή αστυνόμευση, την αντιμετώπιση του διεθνούς εγκλήματος που δραστηριοποιείται στη χώρα, την κατάρτιση δημοσιονομικού και νομισματικού πλαισίου, τη δημιουργία στρατού, την

⁹⁰ Schmidt Fabian, «Kosovo Post status challenges to governability, στο *Is there an Albanian question,* » *Institute for Security Studies, Chailot Papers* no 107, January 2008, σελ 38

εξάλειψη της ανεργίας, τη συγκρότηση δικαστικού συστήματος και τη δημιουργία επαρκούς νομοθετικού πλαισίου⁹¹.

Με δεδομένο τον πολιτικό του στόχο, το Κόσοβο φαίνεται ότι έχει ανάγκη τη διεθνή στήριξη, αφού ο διεθνής παράγων του εξασφάλισε το νομικό status που σήμερα απολαμβάνει. Κατά τούτο προσβλέπει και επενδύει στην οικονομική και διπλωματική στήριξη των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων και κυρίως στη διπλωματική στήριξη των ΗΠΑ, η οποία του παρέχει σημαντική εξωτερική νομιμοποίηση. Μια πολιτική στενού εναγκαλισμού με τα Τίρανα, από την οποία θα μπορούσε να απορρεύσει η υπόνοια κοσοβάρικων σχεδίων για μελλοντική πολιτική ένωση με την Αλβανία στο πλαίσιο μιας Ομοσπονδίας και αλλαγή συνόρων δεν θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή από τη διεθνή κοινότητα, καθώς θα αποσταθεροποιούσε την πάντα εύθραυστη ΠΓΔΜ, θα αναβίωνε τους αλβανικούς εθνικισμούς στην κοιλάδα του Πρέσεβο και θα προκαλούσε την αναζωπύρωση του εθνολαϊκισμού στο Βελιγράδι, στα κελεύσματα του οποίου έχει διαχρονικά αποδειχθεί ότι είναι ευάλωτες οι πολιτικές σερβικές ελίτ. Συνεπώς, το Κόσοβο δεν έχει άλλη εναλλακτική, πέραν αυτής για την οποία ο UCK πολέμησε το 1998, δηλαδή την εδραίωσή του στο διεθνές προσκήνιο ως ένα ανεξάρτητο δεύτερο αλβανικό κράτος. Την τελεσφόρηση αυτού του σκοπού υπονομεύει οιοδήποτε σενάριο για πιθανή μελλοντική ένωση με την Αλβανία.

Η συμφωνία των Βρυξελλών των Απρίλιο 2013 μεταξύ Σερβίας και Κοσόβου, η οποία επιτεύχθηκε με τις διαμεσολαβητικές ενέργειες της Ε.Ε. δημιούργησε νέα δεδομένα στις μεταξύ τους σχέσεις και έφερε νέα δυναμική στο φλέγον θέμα. Η συμφωνία περιλαμβάνει δεκαπέντε σημεία, με τα οποία καθορίζεται ο βαθμός αυτονομίας της βόρειας περιοχής του Κοσόβου, διασφαλίζοντας στους Σέρβους το δικαίωμα να διορίζουν τους αστυνομικούς διοικητές στις περιοχές, όπου αποτελούν πλειοψηφία, ενώ προβλέπει και τη λειτουργία εφετείου που θα εκδικάζει σε δεύτερο βαθμό υποθέσεις πολιτών σερβικής εθνικότητας. Η συμφωνία αυτή, παρά το φόβο που εκφράστηκε στο εσωτερικό των δύο κρατών, δεν αποτελεί οδικό χάρτη για τη διευθέτηση του ζητήματος, ωστόσο η Σερβία φαίνεται να αποδέχεται τη νόμιμη εξουσία της Πρίστινα στο Κόσοβο (χωρίς αυτό να συνεπάγεται την άνευ ετέρου αναγνώριση της ανεξαρτησίας του), διασφαλίζοντας όμως και εγγυήσεις για παραχώρηση πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων για τη σερβική κοινότητα στο βόρειο Κοσόβο. Από τη μεριά της η Πρίστινα δεν βλέπει τη de facto αναγνώριση της Δημοκρατίας

⁹¹ ο.π. σελ 37-38

από το Βελιγράδι, αλλά τη βεβαιότητα ότι το Βελιγράδι συνειδητοποιεί, λόγω των τετελεσμένων, ότι η πραγματικότητα επιτάσσει την εγκατάλειψη ανελαστικών θέσεων.

Το πιο σημαντικό όμως που απορρέει από τη πρωτοβουλία για τη εξομάλυνση των σχέσεων τους είναι ότι και τα δύο κράτη βλέπουν τα οφέλη που θα προκύψουν για το καθένα από την προοπτική διασύνδεσης με την Ευρώπη. Επομένως, η συμφωνία αυτή για την περίπτωση τουλάχιστον του Κοσόβου αποσκοπούσε στην άρση ενός επιπλέον εμποδίου για τη προοπτική να υπογραφεί με την Ε.Ε. μια Συμφωνία (Stabilization and Association Agreement), η οποία θα αποτελούσε βάση για την σταδιακή ένταξή της προς ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αυτός ο στόχος έχει στρατηγική σημασία για τη μακροήμερευση του κράτους, τη συμμετοχή του σε πολύμορφες περιφερειακές συνεργασίες και την άρση των επιφυλάξεων των κρατών εκείνων που δεν έχουν εισέτι αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Δημοκρατίας. Επιπρόσθετα καταδεικνύει στους εξωτερικούς παρατηρητές τη κατεύθυνση προς την οποία κινείται η εξωτερική πολιτική του Κοσόβου. Κατά τούτο, θα ήταν αυτοκαταστροφικό για το Κόσοβο να συγκλίνει με άλλες πολιτικές που θα υπονόμευαν τον ευρωπαϊκό του προσανατολισμό, ως εν προκειμένω τη δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας.

3.3.Ο στενός εναγκαλισμός με τα Τίρανα

Για την υλοποίηση των στόχων του, το Κόσοβο εύλογα προσβλέπει στη βοήθεια και συνεργασία του εθνικού μητροπολιτικού κέντρου και υλοποιεί πολιτικές που κατατείνουν στην διακρατική οικονομική και πολιτιστική ολοκλήρωση. Το 2003 υπεγράφη Συμφωνία για το ελεύθερο εμπόριο, καθώς ανά έτος διαβαίνουν τα σύνορα των δύο χωρών 1,5 πολίτες⁹². Τον Οκτώβριο του 2011 υπεγράφη συμφωνία για την ενοποίηση των προξενικών υπηρεσιών της Αλβανίας και του Κοσόβου στο εξωτερικό. Στον απόηχο της υπογραφής αυτής της συμφωνίας ο πρωθυπουργός Μπερίσα επεσήμανε την αναγκαιότητα της ενδυναμώσεως της διακρατικής συνεργασίας, προκειμένου εντός ενός κοινού νομικού πλαισίου, να μειωθούν τα γραφειοκρατικά εμπόδια που δυσχεραίνουν την επικοινωνία των πολιτών των δύο χωρών και χαιρέτισε την προοπτική τυχόν νέων συμφωνιών σε φορολογικούς, τελωνειακούς, πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς τομείς.⁹³

⁹² International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ17

⁹³ Dimitrova Svetla, «Albania Kosovo Agreement rekindles old suspicions» στο Southeast European Times, 31.10.2011

Τον Ιούνιο του 2013 υπεγράφη συμφωνία που ρυθμίζει το καθεστώς που θα διέπει το στρατιωτικό προσωπικό των δύο χωρών, όταν το καθένα θα ευρίσκεται στην επικράτεια του άλλου κράτους στο πλαίσιο κοινών εκπαιδευτικών και άλλων στρατιωτικών δραστηριοτήτων (Status of Forces Agreement).⁹⁴ Τον Ιανουάριο του 2014, οι πρωθυπουργοί των δύο χωρών υπέγραψαν συμφωνία-πλαίσιο για την μεταξύ τους συνεργασία σε τομείς για να υλοποιήσουν κοινές πολιτικές σε θέματα πολιτικού και κοινωνικοοικονομικού ενδιαφέροντος, ενώ υπογράφηκαν και ξεχωριστές συμφωνίες για την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων στο τομέα της οικονομίας, της ενέργειας, της συγκοινωνίας της δικαιοσύνης και των έργων υποδομής⁹⁵. Τον Ιούνιο του 2014, οι αρμόδιοι για την Παιδεία Υπουργοί των δύο κρατών υπέγραψαν συμφωνία για ένα κοινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχολικής εκπαίδευσης με κοινά μαθήματα και εκπαιδευτικά εγχειρίδια.⁹⁶ Είναι προφανές ότι τέτοιες πολιτικές ‘‘ενοποίησης’’ των δύο χωρών σε διάφορους τομείς εγείρουν τις ανησυχίες και την καχυποψία γειτόνων των δυο κρατών, οι οποίοι βλέπουν στις πρωτοβουλίες αυτές τα πρώτα βήματα σταδιακής και συγκεκριμένης ενοποιητικής διαδικασίας των δύο κρατών⁹⁷. Για τους καχύποπτους βαλκανικούς γείτονες η δραστηριοποίηση σε διαδικασίες άδολης κατ’ αρχήν ολοκλήρωσης των δύο ανεξαρτήτων αλβανικών κρατών φαντάζει πρόδρομο, πλην όμως απαραίτητο στάδιο υλοποίησης του μύχου αλβανικού πόθου της Μεγάλης Αλβανίας. Προκειμένου να διασκεδάσει τέτοιες ανησυχίες ο Πρωθυπουργός Ράμα τον Ιανουάριο του 2014 και μετά την υπογραφή των

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/10/31/feature-03

(πρόσβαση στις 20.7.2014)

⁹⁴ Karadaku Linda& Pekusic Bijana, «Albania Kosovo military agreement raises concerns in Serbia» στο Southeast European Times, 11.7.2013

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2013/07/11/feature-01

(πρόσβαση 20.7.2014)

⁹⁵ Karadaku Linda, «Albania and Kosovo form strategic Partnership» στο Southeast European Times, 22.1.2014,

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2014/01/22/feature-02

(πρόσβαση στις 20.7.2014)

⁹⁶ «Albania and Kosovo unify their educational system» Ανώνυμου Αλβανού ανταποκριτή στο Independent Balkan News Agency, «<http://www.balkaneu.com/albania-kosovo-unify-education-system/>», 3.6.2014

(πρόσβαση στις 20.7.2014)

⁹⁷ Η συμφωνία για παράδειγμα της ενοποίησης των προξενικών αρχών προκάλεσε την αντίδραση του Βελιγραδίου, το οποίο στη συνεργασιακή προοπτική Τιράνων-Πρίστινας είδε τον σπόρο μιας επεκτατικής πολιτικής των Τιράνων στο πλαίσιο ενός οργανωμένου σχεδίου για την πολιτική ενοποίηση του Κοσόβου με την Αλβανία. Παρά ταύτα δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι τα δύο κράτη έχουν κοινή εθνολογική ρίζα και στενή πολιτιστική συγγένεια και ως εκ τούτου δεν πρέπει να προξενεί εντύπωση εν προκειμένω ότι τα Τίρανα βλέπουν το Κόσοβο ως χώρο φυσικής επιρροής της Αλβανίας ή ότι το ευάλωτο Κόσοβο αποζητά την πατρωνία της ‘‘μητέρας’’ Αλβανίας. Βλέπε και Pavlova Elena, «United Consular Services for Kosovo and Albania: Revived Pan- Albanianism or an ordinary support of the neighbour?» *Security and Defense Analysis Institute. Southeastern Europe Intelligence unit monthly bulletin*, issue 1, December 2011, σελ28-29

συμφωνιών, επεσήμανε ότι ‘ *εάν τέτοιες επαφές μεταξύ των δύο κρατών δημιουργούν απειλές περί ενδεχόμενης ενοποίησης, τότε πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι τα σύνορα της Αλβανίας και του Κοσόβου θα παραμείνουν αμετάβλητα* ’.⁹⁸

Τέτοιες καχύποπτες σκέψεις δεν φαίνεται όμως να λαμβάνουν υπόψη ότι παρά τις όποιες διαφορετικότητες μεταξύ των Αλβανών και Αλβανοκοσοβάρων κατ’ ουσίαν πρόκειται για το ίδιο έθνος που μιλά την ίδια γλώσσα, έχει τα ίδια ήθη και έθιμα και κοινή καταγωγή. Ως εκ τούτου και λαμβανομένης υπόψη της δεινής θέσης στην οποία ευρίσκεται το σε φάση κρατικής συγκρότησης Κόσοβο, είναι λογικό να επιδιώκει συνεργασίες σε τομείς που η Αλβανία έχει έτοιμες λύσεις να προσφέρει από την εμπειρία που απέκτησε ως διαχρονικό ανεξάρτητο κράτος. Η συνεργασία και η μετάδοση της αλβανικής τεχνογνωσίας σε θεσμούς διακυβέρνησης είναι σημαντική για το Κόσοβο που βρίσκεται στην περίπτωση της Αλβανίας έναν φυσικό και πιο προηγμένο από αυτήν σύμμαχο. Μολονότι, ο στόχος της ένταξης στους ευρωπαϊκούς θεσμούς είναι διακηρυγμένος και η ευρωπαϊκή πολιτική του Κοσόβου αταλάντευτη, η Πρίστινα έχει συνειδητοποιήσει, όπως και η Αλβανία στη δεκαετία του 2000, ότι η ενταξιακή διαδικασία είναι μακράς πνοής, επομένως πρέπει να προσβλέπει και σε βαλκανικές συμμαχίες, που θα της εξασφαλίζουν οικονομικά οφέλη και διάχυση πολύτιμης εμπειρίας. Τέτοιο στρατηγικό σύμμαχο και εταίρο αποτελεί η ομοεθνής Αλβανία, που είναι πλήρες μέλος του ΝΑΤΟ και αποτελεί πλέον επίσημα υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ε.Ε.

Από την άλλη και η Αλβανία έχει κάθε λόγο να προωθεί τέτοιες πρωτοβουλίες, οι οποίες ενδυναμώνουν τους κρατικούς θεσμούς στο Κόσοβο και βοηθούν τη Πρίστινα να μετεξελιχθεί από διεθνές προτεκτοράτο, σε κυρίαρχο κράτος. Έχοντας την εμπειρία της βοήθειας που δέχτηκε από τη διεθνή κοινότητα στην εποχή της αποκομμουνιστικοποίησης και της τραπεζικής κρίσης του 1997, τα Τίρανα γνωρίζουν ότι ένα ασταθές, ευάλωτο στις ορέξεις του διεθνούς οικονομικού εγκλήματος Κόσοβο, θα στρέψει τους Αλβανοκοσοβάρους στη βία και την αναρχία, δημιουργώντας ένα εκρηκτικό περιβάλλον, όπου ο εθνικιστικός σπόρος θα καρποφορήσει. Θα ήταν αδικαιολόγητο για τα Τίρανα, εάν λησμονούσαν ότι ο Παναλβανισμός, στην αλυτρωτική του διάσταση, αποτελούσε ιδεολογία που αναπτύχθηκε εκτός Αλβανίας, αλλά επηρέαζε την εσωτερική πολιτική της χώρας. Κατά

⁹⁸ « Kosovo Albania not to unify», 12.1.2014, στο Balknaninside.com , <http://www.balkaninside.com/kosovo-albania-not-to-unify/> (Πρόσβαση 20.7.2014)

τούτο, το έντονο φλερτ με το Κόσοβο και η ηγεμονική συνεισφορά της Αλβανίας στην οικοδόμηση κράτους που συντελείται, έστω κι αν φαίνεται ότι της προσδίδει ρόλο πάτρωνα, εξυπηρετεί τους μακροπρόθεσμους στόχους των Τιράνων για αποφυγή κάθε κατάστασης στην περιοχή που θα είχε ως αποτέλεσμα την παρέκκλιση της από την πορεία προς την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση και την υπονόμευσή της ως μέλους του ΝΑΤΟ.

Πρόσθετος λόγος που εξηγεί την πολιτική αυτή των Τιράνων, όχι με μαξιμαλιστικούς όρους, είναι η συνειδητοποίηση ότι η χωροταξία των Αλβανικών πληθυσμών της ΠΓΔΜ, του Κοσόβου, του Μαυροβουνίου και της Κοιλιάδας του Πρέσεβο διαμορφώνουν έναν οικονομικό χώρο, όπου το εμπόριο και οι συναλλαγές μεταξύ των πληθυσμών αυτών τονώνουν τις αλβανικές οικονομίες και δημιουργεί ευκαιρίες για περαιτέρω οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Αυτός ο χώρος μεσοπρόθεσμα, αναμένεται να αποτελέσει, πέραν των άλλων, σφαίρα επιρροής της Αλβανίας, χωρίς να χρειαστεί προς τούτο οιαδήποτε αλλαγή συνόρων, η οποία ως επιλογή μόνο κινδύνους συνεπάγεται για τα Δυτικά Βαλκάνια και το εθνικό συμφέρον της Αλβανίας και του Κοσόβου .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ

4.1 Τα αλβανικά κόμματα της ΠΓΔΜ

Ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη του αλβανικού εθνικισμού στη ΠΓΔΜ, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του σλαβομακεδονικού κράτους, ήταν ο ριζοσπαστισμός που επέδειξαν τα αλβανικά κόμματα. Από το 1992 μέχρι το 1998, στη σλαβομακεδονική κυβέρνηση συμμετείχε το μετριοπαθές Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας (PDP), το οποίο όμως έθετε ως στόχο, όχι τη διεκδίκηση της αυτονομίας εντός της ΠΓΔΜ, αλλά την αναγνώριση από τα Σκόπια, των Αλβανών, ως διακριτής εθνότητας, η οποία κατελάμβανε άνω του 25% του συνολικού πληθυσμού, και συνακόλουθα την παραχώρηση ανάλογων με τα δημογραφικά δεδομένα δικαιωμάτων .

Το 1994 η ριζοσπαστική πτέρυγα του Κόμματος αποχώρησε από το PDP και ίδρυσε το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας των Αλβανών (PDPA) με στόχο την ανάπτυξη μιας πιο εθνικιστικής και λιγότερο μετριοπαθούς στρατηγικής και αρχηγό ένα Κοσοβάρο Αλβανό, τον Αρμπέν Τζαφέρι. Τον Ιούνιο του 1997 το PDPA και το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα (NDP) συνενώθηκαν και σχημάτισαν το Δημοκρατικό Κόμμα των Αλβανών (DPA) με επικεφαλής τον Τζαφέρι, το οποίο συμμετείχε στο κυβερνητικό συνασπισμό με τις εκλογές του 1998 με εικοσιπέντε έδρες. Βασικές πολιτικές διεκδικήσεις του DPA αποτελούσαν το αίτημα νομιμοποίησης του αλβανικού Πανεπιστημίου του Τετόβου και η αποφυλάκιση δύο Αλβανομακεδόνων δημάρχων που είχαν καταδικαστεί για την έπαρση της αλβανικής σημαίας στα οικεία δημαρχιακά μέγαρα⁹⁹. Πάντως, μέχρι τη σύρραξη του 2001 κανένα από τα αλβανικά κόμματα που συμμετείχαν στους κυβερνητικούς συνασπισμούς δεν έθεσε εδαφικό- αλβανικό ζήτημα¹⁰⁰.

Με το ξέσπασμα της σύρραξης ο Αρμπέν Τζαφέρι και οι λοιπές αλβανικές ελίτ της ΠΓΔΜ εναντιώθηκαν στο ανταρτικό που επιχείρησε ο Αλί Αχμέτι με τον Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό (Ushtria Çlirimtare Kombëtare – UÇK), σε σημείο που δημοσίως

⁹⁹ Babuna Aydin, «The Albanians of Kosovo and Macedonia...», ο.π. σελ 82 και 85

¹⁰⁰ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.18

εκφράστηκε από το DPA η υποστήριξη προς τη σλαβομακεδονική ένοπλη αντίδραση¹⁰¹. Παρά ταύτα, το DPA ήδη με τις εκλογές του 2002 μετακινήθηκε σε πιο ακραίες θέσεις, κάνοντας εκκλήσεις για μια ‘Εθνική Αλβανία’, αμφισβητώντας τη βιωσιμότητα της Συμφωνίας της Αχρίδας και τη συμβολή της στην προστασία των αλβανικών συμφερόντων.

Περαιτέρω, ο Αρμπέν Τζαφέρι διετύπωσε τη θέση ότι οι Αλβανομακεδόνες θα υποστήριζαν την επιλογή μιας Ομοσπονδιακής Αλβανίας, εάν ακολουθούσαν διαφορετικούς δρόμους από τους Σλαβομακεδόνες¹⁰². Παρά τη στροφή στην εθνικιστική ρητορεία το DPA δεν κατάφερε να συσπειρώσει το αλβανικό στοιχείο και εξασφάλισε το 5,2% των εγκύρων ψηφισάντων, καταλαμβάνοντας 7 από τις 120 κοινοβουλευτικές έδρες. Τις περισσότερες αλβανικές ψήφους (σε ποσοστό 70% επ’ αυτών) απέσπασε το κόμμα του Αλί Αχμέτι, ο οποίος μετά τη Συμφωνία της Αχρίδας ανέλαβε πλέον πολιτικό ρόλο, ιδρύοντας τη Δημοκρατική Ένωση για την Ενσωμάτωση (DUI)¹⁰³. Το κόμμα αυτό συμμετείχε στο κυβερνητικό συνασπισμό μετά τις εκλογές του 2002, με 16 κοινοβουλευτικές έδρες. Ως επικεφαλής του DUI ο Αχμέτι δεν εφείσθη κόπων να διακηρύσσει τη δέσμευση του κόμματός του στην εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ¹⁰⁴.

Πέρα από τη ρητορική, ο Αχμέτι φάνηκε να είναι ειλικρινής σχετικά με την ουσιαστική και όχι προσχηματική τήρηση των συμπεφωνημένων, καθώς υπεστήριζε την προοπτική της επιστροφής των σλαβομακεδονικών δυνάμεων ασφαλείας στη δυτική ‘αλβανική’ ΠΓΔΜ, ως απόδειξη ότι οι σκοποί του αφορούσαν την επέκταση των πολιτικών δικαιωμάτων των Αλβανομακεδόνων και όχι την εθνοτική διαίρεση του κράτους με γεωγραφικούς όρους. Περαιτέρω, ο Αχμέτι εναντιώθηκε ευθέως στις ενέργειες του Αλβανικού Εθνικού Στρατού (Armata Kombëtare Shqiptare-AKSh), μιας παραστρατιωτικής οργάνωσης που εμφανίστηκε το 2003 με δεδηλωμένο πολιτικό στόχο την πάλη για την ένωση των Αλβανών σε μια ενιαία εδαφική επικράτεια¹⁰⁵.

Με τις βουλευτικές εκλογές του 2006 το DUI απέσπασε και πάλι τις περισσότερες αλβανικές ψήφους, πλην όμως η πλειοψηφούσα σλαβομακεδονική παράταξη (VMRO-

¹⁰¹ ο.π.

¹⁰² Στο ίδιο σελ 18

¹⁰³ Για τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών του 2002 στην ΠΓΔΜ βλέπε σχετικά Nohlen Dieter & Stover Phillip, *Elections in Europe: a data Handbook*, Berlin., Nomos Publisher, 2010 σελ.1278

¹⁰⁴ International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.18

¹⁰⁵ ο.π.

DPMNE) συμμάχησε με το DPA που δεν εξέφραζε την αλβανική πλειοψηφία. Αποτέλεσμα ήταν στο DUI να κυριαρχήσουν οι ακραίες φωνές έναντι των μετριοπαθών και το κόμμα να απειλήσει με νέα εθνοτική σύγκρουση, απέχοντας και από τις κοινοβουλευτικές συνεδριάσεις, γεγονός που λειτούργησε ανασχετικά για τις μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να περάσουν από τη βουλή στο πλαίσιο των συμπεφωνημένων με τη Συμφωνία της Αχρίδας¹⁰⁶.

Αυτή η μεταστροφή όμως του DUI θα ήταν προτιμότερο να εξηγηθεί με όρους ανταγωνισμού των αλβανομακεδονικών κομμάτων μεταξύ τους και όχι με όρους εθνικιστικούς. Τα αλβανικά κόμματα στην ΠΓΔΜ, οσάκις ευρίσκονται στην αντιπολίτευση είναι πιο επιρρεπή να παίζουν το "εθνοτικό χαρτί" και να φανούν ήκιστα διαλλακτικά με τους Σλαβομακεδόνες. Αντίθετα, οσάκις ευρίσκονται στον κυβερνητικό συνασπισμό, η συσπείρωση της εκλογικής βάσης γίνεται μέσω των κοινωνικών πόρων, τους οποίους διαχέει προς την αλβανική μειονότητα το εκάστοτε συγκυβερνών αλβανικό κόμμα¹⁰⁷. Έτσι μόλις το DPA αντικαταστάθηκε από το DUI στις εκλογές του 2008, το πρώτο άρχισε να μποϊκοτάρει τις συνεδριάσεις στο κοινοβούλιο, εκτιμώντας ότι οι νέοι κυβερνητικοί συνασπισμοί θέτουν σε παραγκωνισμό τις υπέρ των Αλβανομακεδόνων προβλέψεις της Συμφωνίας της Αχρίδας.

Τελικά το DUI ποτέ δεν έχασε την πρώτη θέση μεταξύ των Αλβανομακεδόνων στις επόμενες εκλογές, συμμετέχοντας στους κυβερνητικούς συνασπισμούς. Το DUI πείστηκε ότι η τύχη του αλβανικού στοιχείου είναι συνδεδεμένη με την ένταξη της χώρας στους ευρωπαϊκούς και νατοϊκούς θεσμούς, οπότε η επίλυση του διπλωματικού θέματος της ΠΓΔΜ τέθηκε ως μείζων πολιτικός στόχος, για την υλοποίηση του οποίου, άλλοτε υποστήριζε την πολιτική του Γκρουέφσκι και άλλοτε απειλούσε να την αποσύρει, οσάκις αντιλαμβανόταν ότι οι πράξεις της κυβερνώσας σλαβομακεδονικής παράταξης δεν κατέτειναν στην επίλυση του θέματος. Οι σχέσεις με τα λοιπά αλβανικά αντιπολιτευόμενα κόμματα ήταν ιδιαίτερα οξυμένες, καθώς αυτά θεωρούσαν ότι το DUI περιθωριοποιήθηκε

¹⁰⁶ Ragaru Nadege« The Former Yugoslav Republic of Macedonia Between Ohrid and Brussels» στο *Is there an Albanian Question?*, Institute for Security Studies, Chailot Papers no 107, January 2008,σελ 41 και 52

¹⁰⁷ Στο ίδιο, σελ 53

στις κυβερνήσεις του Γκρουέφσκι, αποτυγχάνοντας να υποστηρίξει επιτυχώς τα αλβανικά συμφέροντα¹⁰⁸.

Κομματικός σχηματισμός στην ΠΓΔΜ που προωθεί τον αλβανικό υπερεθνικισμό είναι η Εθνική Δημοκρατική Ένωση (NDU), που δημιουργήθηκε το 2007 με τη συγχώνευση του Νέων Δημοκρατικών Δυνάμεων και του Εθνικού Δημοκρατικού Κόμματος, με αρχηγό τον Ίσνι Σακίρι, πρώην ηγετικό στέλεχος του NLA. Το NDU, όπως φαίνεται από τα εκλογικά ποσοστά που κατέγραψε στις εκλογές του 2008 και 2011 έχει εξαιρετικά απογοητευτική διεξόδου στο εκλογικό σώμα, καθώς δεν κατόρθωσε να ξεπεράσει το 1% . Περαιτέρω, εθνικιστική οργάνωση που δραστηριοποιείται στην ΠΓΔΜ και προωθεί παναλβανική ατζέντα, συνεργαζόμενη και με Κοσοβάρους ομοϊδεάτες, με κύριο πρόγραμμα τη δημιουργία μια Μεγάλης Αλβανίας είναι η Ελεύθερη Ιλλυρία (Ilyricum Libertas) με έδρα το Τέτοβο. Και εδώ όμως ο βαθμός διεξόδου της οργάνωσης στην αλβανική κοινωνία της ΠΓΔΜ είναι καθόλα ασήμαντος, καθώς η απήχυσή της εξαντλείται κυρίως σε περιθωριακά στοιχεία νεαρής ηλικίας¹⁰⁹.

Αντίθετα ο αλβανικός εθνικισμός στη ΠΓΔΜ εκφράζεται μέσω του DPA, με σαφώς ηπιότερο πολιτικό λόγο, που μόνο περιστασιακά ριζοσπαστικοποιείται, ανάλογα πάντα με πολιτικές συγκυρίες και την όξυνση της αντιπαλότητας με το παραδοσιακά πρώτο στις προτιμήσεις των Αλβανομακεδόνων ψηφοφόρων DUI. Η στάση του κόμματος απέναντι στους θεσμούς του σλαβομακεδονικού κράτους είναι εξαιρετικά κριτική και αρκετές φορές δεν συνάδει με κόμμα που έχει κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Όχι λίγες φορές ο προσφάτως αποθανών αρχηγός του είχε εκφράσει την άποψη ότι η ΠΓΔΜ είναι ένα ψεύτικο κράτος, αναφερόμενος δε στην δυτική της επικράτεια ως αποκλειστικά αλβανική. Πάντως, η επιθετική ρητορική του κόμματος δεν μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί, καθώς στις βουλευτικές εκλογές του 2011 και 2014 δεν μπόρεσε να ξεπεράσει σε το ποσοστό 5,92% των ψηφισάντων, σε αντίθεση με το 10,24% και 13,71% που απέσπασε το DUI, απόδειξη για την αυξημένη απήχηση που έχει στο αλβανικό στοιχείο η μετριοπάθεια στην διεθνοτική συνύπαρξη.

¹⁰⁸ Βλέπε την πολύ περιεκτική σύνοψη του modus operandi των πολιτικών κομμάτων στην ΠΓΔΜ, εν όψει των πρόωρων εκλογών του 2011 στη χώρα στο «Key Political Parties in Macedonia», 27.9.2011, στον ιστότοπο balkaninsight.com, <http://www.balkaninsight.com/en/article/who-is-who-political-parties-in-macedonia>, (πρόσβαση 12.7.2014)

¹⁰⁹ Βλέπε σχετικά Saveski Drago & Sadiku Artan, «The Radical right in Macedonia», Friedrich-Ebert-Stiftung, Dep. for Central and Eastern Europe, Berlin 2012, στον ιστότοπο της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης Bibliothek der Friedrich-Ebert-Stiftung, <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09568.pdf> (πρόσβαση 14.7.2014)

4.2 Η Συμφωνία της Αχρίδας και η πρόκληση της διεθνοτικής συνύπαρξης

Με τη Συμφωνία της Αχρίδας, η οποία υπεγράφη μετά το τέλος των συρράξεων στην ΠΓΔΜ, τέθηκε ένα πλαίσιο συνταγματικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό να μειωθεί η ασυμμετρία ισχύος μεταξύ της σλαβομακεδονικής πλειοψηφίας και της αλβανομακεδονικής μειονότητας και να εξαλειφθούν αποκλεισμοί και μειωμένες ευκαιρίες της τελευταίας στην κατάληψη δημοσίων θέσεων και αξιωμάτων, στην εκπαίδευση και στην χρήση της εθνοτικής γλώσσας και να εγκαθιδρυθεί μείζονα διοικητική αποκέντρωση, που εγγυάται την εξασφάλιση της αλβανικής τοπικής αυτοδιοίκησης στο δυτικό τμήμα της χώρας. Η βελτίωση της νομικής θέσης του αλβανικού στοιχείου στη δημόσια ζωή της ΠΓΔΜ και η αναγνώριση επαυξημένων ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων υπέρ αυτού, είχε ως αντισταθμιστικό όφελος για τη σλαβομακεδονική πλευρά την εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους και τον τερματισμό των σεναρίων για ομοσπονδοποίησή της.¹¹⁰

Παρά τις ιδιαίτερες πρόνοιες της Συμφωνίας για τη γεφύρωση του διεθνοτικού χάσματος υπέρ των Αλβανών και τη μέχρι τούδε πρόοδο που έχει επιτευχθεί για τη εφαρμογή των συμπεφωνημένων και την ενσωμάτωσή τους στο νομικό σύστημα της ΠΔΓΜ, η πλήρης εφαρμογή των αναγκαίων αυτών συνταγματικών και νομοθετικών μεταρρυθμίσεων δεν έχει εισέτι ολοκληρωθεί, με αποτέλεσμα να μην έχουν εξαλειφθεί τελείως εστίες διεθνικής αντιπαλότητας (π.χ. αναγνώριση της αλβανικής ως δεύτερης επίσημης γλώσσας του κράτους). Έτσι, οι πολιτιστικές προκαταλήψεις και τα στερεότυπα παρέμειναν κυρίαρχα στο εσωτερικό της χώρας και η κοινωνική απόσταση μεταξύ των Σλαβομακεδόνων και Αλβανομακεδόνων αυξήθηκε, καθώς, οι μεν, φοβούμενοι για τη δημογραφική έκρηξη του αλβανικού στοιχείου θεωρούν ότι η Συμφωνία επεφύλασσε ασύμμετρη εύνοια για την αλβανική πλευρά, οι δε, παραπονιούνται ότι ο ζήλος των Σλαβομακεδόνων για την εφαρμογή της Συμφωνίας δεν είναι θερμός¹¹¹.

Παρόλα αυτά και οι δυο πλευρές παραμένουν προσηλωμένες στην βελτίωση της ζωής τους εντός της ΠΓΔΜ, και αμφότερες υποστηρίζουν την προοπτική της ένταξης της χώρας στα ευρωπαϊκούς θεσμούς καθώς και στο NATO (ως πλήρες μέλος), καθώς αυτή φαίνεται

¹¹⁰ Ragaru Nadege« The Former Yugoslav Republic of Macedonia Between Ohrid and Brussels» στο *Is there an Albanian Question?*, Institute for Security Studies, Chailot Papers no 107, January 2008,σελ 43

¹¹¹ Στο ίδιο, σελ.42

να εγγυάται την ανάπτυξη της οικονομίας σε προστατευμένο περιφερειακό περιβάλλον και την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου. Η χώρα άλλωστε εξακολουθεί να παραμένει μια από τις πιο διεφθαρμένες της ανατολικής Ευρώπης με υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας και υψηλούς δείκτες ανεργίας και ο αποκλεισμός της από τους δυτικούς θεσμούς λειτουργεί ανασχετικά για κάθε εκσυγχρονιστική πρωτοβουλία, εσωτερικής ή εξωτερικής προέλευσης.

Ως εκ τούτου, μολονότι υπάρχουν πολλές προκλήσεις για τη διεθνοτική συνύπαρξη, δεν υπάρχει περιθώριο για “κόπωση” και υπονόμηση του εφαρμοστικού πλαισίου της Συμφωνίας, καθώς αμφότερες οι πλευρές κατανοούν ότι η προσήλωσή τους στα συμπεφωνημένα αποτελεί *conditio sine qua non* που θέτουν οι Βρυξέλλες για την ευρωπαϊκή και βορειοατλαντική πορεία του κράτους¹¹². Κατά τούτο δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι πολιτικοί σκοποί του αλβανικού στοιχείου, τους οποίους υποστήριζε με την εξέγερσή του το 2001 (συνταγματική μεταρρύθμιση που θα αναγνώριζε και θα αναβάθμιζε τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα και την εν γένει νομική τους θέση ως πολίτες της ΠΓΔΜ), πρόκειται στο εγγύς μέλλον να μεταβληθούν, κινούμενοι προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μιας Μεγάλης Αλβανίας.

4.3 Αλβανομακεδόνες και Αλβανοκοσοβάρους. Το φλερτ που δεν θα καταλήξει σε γάμο

Ως συμβίωσαντες στην παλιά Γιουγκοσλαβία, διαχρονικά οι Αλβανομακεδόνες αισθάνονταν μεγαλύτερη συγγένεια με τους Κοσοβάρους ομοεθνείς τους παρά τους με τους αντίστοιχους εξ Αλβανίας, ή του Μαυροβουνίου. Οι δεσμοί της αλβανικής κοινότητας του Κοσόβου με τους ομοεθνείς της ΠΓΔΜ είχαν άλλωστε ενδυναμωθεί και μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας με την ίδρυση του αλβανόφωνου Πανεπιστήμιου της Πρίστινας, στο οποίο φοιτούσαν αρκετοί Αλβανομακεδόνες¹¹³. Κατά τη διάρκεια των ενόπλων συγκρούσεων στο Κόσοβο, στη ΠΓΔΜ συνέρρευσε μεγάλος αριθμός προσφύγων, στους οποίους οι ομοεθνείς της χώρας παρείχαν τροφή και στέγη.

Οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ αντιμετώπιζαν πάντοτε με καχυποψία τις διμερείς σχέσεις των Τυράνων με τα Σκόπια, το Βελιγράδι και την Αθήνα. Παρά το γεγονός ότι η αλβανική

¹¹² Χωρίς ουδόλως να παραγνωρίζεται και το διπλωματικό θέμα του ονόματος με την Ελλάδα που πρέπει να λυθεί για την άρση των υφισταμένων αντιρρήσεων που έχει η Ελλάδα για την ένταξη της ΠΓΔΜ σε Ε.Ε. και ΝΑΤΟ.

¹¹³ International Crisis Group (IGG), «Macedonia's Ethnic Albanians Bridging the Gulf», ο.π. σελ.14-15

κυβέρνηση φάνηκε εξαιρετικά απρόθυμη να συλλάβει στελέχη του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού που επιχειρούσαν από την Αλβανία ή να περιορίσει τις δράσεις του ή τη ροή του οπλισμού προς την ΠΓΔΜ, οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ δεν είδαν στα Τίρανα έναν παράγοντα που άσκησε επιρροή υπέρ των αλβανομακεδονικών συμφερόντων στη σύρραξη με τους Σλαβομακεδόνες¹¹⁴.

Υπό τις ανωτέρω περιστάσεις το σενάριο να ενωθούν οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ με το Κόσοβο δεν φαινόταν απίθανο στα πρώτα αβέβαια χρόνια μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Αχρίδας, σε περίπτωση που μια νέα διεθνοτική σύρραξη στην ΠΓΔΜ σοβούσε, ως εκ της απροθυμίας των δύο πλευρών να τηρήσουν τα συμφωνηθέντα. Το Κόσοβο, ως ο πυρήνας του αλβανικού εθνικού ζητήματος, πάντοτε επηρέαζε την αλβανική πολυπληθή κοινότητα της ΠΓΔΜ και κατά τούτο μια μακρά στασιμότητα στο θέμα της ανεξαρτησίας του, σε συνδυασμό με τη συνέχιση της ύφεσης στην οικονομία του, πιθανώς να οδηγούσε σε εξαγωγή του αλβανικού εθνικισμού στην ΠΓΔΜ. Ο φόβος εν προκειμένω είναι ότι, εφόσον υπήρχαν συνθήκες ακραίας πόλωσης των Αλβανών της ΠΓΔΜ με τους Σλαβομακεδόνες ενδεχομένως εγείρονταν αποσχιστικές τάσεις και συνένωσης των “αλβανικών” εδαφών της ΠΓΔΜ με το Κόσοβο. Τον διαχρονικά αποσταθεροποιητικό παράγοντα του Κοσόβου για την ΠΓΔΜ συνεπύκνωνε παραστατικά μια κοινότυπη δήλωση στελεχών του κυβερνώντος σκλαβομακεδονικού κόμματος στα τέλη της δεκαετίας του 1990, σύμφωνα με την οποία “το Κόσοβο είναι ένα τέρας που καταβροχθίζει τη «Μακεδονία»”.¹¹⁵

Σήμερα τέτοια προοπτική δείχνει εξαιρετικά αμφίβολη, καθώς ιδιαίτερα οι ΗΠΑ και δευτερευόντως η Ε.Ε., ουδόλως αναμένεται να επιτρέψουν να τεθεί σε διακινδύνευση η διαδικασία εκδυτικισμού των Δυτικών Βαλκανίων που θα αποσταθεροποιούσε τη Νοτιανατολική Ευρώπη. Περαιτέρω η Συμφωνία των Βρυξελλών δείχνει ότι το Βελιγράδι έχει εγκαταλείψει την αδιάλλακτη θέση περί μη αποδοχής των τετελεσμένων, οπότε η Πρίστινα δικαιούται να ελπίζει και παράλληλα συνεχίζει την οικοδόμηση των κρατικών

¹¹⁴ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.13και 19

¹¹⁵ International Crisis Group (IGG),«Macedonia The last Chance for Peace», Balkan Report No 113,Skopje/Brussels, 20.6.2001,σελ.19 πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα www.crisisgroup.org (πρόσβαση 15.7.2014)

θεσμών. Από την άλλη, οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ φαίνονται συμφιλιωμένοι με την προοπτική της άτυπης καντονοποίησης της δυτικής ΠΓΔΜ.

4.4. Η εμφάνιση του Αλβανικού Εθνικού Στρατού

Αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας της Αχρίδας εμφανίστηκε στο προσκήνιο μια νεοσύστατη παραστρατιωτική οργάνωση, ο Αλβανικός Εθνικός Στρατός (Armata Kombëtare Shqiptare, AKSh), που προερχόταν από παλαιά μέλη του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού, τα οποία δεν αποδέχτηκαν την προοπτική της ειρήνευσης στην ΠΓΔΜ. Στον AKSh αποδόθηκαν ευθύνες για βίαια περιστατικά που έλαβαν χώρα αμέσως μετά την κατάπαυση του πυρός, τον βομβαρδισμό ενός μοναστηριού και επιθέσεις σε Σλαβομακεδόνες αστυνομικούς. Οι πρώτες εκτιμήσεις των Σκοπίων έκαναν λόγο για μια ομάδα που δεν ξεπερνούσε τα 100-150 άτομα με μη επαρκή εξοπλισμό και έδρα της οργάνωσης στο Κόσοβο¹¹⁶.

Ο AKSh συνέχισε τη δολοφονική του δράση τον Αύγουστο και Σεπτέμβριο του 2002, ενώ στα τέλη του ίδιου χρόνου η υποτιθέμενη πολιτική πτέρυγα του, η Εθνική Επιτροπή για την Απελευθέρωση και την Υπεράσπιση των Αλβανικών Εδαφών (KKCMTSH) συνενώθηκε με το αλβανικό Κόμμα της Εθνικής Ενότητας (Partia e Unitetit Kombëtar-PUK) σχηματίζοντας έναν νέον πολιτικό φορέα το Μέτωπο της Αλβανικής Εθνικής Ένωσης (Fronti Për Bashkim Kombëtar Shqiptar- FBKSH). Διακηρυγμένος πολιτικός στόχος του νέου φορέα καθώς και του AKSh ήταν η επανένωση όλων των αλβανικών εδαφών σε μια διευρυμένη αλλά αδιαίρετη κρατική οντότητα, η υλοποίηση του οποίου υπολογίστηκε να λάβει χώρα εντός του 2003. Παράλληλα αποδοκιμάστηκε η Συμφωνία της Αχρίδας καθώς δεν εισέφερε ικανοποιητικά οφέλη στους Αλβανούς της ΠΓΔΜ. Ακολούθως ο AKSh επεξέτεινε τη δράση του στο Μπουγιάνοβιτς της Νότιας Σερβίας και στο βορειοανατολικό Κόσοβο, όπου ζούσαν σερβικοί πληθυσμοί, ενώ υπήρχαν και σοβαρές ενδείξεις ότι μέλη του ήταν και Αλβανοκοσοβάροι που υπηρετούσαν στις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας του Κοσόβου. Αυτό προκάλεσε την άμεση αντίδραση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ στο Κόσοβο, Μαϊκλ Στάινερ, ο οποίος απεκάλεσε τρομοκρατική οργάνωση τον AKSh, και την

¹¹⁶ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.7

ανάληψη μιας συντονισμένης δράσης για την εξάρθρωσή της, καθώς αποτελούσε σοβαρό αποσταθεροποιητικό παράγοντα για την περιοχή¹¹⁷.

Η παραστρατιωτική δράση του AKSh δεν μετουσιώθηκε σε πετυχημένα αποτελέσματα για τους πολιτικούς στόχους της οργάνωσης, σε αντίθεση με τη αντίστοιχη δράση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου ή του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού στην ΠΓΔΜ. Ο AKSh εμφανίστηκε αμέσως μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Αχρίδας, με την οποία είχε ήδη αποτυπωθεί η βούληση της σλαβομακεδονικής πλευράς για αναγνώριση πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων στους Αλβανομακεδόνες, οπότε διαφαινόταν μια καλύτερη προοπτική για τους τελευταίους εντός της ΠΓΔΜ. Υπ'αυτές τις συνθήκες ο AKSh είχε να προτείνει ένα ρομαντικό όραμα στους Αλβανομακεδόνες, οι οποίοι όμως μόλις είχαν καταφέρει μια χειροπιαστή πολιτική επιτυχία.

Επιπλέον τα ηγετικά στελέχη του AKSh δεν έχαιραν της δημοτικότητας που έτυχε ο Αλί Αχμέτι, ο οποίος κατήλθε στα πολιτικά πράγματα της ΠΓΔΜ και επομένως οι Αλβανομακεδόνες μπορούσαν να εκφραστούν πολιτικά γύρω από έναν άνθρωπο που μιλούσε για τη θέση του αλβανικού στοιχείου στην ΠΓΔΜ και όχι για ένα όραμα που αντλούσε από το εθνικό πόθο της Μεγάλης Αλβανίας, αλλά ελάχιστα μπορούσε να συνεισφέρει στη βελτίωση της ζωής τους στη μετά συμφωνίας της Αχρίδας εποχή. Η ένοπλη δράση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου, όσο και του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού της ΠΓΔΜ απέσπασαν ευρεία λαϊκή υποστήριξη από το οικείο αλβανικό στοιχείο, όταν ο πολιτικός στόχος τους διασυνδέθηκε με τη διαχείριση της πολιτικής κατάστασης του αλβανικού πληθυσμού στα γεωγραφικά πλαίσια της περιοχής όπου ζούσε για χρόνια (απόκτηση της ανεξαρτησίας στην περίπτωση του Κοσόβου και συνταγματική μεταρρύθμιση στη περίπτωση της ΠΓΔΜ) και όχι με την υλοποίηση του στόχου για μια Μεγάλη Αλβανία¹¹⁸.

¹¹⁷ Στο ίδιο,σελ.8

¹¹⁸ Στο ίδιο σελ.9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου

Η αλβανική κοινότητα στο Μαυροβούνιο ανέρχεται στο 6% περίπου επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας και ευρίσκεται συγκεντρωμένη στα νοτιανατολικά της σύνορα με την Αλβανία.

Διαχρονικά οι Μαυροβούνιες αρχές επέδειξαν μια σημαντική ανοχή απέναντι στο αλβανικό στοιχείο της περιοχής λόγω και του μικρού αριθμού του, καθώς και της πολιτισμικής εγγύτητας στις φυλετικές δομές και τα έθιμά του, καίτοι η εθνολογική τους καταγωγή ήταν διαφορετική. Δεν έλειψαν μάλιστα και διεθνοτικοί γάμοι¹¹⁹. Περαιτέρω οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου παραδοσιακά έχουν καλύτερες σχέσεις με τους Σλάβους γείτονες τους σε σχέση με τους ομοεθνείς τους στο Κόσοβο τη ΠΓΔΜ ή τη νότια Σερβία, λόγω του ότι περίπου το 1/3 από αυτούς είναι καθολικοί στο θρήσκευμα και κατά τούτο έχουν μεγαλύτερη πολιτιστική εγγύτητα με το ορθόδοξο σλαβικό στοιχείο.

Έτσι οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου ευρίσκοντο σε πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση με τους ομοεθνείς τους στο Κόσοβο και τη ΠΓΔΜ, μολονότι αποτελούσαν μειονότητα στην περιοχή και σε αντίθεση με τους ομοεθνείς τους, οι οποίοι αποτελούσαν στο Κόσοβο και τη δυτική “αλβανική” ΠΓΔΜ πλειοψηφία. Έχοντας αναγνωριστεί ως μειονότητα και με δεδομένο ότι η διαφύλαξη των αρχών για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν θεσμική εγγύηση που έχει αποτυπωθεί στο Συνταγματικό χάρτη της χώρας, οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου δεν στερήθηκαν σχολείων όπου εδιδάσκοντο τα αλβανικά, δικών τους εφημερίδων πολιτιστικών οργανώσεων καθώς και αλβανοφώνου τηλεοπτικού καναλιού.

Παρά ταύτα δεν εκλείπουν διατυπώσεις παραπόνων και αιτιάσεις περί διακρίσεων, τις οποίες υφίσταται το αλβανικό στοιχείο σε κάποιους τομείς, όπως για παράδειγμα οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις κτημάτων ιδιοκτησίας μελών της μειονότητας, χωρίς να καταβάλλεται αντισταθμιστικά επαρκής αποζημίωση. Πόρρω όμως απέχει η διατύπωση των παραπόνων αυτών από τη μετουσίωσή τους σε αίτημα για ένωση της περιοχής όπου κατοικούν με την Αλβανία. Αντίθετα, λόγω του εξαιρετικά μικρού αριθμού τους οι Αλβανοί

¹¹⁹ Στο ίδιο σελ.20

του Μαυροβουνίου επιδιώκουν να βελτιώσουν το status τους ως πολίτες του κράτους, συσσωματωμένοι με το μουσουλμανικό στοιχείο της χώρας που αριθμεί περί το 14%, καθώς οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου κατά τα 2/3 είναι Μουσουλμάνοι¹²⁰.

Περισσότερο δημοσιογραφική και ολιγότερο πολιτική ήταν η εντύπωση που προξενήθηκε από την εμφάνιση τον Ιανουάριο του 2004 μιας νέας ιστοσελίδας με φερόμενο ως δημιουργό της τον “Εθνικό Στρατό του Μαυροβουνίου”. Στην ιστοσελίδα είχε αναρτηθεί κείμενο με περιεχόμενο την εκτόξευση απειλών περί επικείμενων χτυπημάτων σε δημόσια κτίρια του Μαυροβουνίου σε περίπτωση ενδεχόμενου πειραματισμού με τη μοίρα των Αλβανών της χώρας. Όπως ήταν αναμενόμενο οι αλβανικές πολιτικές ελίτ αρνήθηκαν οιαδήποτε διασύνδεση ή ακόμη και γνώση γύρω από την πρωτοεμφανιζόμενη οργάνωση και επέμειναν στην προοπτική της προβοκάτσιας. Πολύ σύντομα ο ιστότοπος απενεργοποιήθηκε, έχοντας εν τω μεταξύ προκαλέσει κρότο στα ΜΜΕ του Μαυροβουνίου και των γειτόνων του, όπως προφανώς φαίνεται να ήταν και το ζητούμενο από τους δημιουργούς της ιστοσελίδας¹²¹

Στην πολιτική ζωή του Μαυροβουνίου υπάρχουν κόμματα με οριακή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, η Δημοκρατική Λίγκα του Μαυροβουνίου (Lidhja Demokratike në Mal të Zi –LDMZ), η οποία συνασπίστηκε με την Αλβανική Εναλλακτική (Alternativa Shqiptare-AS) και ως ενιαίος πολιτικός συνασπισμός κατέκτησαν μια έδρα και η Forca e Re Demokratike, η οποία συνασπίστηκε με τον αλβανικό συνασπισμό “Προοπτική” και κατέκτησαν από κοινού ομοίως μία έδρα. Τα κόμματα αυτά, ως ξεκάθαρα μειονοτικά, έχουν ως πολιτικό πρόγραμμα τη βελτίωση της θέσης του αλβανικού στοιχείου στη χώρα, την κατοχύρωση των μειονοτικών δικαιωμάτων και την επαύξησή τους ως πολίτες του Μαυροβουνίου. Παραδοσιακά επίσης τα αλβανικά κόμματα υποστήριζαν την προοπτική της ανεξαρτησίας του Μαυροβουνίου από τη νέα Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία με τη Σερβία.

Οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου βρίσκονται σε προοδευτική βελτίωση. Δημιουργήθηκαν περισσότερα σημεία εισόδου στα σύνορά τους που διευκολύνουν την οικονομική συνεργασία και ιδιαίτερη προσοχή έχει εστιαστεί στη βελτίωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου που συνδέει τις δύο χώρες. Οι δύο χώρες ανακάλυψαν τα οφέλη του διακρατικού τουρισμού και μια μεγάλη γέφυρα κατασκευάστηκε

¹²⁰ Στο ίδιο σελ.21

¹²¹ Ο.π.

στον ποταμό Buna που θα ενώνει τουριστικά θέρετρα στα αλβανικές και μαυροβούνιες ακτές¹²². Οι πολιτιστικοί δεσμοί των Αλβανών του Μαυροβουνίου με την Αλβανία είναι ισχυροί και κυρίως με το βόρειο τμήμα της που κατοικείται, όπως και αυτοί, από Γκέγκηδες, ενώ ενθαρρύνεται με υποτροφίες η φοίτηση Αλβανών από το Μαυροβούνιο σε πανεπιστήμια της Αλβανίας.¹²³

Λαμβάνοντας υπόψη το μικρό τους αριθμό και το ανεκτικό πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο διαβιώνουν οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου δεν αναμένεται η εκ μέρους τους προώθηση και υλοποίηση μαξιμαλιστικών ουτοπικών στόχων, όπως η Μεγάλη Αλβανία, που θα τους περιθωριοποιούσε πολιτικά εντός του Μαυροβουνίου. Αντίθετα, η σύσφιξη και ενίσχυση των οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών τους με τους γείτονες ομοεθνείς τους αποτελεί για αυτούς ασφαλή και ρεαλιστική επιλογή με εγγυημένο όφελος (ειδικά σε θέματα εκπαιδευτικά).

¹²² Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ 240

¹²³ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Οι Αλβανοί της Νότιας Σερβίας

Ο αλβανικός πληθυσμός της Σερβίας βρίσκεται εγκατεστημένος στα νότια της χώρας και συγκεκριμένα στην κοιλάδα του Πρέσεβο, στο Μπουγιάνοβιτς και τη Μεντβέντα. Η γεωγραφική αυτή θέση, την οποία καταλαμβάνουν οι αλβανοί εθνοτικοί, αντανakλούσε πέραν των εντάσεων με το σερβικό πληθυσμό της περιοχής, και τους εισαγόμενους εθνικισμούς των ομοεθνών Αλβανών του Κοσόβου και της δυτικής ΠΓΔΜ.¹²⁴ Σύμφωνα με την απογραφή του 2002 οι εθνοτικοί Αλβανοί, αριθμούντες συνολικά περί τις 60.000 αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα στο Πρέσεβο (89%), την οριακή πλειονότητα στο Μπουγιάνοβιτς (54,69%) και μια διόλου ευκαταφρόνητη μειονότητα στη Μετβέντα (26,17%).¹²⁵

Η διοικητική διαίρεση της ευρύτερης περιοχής και η οροθέτησή της έλαβε χώρα το 1946, οπότε η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση ενέταξε τους ανωτέρω ομώνυμους Δήμους εντός σερβικής επικράτειας, αλλά εκτός της επαρχίας Κοσσυφοπεδίου, γεγονός που δεν έγινε ασμένως αποδεκτό από τους Αλβανούς της κοιλάδας του Πρέσεβο. Κατά τη διάρκεια της παντοδυναμίας του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, η θέση των Αλβανών της Νότιας Σερβίας δεν ήταν η βέλτιστη, καθώς αποκλείστηκε η πρόσβασή τους από το σύστημα υγείας και την εκπαίδευση, απελύθησαν από κρατικές εταιρείες, την αστυνομία καθώς και άλλες δημόσιες θέσεις.

Το 1992 οι Αλβανοί της Κοιλάδας του Πρέσεβο προέβησαν στην διεξαγωγή ανεπίσημου δημοψηφίσματος, ψηφίζοντας ομόφωνα υπέρ της επανένωσης της περιοχής με το Κόσοβο. Μετά την κατάπαυση του πυρός στο Κόσοβο το 1999, η δυναμική παρουσία στην περιοχή των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας στην περιοχή που απεσύρθησαν από το Κόσοβο όξυνε τις εντάσεις με το τοπικό αλβανικό στοιχείο και εξώθησε αριθμό Αλβανών να εγκαταλείψουν τις εστίες τους με προορισμό τη ΠΔΓΜ και το Κόσοβο. Στον απόηχο αυτών των εξελίξεων, με σκοπό να δημιουργηθούν τετελεσμένα για την περιοχή υπέρ των αλβανικού στοιχείου της Κοιλάδας και με μοντέλο τη στρατηγική διεθνοποίησης της

¹²⁴ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.22

¹²⁵ International Crisis Group (IGG), «Southern Serbia's Fragile Peace», *ICG Europe Report*, No 152, Belgrade/ Brussels, 9.12.2003 (www.crisisgroup.org, προσβ. 20.4.2014)

καταπίεσης των Αλβανοκοσοβάρων που εφήρμοσε ο UCK λίγα μόλις χρόνια πριν, έκανε την εμφάνιση του ο Απελευθερωτικός Στρατός του Πρέσεβο, του Μπουγιάνοβιτς και της Μεντβέντα (Ushtria Çlirimtare e Preshevës, Medvegjës dhe Bujanocit- UÇPMB), αποτελούμενος από 1.000 περίπου αντάρτες, οι οποίοι επιχειρούσαν κατά σερβικών στόχων, διερχόμενοι μέσα από την αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη στα σύνορα με το Κόσοβο¹²⁶.

Όπως και ο UCK, ομοίως και ο UÇPMB δεν έθεσε ως πολιτικό στόχο του αντάρτικου την δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας. Τουναντίον, ο UÇPMB αποσκοπούσε στην απαγκίστρωση της περιοχής από τη σερβική κυριαρχία και την ενσωμάτωσή της στο Κόσοβο, που μόλις είχε κατορθώσει, με τη βοήθεια της Δύσης, αν όχι την ανεξαρτησία του, τουλάχιστον την πλήρη απαλλαγή του από το σερβικό έλεγχο. Οι Αλβανοί της Κοιλάδας του Πρέσεβο άλλωστε ολόθερμα υποστήριζαν τη διασύνδεση της τύχης τους με την τελική λύση του Κοσόβου, για την οποία πίστευαν ότι θα συμπεριελάμβανε την απόσχιση των εδαφών αυτών και τη προσάρτησή τους στο νέο Κόσοβο.

Για την αποκλιμάκωση των συγκρούσεων, και κατόπιν νατοϊκών και κυρίως αμερικανικών πρωτοβουλιών, επετεύχθη την άνοιξη του 2001 μια συμφωνία κατάπαυσης του πυρός, που θα οδηγούσε στην διάλυση του UÇPMB και την υλοποίηση ενός πολιτικού σχεδίου ειρήνευσης και επίλυσης της διεθνοτικής συγκρούσεως στην περιοχή, ευρύτερα γνωστού ως Σχεδίου Κόβιτς. Το Σχέδιο αυτό βασιζόταν σε τέσσερις πυλώνες: (α) Την εξάλειψη όλων των απειλών εναντίον της σερβικής κρατικής κυριαρχίας (β) Τον ακώλυτο και ασφαλή επαναπατρισμό όσων Αλβανών είχαν διαφύγει σε Κόσοβο και ΠΓΔΜ (γ) Την ανάπτυξη των διεθνοτικών θεσμών που θα προστάτευαν τη διεθνοτική συνύπαρξη (δ) Την προώθηση πρωτοβουλιών και δράσεων που συνέτειναν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.¹²⁷

Η αξιολόγηση του σχεδίου Κόβιτς φαίνεται να έχει θετικό πρόσημο, δοθέντος ότι επήλθε πρόοδος στη συνύπαρξη των Αλβανών εθνοτικών της Νότιας Σερβίας με τους Σέρβους της περιοχής, καθώς σεβαστός αριθμός των πρώτων στελέχωσε τις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις, λειτούργησε αλβανόφωνο τηλεοπτικό δίκτυο, και κυκλοφόρησε αλβανόγλωσσος

¹²⁶ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.22

¹²⁷ International Crisis Group (IGG), « Southern Serbia: In Kosovo's Shadow», *Europe Briefing No 43*, Belgrade/Pristina/Brussels, 27.6.2006 πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα www.crisisgroup.org σελ 3-4(προσβαση 20.7.2014)

περιοδικός και ημερήσιος τύπος. Αυτό όμως δεν συνεπάγεται ότι έχουν αρθεί οι αμοιβαίες καχυποψίες. Οι μεν Σέρβοι, έχοντας χάσει de facto έδαφος από την επικράτεια τους (Κόσοβο), επουδενί θέλουν να ξανασυμβεί κάτι αντίστοιχο με τους Αλβανούς της Νότιας Σερβίας, οι οποίοι πάντοτε ‘‘κοίταζαν’’ προς την άλλη πλευρά των συνόρων και διοικούν ως Δημοτικές Αρχές το Πρέσεβο και το Μπουγιάνοβιτς. Οι δε Αλβανοί εθνοτικοί βλέπουν ότι το Βελιγράδι επιφυλάσσει καλύτερες επενδυτικές ευκαιρίες στη Μετβέντα, όπου το αλβανικό στοιχείο είναι μειονότητα, σε αντίθεση με το Πρέσεβο, όπου το αλβανικό στοιχείο υπερτερεί κατά κράτος, ενώ στο αριθμητικά σχεδόν ισομερές Μπουγιάνοβιτς, η ανεργία φαίνεται να μαστίζει περισσότερο τον αλβανικό πληθυσμό αντί των Σέρβων¹²⁸.

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τις σοβαρές εσωτερικές αντιπαλότητες μεταξύ των τοπικών κομματικών σχηματισμών, οι Αλβανοί της κοιλάδας του Πρέσεβο κατήλθαν στις βουλευτικές εκλογές της Σερβίας του 2012 και 2014 υπό μια κομματική σκέπη, τον Αλβανικό Συνασπισμό της Κοιλάδας του Πρέσεβο (Koalicioni i Shqiptarëve të Luginës së Preshevës), και επικεφαλής αυτού τον Ριζά Χαλίμι, Δήμαρχο του Πρέσεβο κατά την σύρραξη του 2000-2001 και πρόεδρο του Κόμματος για τη Δημοκρατική Δράση (Partia për veprim demokratik, PDD). Ο Συνασπισμός στις εκλογές του 2012 κατέλαβε μια έδρα, ενώ στις τελευταίες εκλογές του 2014 διπλασίασε τις έδρες του. Ο Χαλίμι φαίνεται μετριοπαθής και επιδιώκει τη συνεργασία με τη σερβική πλευρά για την βελτίωση της θέσεως του αλβανικού πληθυσμού, συνεπικουρούμενος στην ήπια προσέγγιση από άλλους πολιτικούς αρχηγούς (όπως τον Σκεντέρ Ντεστανί, Πρόεδρο της Δημοκρατικής Ένωσης της Κοιλάδας του Πρέσεβο) που βλέπουν την οικονομική υπανάπτυξη της περιοχής, ως τον κύριο αποτρεπτικό λόγο για την επιτυχή ενσωμάτωση του αλβανικού πληθυσμού¹²⁹. Από την άλλη υπάρχουν πολιτικοί ηγέτες, υπέρμαχοι του αλβανικού εθνικισμού, όπως ο μέχρι πρότινος δήμαρχος του Μπουγιάνοβιτς, Γιονούζ Μοσλιού, πρόεδρος του Κινήματος για τη Δημοκρατική Πρόοδο και επικεφαλής της πολιτικής πτέρυγας του UÇPMB, ο οποίος μεταξύ άλλων επιδιώκει την επισημοποίηση της χρήσης της αλβανικής γλώσσας και των αλβανικών εθνικών συμβόλων, καθώς και ο δήμαρχος του Πρέσεβο, Ραγκίμι Μουσταφά, ο

¹²⁸ International Crisis Group (IGG), «Maintaining Peace in Presevo Valley», Europe Report No186, Belgrade/Pristina/Brussels 16.10.2007, σελ .3-4. πηγή διαθέσιμη στο www.crisisgroup.org(πρόσβ 20.7.14)

¹²⁹ «Serbia Elections Splits South Serbia Albanians», στο Balkaninsight.com 23.4.2012. πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο www.balkaninsight.com/en/article/serbia-election-splits-south-serbia-albanians(πρόσβαση 20.7.14)

οποίος δεν έκρυψε την προτίμηση του για την προοπτική της ένωσης της περιοχής με το Κόσοβο¹³⁰.

Μολονότι ο αλβανικός πληθυσμός στη Νότια Σερβία εξακολουθεί να εμφορείται από αντισερβικά αισθήματα και κατά τούτο θα ανέμενε κανείς το αίτημα για ένωση με το Κόσοβο να εξακολουθεί να έχει ευρεία απήχηση, εντούτοις αυτός ο στόχος ομοιάζει ανεδαφικός και δεν έχει και την υποστήριξη του Κοσόβου. Άλλωστε η εξομάλυνση των σχέσεων του Κοσόβου με τη Σερβία και η, δι αυτού του οδικού χάρτη, προοπτική της απόκτησης της ανεξαρτησίας της, αναγνωρισμένης από τη συντριπτική τουλάχιστον πλειονότητα των κρατών μελών του ΟΗΕ, συνεπάγεται τη διασκέδαση των σερβικών καχυποψιών για περαιτέρω απώλεια σερβικών εδαφών.

Επιπλέον δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι τέτοιες κινήσεις αποτελούν casus belli, για τη Σερβία, οπότε το αμυντικά αθωράκιστο Κόσοβο είναι προφανές ότι δεν θα υποστηρίξει νέο αντάρτικο στη Νότια Σερβία, πολλώ δε μάλλον να προκαλέσει το ίδιο αναμέτρηση με τη Σερβία για χάρη των ομοεθνών που διαβιούν στην επικράτεια της¹³¹. Εξάλλου και οι ίδιοι οι Αλβανοί της Κοιλιάδας του Πρέσεβο δεν συγκινούνται με υπερεθνικιστικές κορώνες που υποκρυπτόμενα αντηχούν το μήνυμα για προσφυγή σε νέο αντάρτικο, αν κρίνει κανείς από την απογοητευτική συγκέντρωση που διοργάνωσαν ο Ραγκίμι Μουσταφά και ο Γιονιούζ Μοσλού τον Ιούνιο του 2007, οι οποίοι κάλεσαν τους βετεράνους του UÇPMB και τους υποστηρικτές της πρότερης δράσης του να συγκεντρωθούν στο Πρέσεβο για να διαδηλώσουν υπέρ της προοπτικής της ένωσης με το Κόσοβο. Συγκεντρώθηκαν μόνο 100 άτομα με αλβανικές σημαίες, οι οποίοι παιάνιζαν τον εθνικό ύμνο, γεγονός που δείχνει την ισχυρή υποστήριξη σε οτιδήποτε θα σηματοδοτούσε τη προσφυγή στη βία¹³².

Τέλος, αν λάβει κανείς υπόψη την επιφυλακτικότητα των Τιράνων να φανούν ότι υποκινούν, πολλώ δε μάλλον ότι επιδιώκουν ανοιχτά την απόσχιση του Κοσόβου από την Σερβία στον πόλεμο του 1999, που αποτελούσε τον σκληρό πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος λόγω των δημογραφικών δεδομένων στην επαρχία αυτή, δεν θα περίμενε εν προκειμένω τα Τίρανα να υποκινούν την εξαιρετικά μικρή αριθμητικά αλβανική μειονότητα της Νότιας Σερβίας σε αποσχιστικό οίστρο, με στόχο την ένωση των εδαφών αυτών με την

¹³⁰ ο.π.

¹³¹ International Crisis Group (IGG), « Southern Serbia: In Kosovo's Shadow», ο.π. σελ.8

¹³² International Crisis Group (IGG), «Maintaining Peace in Presevo Valley», ο.π. σελ.11

Αλβανία στο πλαίσιο της δημιουργίας μιας Μεγάλης Αλβανίας, προοπτική που θα δυναμίτιζε την περιοχή, θα εξωθούσε δικαιολογημένα τη Σερβία σε εθνικιστική παλινδρόμηση και θα υπονόμειε τον αγώνα των ομοεθνών Κοσοβάρων για ανεξαρτησία. Για μια ακόμη φορά η αλβανική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να δείχνει θερμό ενδιαφέρον για την κατάσταση της αλβανικής μειονότητας στη Νότια Σερβία, χωρίς όμως να επιτρέπει τη χειραγώγησή της από την τελευταία και τη ρυμούλκηση των Τίρανων από τις τοπικές αλβανικές ελίτ προς την κατεύθυνση μιας μαξιμαλιστικής πολιτικής σχεδιασμένης από τα Δημαρχεία του Πρέσεβο και του Μπουγιάνοβιτς, η οποία θέτει σε διακινδύνευση τον ρόλο που επιδιώκει να πλασάρει η Αλβανία, ως παράγοντα σταθερότητας στην περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Το ζήτημα των Τσάμηδων

Ως άμεση συνέπεια της σταδιακής απομείωσης της ελληνικής επιρροής στα Τίρανα μετά την παραίτηση του πρωθυπουργού Νάνο κατά τη διάρκεια που εξελίσσεται η κρίση στο Κόσοβο και της διπλωματικής ψυχρότητας, με την οποία αντιμετωπίστηκε η παραδοσιακή φιλοσερβική στάση των Αθηνών, υπήρξε η προώθηση εκ μέρους της Αλβανίας, στην διμερή πολιτική ατζέντα, του ζητήματος των Τσάμηδων¹³³. Το ζήτημα, μολονότι έχει ρίζες στον Β΄ Π.Π., δεν διατυπώθηκε από τον Χότζα και εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του 1990 μετά την πτώση του κομμουνισμού, με την ίδρυση μιας ενώσεως Τσάμηδων στα Τίρανα και την ανέγερση μνημείου για τους Τσάμηδες από την κυβέρνηση του Μπερίσα σε επαρχιακή πόλη της Αλβανίας το 1994¹³⁴.

Όσον αφορά στους Τσάμηδες, πρόκειται για αλβανικούς πληθυσμούς, οι οποίοι ζούσαν κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας στην ευρύτερη περιοχή της Θεσπρωτίας και των Ιωαννίνων, μαζί με τους ελληνικούς πληθυσμούς της περιοχής. Αν και οι περισσότεροι ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι, οι Τσάμηδες που ζούσαν βορειότερα της Πρέβεζας εξισλαμίστηκαν από τους Οθωμανούς και βρέθηκαν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση από τους λοιπούς ομοεθνείς τους που δεν ασπάστηκαν το Ισλάμ και παρέμειναν φτωχοί ορεσίβιοι.

Κατά τη διάρκεια του 1943 ο ηγέτης της φιλομοναρχικής ελληνικής αντιστασιακής οργάνωσης ΕΔΕΣ Ναπολέων Ζέρβας επεδόθη σε βίαια εκτόπιση των μουσουλμάνων Τσάμηδων, οι οποίοι ως φίλα προσκείμενοι στον Άξονα και συνεργάτες των δυνάμεων κατοχής θα αποτελούσαν εμπόδιο στα σχέδια μιας πιθανής συμμαχικής αποβατικής ενέργειας στα Βαλκάνια από τις ακτές της Ήπειρο. Οι ορθόδοξοι Τσάμηδες παρέμειναν στην Ελλάδα αφομοιωμένοι σταδιακά αλλά πλήρως, ενώ οι μουσουλμάνοι κινήθηκαν άλλοι στην Τουρκία και άλλοι στα Τίρανα, στη Φλόρα, στο Φιέρι και βορειότερα των Αγίων Σαράντα. Το 1945, το Ειδικό Δικαστήριο Δωσιλόγων στην Ελλάδα καταδίκασε ερήμην τους

¹³³ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π.,σελ.238

¹³⁴ Στο ίδιο, σελ 239

Τσάμηδες και απαλλοτριώσε τις περιουσίες τους διανέμοντας αυτές σε ακτήμονες και άστεγους¹³⁵.

Τον Ιανουάριο του 1991 ιδρύθηκε στα Τίρανα η Εθνική Πολιτική Οργάνωση «Τσαμουριά», η οποία είχε ως στόχο την επιστροφή των περιουσιών από την ελληνική κυβέρνηση, την επιστροφή των Τσάμηδων στην περιοχή και την αναγνώρισή τους από την Αθήνα ως εθνική μειονότητα¹³⁶. Η Κυβέρνηση Μπερίσα ήδη με την πρώτη εκλογή της έδειξε τη έμπρακτη συμπαράστασή της στους εναπομείναντες Τσάμηδες και καθιέρωσε την 27^η Ιουνίου ως Ημέρα της Εθνικής Γενοκτονίας των Αλβανών της Τσαμουριάς από τους Έλληνες. Στο πλαίσιο των επετειακών εκδηλώσεων για τη μέρα αυτή, το 2006, περί τους 10.000 Τσάμηδες διαδήλωσαν κατά μήκος των ελληνοαλβανικών συνόρων αυτοπροσδιοριζόμενοι ως Έλληνες αλβανικής εθνικότητας και διατυπώνοντας την επιθυμία τους για επιστροφή στις πατρογονικές εστίες.

Οι Τσάμηδες δραστηριοποιούνται πολιτικά στα Τίρανα, έχουν δική τους εφημερίδα και οργανώνονται πιο μεθοδικά για την ευόδωση των σκοπών τους σε Αλβανία και ΗΠΑ. Παράλληλα ιδρύθηκε κομματικός σχηματισμός για την προώθηση του Τσαμικού ζητήματος, το Κόμμα για τη Δικαιοσύνη και την Ένωση (Partia për Drejtësi dhe Unitet, PDU) και το Κόμμα για τη Δικαιοσύνη και την Ενσωμάτωση (Partia për Drejtësi dhe Integrim PDI), τα οποία το 2011 συνενώθηκαν σχηματίζοντας το Κόμμα για τη Δικαιοσύνη, τη Ενσωμάτωση και την Ενότητα. Το εν λόγω κόμμα στις βουλευτικές εκλογές του 2014 κατέλαβε ως κόμμα του συνασπισμού της αντιπολίτευσης 4 κοινοβουλευτικές έδρες.

Επιπροσθέτως στις αρχές της δεκαετίας του 2000 ανακοινώθηκε η ίδρυση μιας παραστρατιωτικής οργάνωσης, του Απελευθερωτικού Στρατού Τσαμουριάς (Ushtria Çlirimtare e Çamërisë, UÇÇ) με φερόμενες διασυνδέσεις με τον UCK, και οπλοστάσια κρυμμένα στην Ελλάδα και πεδίο επιχειρησιακής δράσης την Ήπειρο. Παρά την δικαιολογημένη ανησυχία που προκάλεσε στην ελληνική κοινωνία η δημοσιογραφική αυτή πληροφορία, την οποία ενίσχυε η εγκληματική δράση αλβανικών συμμοριών του κοινού ποινικού δικαίου που είχαν πρόσβαση σε φορητό οπλισμό, ουδέποτε αναπτύχτηκε μέχρι σήμερα ένοπλη δράση του συγκεκριμένου στρατού.

¹³⁵ Στο ίδιο, σελ 238

¹³⁶ Ψυλλάκης Ανδρέας, Αλβανία και αλβανικές μειονότητες: Ζητήματα Ασφαλείας, ο.π. σελ.46

Το ζήτημα των Τσάμηδων αποτελεί αγκάθι στις διμερείς σχέσεις Αλβανίας και Ελλάδας καθώς για εσωτερικούς λόγους τα Τίρανα δεν δείχνουν πρόθυμα να περιορίσουν την δραστηριότητα των τσάμικων οργανώσεων που εξακολουθούν να εγείρουν το θέμα. Παρά ταύτα, τα Τίρανα αποφεύγουν επίσημα να θέσουν το θέμα αυτό σε υψηλή προτεραιότητα, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια των Τσάμηδων¹³⁷. Ακόμη όμως κι όταν το κάνουν, περισσότερο προσβλέπουν στο εσωτερικό πολιτικό ακροατήριο και ολιγότερο στις αναμενόμενες αντιδράσεις της ελληνικής πλευράς. Η για πολλά χρόνια παραμονή στην Ελλάδα Αλβανών οικονομικών μεταναστών που έστελναν εμβάσματα στην πατρίδα και βοηθούσαν δι αυτού στην εισροή συναλλάγματος, ειδικά στην ταραγμένη δεκαετία του 1990 υπήρξε καταλυτικός παράγοντας για τα Τίρανα, ώστε να μην ανακινήσουν θέματα που θα δυσαρεστούσαν ευλόγως την Ελλάδα και θα την εξωθούσαν να στραφεί σε μια μεταναστευτική πολιτική εχθρική προς το αλβανικό στοιχείο. Άλλωστε, διατρανωθείς στόχος της Αλβανίας είναι η ένταξή της στην Ε.Ε., οπότε η διατήρηση, έστω και προσχηματική, καλών σχέσεων με ένα μέλος της Ε.Ε. που έχει δικαίωμα αρνησικυρίας σε πιθανή ένταξή της, φαίνεται να αποτελεί ενδεδειγμένη προοπτική, αν όχι μονόδρομο για την Αλβανία. Ως εκ τούτου, το θέμα που εγείρουν εθνικιστικοί κύκλοι στα Τίρανα αναφορικά με την αποζημίωση των Τσάμηδων, μολονότι αποτελεί αγκάθι στις σχέσεις των δύο χωρών δεν μπορεί να ανατρέψει την πραγματικότητα που επιτάσσει ο πολιτικός ρεαλισμός για τα Τίρανα ¹³⁸.

¹³⁷ Vickers Miranda, «The Cham Issue: Where to Now?» *Conflict Studies Research Centre, Balkan Series*, London, Defense Academy of the United Kingdom, January 2007, σελ.5

¹³⁸ Αυτό δε σημαίνει ότι η Αλβανία με την Ελλάδα δεν έχουν σήμερα σχέσεις που παραμένουν παγωμένες και με αρνητική προοπτική. Κατά τον Κων. Φίλη «*Η πρόσφατη αυτοδιοικητική μεταρρύθμιση, η οποία συνενώνει τη Χειμμάρα με μουσουλμανικές περιοχές, με τις οποίες δε συνδέεται κατά το ελάχιστο (πολιτιστικά, θρησκευτικά, ούτε καν οδικά) σε συνέχεια της επίμονης αναίρεσης της συμφωνίας για την οριοθέτηση ΑΟΖ (μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας) καταδεικνύουν τη διολίσθηση των πολιτικών της αλβανική κυβέρνηση έναντι της Ελλάδος*». *Εφημερίδα Καθημερινή* ” Γιατί η Ελλάδα κινείται σε ασταθές περιβάλλον”, 15/82014, σελ. 11. Υπενθυμίζεται ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα Αλβανίας με αρχηγό τον Έντι Ράμα (σημερινός πρωθυπουργός), το οποίο τότε βρισκόταν στην αντιπολίτευση, είναι αυτό που το 2009 είχε κάνει προσφυγή στο Συνταγματικό Δικαστήριο των Τιράνων, ζητώντας να ακυρωθεί η συμφωνία του Απριλίου του 2009 μεταξύ Ελλάδας - Αλβανίας, η οποία οριοθετούσε τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες (ΑΟΖ) των δύο γειτονικών κρατών. Οι Αλβανοί σοσιαλιστές υποστήριζαν ότι οι ελληνικές βραχονησίδες βορείως της Κέρκυρας δεν έχουν υφαλοκρηπίδα και κατά συνέπεια, κακώς παραχωρήθηκε στην Ελλάδα περισσότερη ΑΟΖ από αυτήν που πραγματικά δικαιούται. Τον Ιανουάριο του 2010 το αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο ακύρωσε τη συμφωνία Ελλάδας-Αλβανίας για τον καθορισμό των ΑΟΖ των δύο κρατών. Επισημαίνεται ότι η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας έγινε με τη βάση την αρχή της “μέσης γραμμής”. Η Άγκυρα που έχει παραδοσιακά θερμές σχέσεις με την Αλβανία και εκτιμώντας ότι η χάραξη της ΑΟΖ με

Σε κάθε περίπτωση είναι δικαιολογημένο να καλλιεργείται καχυποψία από πλευράς της ελληνικής κυβέρνησης αναφορικά με τους όρους που εννοεί η Αλβανία την καλή γειτονία με την Ελλάδα, οσάκις με τη στάση της η πρώτη δείχνει ότι για λόγους σκοπιμότητας εννοεί να συντηρεί το θέμα. Παρά ταύτα και μόνο αν σκεφτεί κανείς ότι οι εναπομείναντες ολίγιστοι Τσάμηδες ζουν σε αλβανικό έδαφος, καθώς και την ενσωμάτωση των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία με συνεπαγόμενη την απροθυμία τους να συμμετάσχουν σε πολιτικά παιχνίδια των Τιράνων, εκτιμώνται ως αβάσιμες και υπερβολικές τυχόν ανησυχίες για πιθανή μελλοντική υποκίνηση εκ μέρους της Αλβανίας ή και των Τσάμηδων της Αλβανίας ταραχών και ενόπλων συρράξεων στην περιοχή της Ηπείρου, προκειμένου το θέμα να διεθνοποιηθεί επ'ωφελεία της Αλβανίας, εφόσον αυτή οραματίζεται μια Μεγάλη Αλβανία στην οποία θα συμπεριλαμβάνεται και η Τσαμουριά.

Σε ό,τι αφορά στις ελληνικές κυβερνήσεις, πάγια και διατρανωμένη είναι η θέση ότι το θέμα των Τσάμηδων δεν υφίσταται πλέον καθώς ανήκει σε ένα ιστορικό κεφάλαιο που έχει κλείσει και κατά συνέπεια η περαιτέρω συζήτησή του καθίσταται άνευ αντικειμένου.¹³⁹

βάση την αρχή αυτή θα αποτελούσε αρνητικό προηγούμενο για την ίδια φέρεται να άσκησε παρασκηνακή πίεση για αλβανικές παλινδρομήσεις στο θέμα. Αν ληφθεί υπόψη ότι η Αθήνα συναίνεσε στη χορήγηση καθεστώτος υποψήφιας προς ένταξη χώρας στο τελευταίο επί ελληνικής προεδρίας συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (Ιουν 2013), μολονότι το "αγκάθι" της ΑΟΖ παραμένει υφιστάμενο, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η Αθήνα "ποντάρει" σε μια μακρά ενταξιακή διαδικασία της Αλβανίας, στην οποία η τελευταία θα εξευρωπαϊάζεται σταδιακά, εξαναγκαζόμενη σε εθνικιστικό αυτοπεριορισμό. Σε μια τέτοια διαδικασία εκτιμάται να διαμορφωθεί μια σχέση κόστους- οφέλους που θα αποτελεί παράμετρο που θα εξετάζουν σοβαρά τα Τίρανα κατά την άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής, με αποτέλεσμα, αυτά που αναμένεται να απολέσει η Αλβανία σε περίπτωση που υπονομεύσει μόνη της την ενταξιακή διαδικασία αρνούμενη να αφομοιώσει τις ευρωπαϊκό κερτημένο, το διεθνές δίκαιο και τις αρχές της καλής γειτονίας να είναι περισσότερα από αυτά που θα την ωφελούσαν σε περίπτωση που αποφάσιζε να παραμείνει εκτός ευρωπαϊκής "ομπρέλας".

¹³⁹ Vickers Miranda, «The Cham Issue: Where to Now?», σελ.5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Η αλβανική διασπορά και ο ρόλος της στη διαμόρφωση του αλβανικού εθνικού ζητήματος

8.1 Η αλβανική διασπορά και το ζήτημα του Κοσόβου

Οι αλβανικές κοινότητες στο εξωτερικό ανέκαθεν αποτελούσαν ένα παράγοντα που ασκούσε επιρροή στη διαμόρφωση του αλβανικού εθνικού ζητήματος, ιδιαίτερα μετά την πτώση του κομμουνισμού. Ιστορικές κοινότητες με σημαντικό βαθμό αυτοοργάνωσης, κινητοποίησης κεφαλαίου και δυνατότητας πολιτικής παρέμβασης είναι αυτές των ΗΠΑ που αριθμεί περί τους 180.000 Αλβανούς, της Ελβετίας που αριθμεί περί τους 100.000 και της Γερμανίας που αριθμεί περί τους 300.000. Το πρώτο κύμα των εξ Αλβανίας προερχομένων μετανάστευσε στις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα στις ανατολικές ακτές των ΗΠΑ και τους ακολούθησαν το 1950 αντιφρονούντες του κομμουνιστικού καθεστώτος. Μεγάλος αριθμός Αλβανών προερχόμενων από το Κόσοβο και την ΠΓΔΜ μετανάστευσε στις ΗΠΑ πριν τον Β΄ Π.Π. και αρκετοί στην Τουρκία, ενώ Αλβανοί από τα ίδια εδάφη μετανάστευσαν κατά τη δεκαετία του 1960, 1980 και 1990 στην Ελβετία και Γερμανία και αρκετοί κατευθύνθηκαν στις ΗΠΑ. Μετά την πτώση του κομμουνισμού οικονομικοί μετανάστες συνέρρευσαν μαζικά και στην Ιταλία και στην Ελλάδα, χωρίς όμως να κατορθώσουν να δημιουργήσουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των οργανωμένων και οικονομικά εύρωστων κοινοτήτων που των ΗΠΑ της Ελβετίας και της Γερμανίας¹⁴⁰.

Παράλληλα, με τις διαφορές που συνεπάγονταν η διαφορετική ιδιοσυγκρασία των Αλβανών, αναλόγως του τόπου προελεύσεώς τους, δεν μπορούσε να αποκρυβεί και η πολιτική διαίρεση της διασποράς σε κάθε νέα πατρίδα, την οποία είχε διαμορφώσει η εσωτερική πολιτική αντιπαλότητα των Αλβανών κοινής καταγωγής και ο γεωγραφικός πλουραλισμός των προερχομένων από διαφορετικούς τόπους Αλβανών. Όπως επεσήμανε χαρακτηριστικά μέλος του Κογκρέσου αλβανικής καταγωγής, δικαιολογώντας την αδυναμία χάραξης μιας ενιαίας γραμμής από την αλβανική διασπορά των ΗΠΑ: *“Αλβανοί προερχόμενοι από την Αλβανία, το Κόσοβο, την ΠΓΔΜ, το Μαυροβούνιο, το Πρέσεβο και τη*

¹⁴⁰ Kostovicova Denisa« Albanian diasporas and their political roles» στο στο *Is there an Albanian Question?*, *Institute for Security Studies, Chailot Papers* no 107, January 2008,σελ 73 και 75

Τσαμουριά ζουν στις ΗΠΑ και ο καθένας από αυτούς έχει την δική του άποψη σχετικά με την καλύτερη δυνατή πολιτική εκπροσώπηση του τόπου καταγωγής του»¹⁴¹.

Με την κατάρρευση του κομμουνισμού και τη μετάβαση στη δημοκρατία, ο ρόλος της διασποράς άρχισε να γίνεται αντιληπτός και στα Τίρανα. Στις πρώτες πολυκομματικές εκλογές του 1991 μεγάλα ποσά συγκεντρώθηκαν από τις κοινότητες της Ελβετίας και των ΗΠΑ, προκειμένου να υποστηριχθούν τα κόμματα που υπόσχονταν τη ρήξη με το κομμουνιστικό παρελθόν. Σε μεγάλο ποσοστό οι πολιτικές αντιλήψεις της διασποράς κινούνται στο δεξιό φάσμα, εξ ου και η υποστήριξη που παρείχε η διασπορά στο Δημοκρατικό Κόμμα του Σάλι Μπερίσα στην ταραγμένη δεκαετία του 1990¹⁴².

Οι ιδεολογικές διαφορές της διασποράς δεν άφησαν ανεπηρέαστο το κομματικό φάσμα στους τόπους καταγωγής. Έτσι η μετριοπαθής και ειρηνευτική προσέγγιση του Ρουγκόβα στο θέμα της καταπίεσης του αλβανικού πληθυσμού του Κοσόβου αμφισβητήθηκε μεταξύ άλλων και από μέλη της αλβανικής διασποράς, με αποτέλεσμα ικανός αριθμός των εκ του εξωτερικού αμφισβητιών να συνδράμει στην κινητοποίηση του UCK (του οποίου ιδρυτικά μέλη προέρχονταν από τους κύκλους της ελβετικής και γερμανικής διασποράς¹⁴³) σε μια πιο ριζοσπαστική αντίδραση, να ενταχθεί στο δυναμικό του και να υποστηρίξει οικονομικά και πολιτικά τον ένοπλο αγώνα. Η διαίρεση της αλβανοκοσοβαρικής διασποράς σε ΗΠΑ και Γερμανία, μεταξύ των κομμάτων που είχαν ως πολιτική κοιτίδα τον UCK και αυτών που είχαν καταβολές από το LDK του Ιμπραήμ Ρουγκόβα, παραμένει και σήμερα υφισταμένη¹⁴⁴.

Πάντως, το ζήτημα του Κοσόβου, που αποτελούσε τον σκληρό πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος, ιδιαίτερα μετά τη ριζοσπαστικοποίηση του αγώνα του UCK και της πολιτικής εκκαθάρισης που εξαπέλυσαν οι δυνάμεις ασφαλείας του Μιλόσεβιτς, κατά γενική ομολογία δημιούργησε μια δυναμική εθνικής ενότητας μεταξύ των Αλβανών της διασποράς, οι οποίοι παρέβλεψαν τις επί μέρους διαφορές τους και υποστήριξαν με θέρμη τον αγώνα των ομοεθνών τους. Μάλιστα δεν ήταν λίγοι και οι εξ Αμερικής εθελοντές που

¹⁴¹ Στο ίδιο, σελ.77

¹⁴² Bogdani Mirella & Loughlin John, *Albania and the European Union: The Tumultuous Journey Towards Integration and Accession*, London, I.B.Tauris & Co Ltd, 2007 σελ.236 .

¹⁴³ Koïnova Maria, «Four types of diaspora mobilization : Albanian diaspora activism for Kosovo independence in the US and the UK». *Foreign Policy Analysis*, Vol. 9 No 4, 2013, σελ.13

¹⁴⁴ Kostovicova Denisa « Albanian diasporas and their political roles», ο.π., σελ.80

μετέβησαν στο Κόσοβο για να συνδράμουν στον ένοπλο αγώνα, ενώ συγκροτήθηκε εξ αυτών και διακριτό στρατιωτικό σώμα, με την ονομασία Ατλαντικό Τάγμα (Atlantiku)¹⁴⁵. Χωρίς την οικονομική υποστήριξη της διασποράς θα ήταν εξαιρετικά δυσχερές η δράση των ανταρτών στο Κόσοβο και αργότερα στην ΠΓΔΜ και το Πρέσεβο.

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η δράση της Αλβανο-αμερικανικής Πολιτικής Ένωσης (AACL) και του Εθνικού Αλβανο-αμερικανικού Συμβουλίου (NAAC) για την προώθηση του ζητήματος του Κοσόβου, οργανώσεις που ιδρύθηκαν το 1986 και 1996 αντίστοιχα για την υποστήριξη των συμφερόντων των αλβανικών πληθυσμών της Γιουγκοσλαβίας και την προώθηση του ζητήματος του Κοσόβου στην αμερικανική γεροουσία¹⁴⁶. Μολονότι οι οργανώσεις αυτές επέδειξαν σημαντική δραστηριοποίηση στην προώθηση μιας παναλβανικής ατζέντας, η έμφαση δόθηκε μέσω του αλβανικού λόμπι στις ΗΠΑ και στις διασυνδέσεις του με τους Ρεπουμπλικάνους, στον σκληρό πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 που δεν ήταν άλλο από την τύχη του Κοσόβου¹⁴⁷. Έτσι, παρά το διάχυτο ενθουσιασμό της διασποράς για τον παναλβανισμό, ουδέποτε υποστηρίχτηκε οργανωμένα μέσω του αλβανικού λόμπι η προώθηση μιας πρωτοβουλίας για την ενοποίηση των εδαφών της δυτικής βαλκανικής, όπου κατοικούσαν αλβανικοί πληθυσμοί¹⁴⁸.

8.2 Η διασπορά μετά την κρίση του Κοσόβου

Μετά την κατάπαυση του πυρός και τη μετάπτωση του Κοσόβου σε διεθνές προτεκτοράτο, η πολιτικά μετριοπαθής NAAC άσκησε επιρροή στις τοπικές ελίτ του Κοσόβου, προκειμένου να παραμερίσουν τις πολιτικές τους διαφορές, ώστε να σχηματισθεί ένας κυβερνητικός σχηματισμός. Παράλληλα, όμως υπερεθνικιστικά στοιχεία της διασποράς, που στο παρελθόν είχαν χρηματίσει έγκλειστοι στις γιουγκοσλάβικες φυλακές για πολιτική δραστηριότητα ή είχαν συγγενείς στο Κόσοβο που είχαν δολοφονηθεί από τις

¹⁴⁵ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ 179. Κατά τις εκτιμήσεις του Χάσιμ Θάτσι περίπου το 20-30% των εθελοντών του UCK προήρχετο από την αμερικανική διασπορά, βλ. σχετικά Koinova Maria, «Four types of diaspora mobilization :...» ο.π. σελ.13

¹⁴⁶ Στο ίδιο, σελ.82

¹⁴⁷ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.26

¹⁴⁸ ο.π.

γιουγκοσλαβικές αρχές συνέχιζαν να δραστηριοποιούνται για τη χρηματοδότηση εξτρεμιστικών ομάδων στα Βαλκάνια που θα συνέχιζαν την ένοπλη πάλη¹⁴⁹.

Κατά το μάλλον, η αλβανική διασπορά, στη δεκαετία του 2000 επικεντρώθηκε στην άσκηση πίεσης των πολιτικών ελίτ της δεύτερης πατρίδας της για την τελεσφόρηση του σκοπού της ανεξαρτησίας στο Κόσοβο, χωρίς όμως αυτός ο σκοπός, αν και σημαντικός να μονοπωλεί τη πολιτική της ατζέντα, καθώς διάχυτο ήταν- και παραμένει- το ενδιαφέρον και για τη βελτίωση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στα Βαλκάνια, όπως και ο εκδημοκρατισμός της Αλβανίας. Η εμπλοκή της διασποράς ήταν σαφώς πιο μετριοπαθής, καθώς ο εθνικιστικός οίστρος, απότοκος και των αιματηρών συρράξεων, είχε χάσει την έντασή του, τα δε ζητήματα ασφαλείας για τους Αλβανούς του Κόσοβου φαινόταν να έχουν επιλυθεί με την παρουσία της ειρηνευτικής δύναμης, ενώ γινόταν αντιληπτό ότι και οι ΗΠΑ υποχρεώθηκαν να στρέψουν αλλού μετά την 11/9 το ενδιαφέρον τους.¹⁵⁰

Έτσι η αλβανική διασπορά, αναλόγως της καταγωγής της, δείχνει ενδιαφέρον πρωτίστως για την οικονομική ανακούφιση των ιδιαίτερων οικογενειών τους και δευτερευόντως για την οικονομική και κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των ιδιαίτερων πατρίδων. Το 2010 τα εμβάσματα στο Κόσοβο από τη διασπορά ξεπέρασαν τα 500 εκατομμύρια ευρώ και το 30% των ξένων άμεσων επενδύσεων στη χώρα οφείλεται στην επενδυτική δραστηριότητα της κοσοβάρικης διασποράς¹⁵¹. Οι εκκλήσεις από τις ιδιαίτερες πατρίδες προς τη διασπορά για την ενάσκηση του πατριωτικού που καθήκοντος διασυνδέονται κυρίως με αιτήματα για δωρεές, λοιπές χρηματοδοτήσεις, επενδύσεις και χορήγηση εκπαιδευτικών υποτροφιών.

Πάντως, πέρα από τις πατριωτικές αγαθοεργίες, από τις αρχές του 2000 και εντεύθεν υπήρξε και μια μερίδα της αλβανικής διασποράς, που έστησε δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος στα Δυτικά Βαλκάνια και επεδόθη σε μείζονα εγκληματική δράση, που ξεπερνούσε τα στενά γεωγραφικά όρια της περιοχής, με κύριο αντικείμενο τα ναρκωτικά, το εμπόριο λευκής σαρκός και τα λαθραία τσιγάρα. Έτσι, η αλβανική μαφία της διασποράς έχει διεισδύσει στην τοπική μαφία των Δυτικών Βαλκανίων και σε μεγάλο βαθμό ελέγχει και κατευθύνει την τελευταία. Μολονότι θα μπορούσε κανείς να εντοπίσει διαπλοκή του

¹⁴⁹ Στο ίδιο, σελ.26-27

¹⁵⁰ Koinova Maria, «Four types of diaspora mobilization ...», ο.π. σελ.15

¹⁵¹ «Diaspora is the largest investment source in Kosovo», *Δελτίο της MKO Economic Initiative in Kosovo*, 2 Feb 2012, πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο στον ιστότοπο www.eciks.org/en/news-events/Diaspora-is-the-largest-investment-source-in-Kosovo-1177 (πρόσβαση 13.7.2014)

οργανωμένου εγκλήματος με τις αλβανικές πολιτικές ελίτ σε Αλβανία, Κόσοβο , ΠΓΔΜ, δεν υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι το οργανωμένο έγκλημα έχει πολιτικούς σκοπούς και ότι τα κέρδη από την εγκληματική δράση προορίζονται για την εξυπηρέτηση αυτών των σκοπών και όχι για την αύξηση της παρουσίας των ηγετικών στελεχών της μαφίας¹⁵². Άλλωστε, η υιοθέτηση πολιτικού προγράμματος από την κατευθυνόμενη από την μαφία της διασποράς, τοπική μαφία, θα συσπείρωνε έτι περαιτέρω εναντίον της τον διεθνή παράγοντα, ο οποίος ήδη στοχεύει στην εξάρθρωση του αλβανικού οργανωμένου εγκλήματος, καθώς η δράση του έχει εξαπλωθεί και απειλεί και τις χώρες της δύσης.

Μολονότι πάντοτε υπήρχε μια διάχυτη ευαισθησία της διασποράς για τα εθνικά θέματα, φαίνεται ότι η εθνικιστική της έξαρση και ο παραγκωνισμός των διαφορών της για την υλοποίηση ενός παναλβανικού οράματος έφτασε στο ανώτερο σημείο με την έξαρση της κρίσης στο Κόσοβο. Ακόμη και τότε ο εθνικιστικός οίστρος της διασποράς δεν λοξοδρόμησε προς οργανωμένες μαξιμαλιστικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας και η διασπορά δεν έχασε πολιτικό και οικονομικό κεφαλαίο για την ευόδωση τέτοιου σκοπού. Με την ειρήνευση στην περιοχή, ιδιαίτερα μετά το τέλος της σύρραξης και στο ΠΓΔΜ και ειδικά μετά την διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου το 2008, λείπει ο συγκολλητικός παράγοντας για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας μαξιμαλιστικής ενιαίας εθνικής πολιτικής της διασποράς για το αλβανικό έθνος και την ενοποίηση των αλβανικών εδαφών.

Κατά τούτο δεν αναμένεται μια πρωτοβουλία εκ μέρους του συνόλου της διασποράς για ενθάρρυνση του αλβανικού εξτρεμισμού στα Βαλκάνια και την παρακίνηση των αλβανικών πολιτικών ελίτ των Δυτικών Βαλκανίων για υλοποίηση μιας ατζέντας περί Μεγάλης Αλβανίας, για την προώθηση της οποίας θα συνέδραμε η διασπορά με τις πολιτικές της διασυνδέσεις και την οικονομική της ευρωστία. Εξ άλλου, η αλβανική διασπορά και ιδιαίτερα η αμερικανική που έχει αποκτήσει και ερείσματα στη πολιτική δεν θα διακινδύνευε να σπαταλήσει πολύτιμους πολιτικούς πόρους για την υλοποίηση ενός ρομαντικού οράματος, το οποίο αντιστρατεύεται τα συμφέροντα της Ουάσινγκτον για περιφερειακή σταθερότητα.

¹⁵² International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

Ιδιαίτερες συλλογικές ταυτότητες

9.1 Αλβανοί της Αλβανίας και Αλβανοί της Γιουγκοσλαβίας

Το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μεταξύ άλλων δημιούργησε μια νέα βαλκανική περιφερειακή πραγματικότητα, η οποία έθεσε την ταφόπλακα σε παναλβανικούς οραματισμούς περί δημιουργίας ενός ενιαίου κράτους που θα συμπεριελάμβανε τους αλβανικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής. Αυτό είχε συνέπεια να αναπτυχθούν διαφορετικές συλλογικές ταυτότητες μεταξύ των Αλβανών που διαβιούσαν εντός της Αλβανίας και των ομοεθνών τους ζούσαν εντός της ΣΟΔ.

Από τη μια οι Αλβανοί της κομμουνιστικής Αλβανίας ζούσαν σε ένα περιβάλλον διεθνούς απομονωτισμού, στο οποίο η διείσδυση του Χοτζαϊσμού ήταν συντριπτική σε κάθε τομέα ατομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Παράλληλα, η φτώχεια αποτελούσε καθημερινή πραγματικότητα, ενώ οι ατομικές και κοινωνικές ελευθερίες ήταν έννοιες άγνωστες. Σε τέτοιο περιβάλλον όπου δέσποζε η φυσιογνωμία του Χότζα, ήταν αναμενόμενο να επιτευχθεί η άμβλυνση των αντιθέσεων που χώριζαν ως τότε τους Αλβανούς της Αλβανίας. Διαφορές καταγωγής (από τη μια οι Γκέγκηδες του Βορρά και από την άλλη οι Τόσκηδες του Νότου, οι οποίοι όχι μόνο μιλούν διαφορετικές διαλέκτους, άλλα έχουν και διαφορετικές κουλτούρες¹⁵³), θρησκείας (Χριστιανοί-Μουσουλμάνοι) και φατριακής υπαγωγής πέρασαν σε δεύτερη μοίρα, καθώς οι προσπάθειες του Αλβανού ηγέτη προσανατολιζόταν στη δημιουργία ενός έθνους κράτους¹⁵⁴. Για την εξασφάλιση της σταθερότητας του καθεστώτος στα Τίρανα και την αποφυγή οιασδήποτε προοπτικής που θα έθετε σε κίνδυνο την εδαφική ακεραιότητα της χώρας του, ο Χότζα υποβάθμισε το θέμα της εθνικής ενοποίησης.

¹⁵³ Stavrianos Leften, *The Balkans since 1945*, ο.π. σελ 497. Η φυλετική διαίρεση των Αλβανών με εθνολογικά, πολιτισμικά και γλωσσολογικά κριτήρια προϋπήρχε της οθωμανικής κατοχής. Η φυλή των Γκέγκηδων κατοικεί στο Βορρά αποτελείται από σκληροτράχηλους και πολεμοχαρείς ανθρώπους οι οποίοι έχουν ροπή στις εγκληματικές δραστηριότητες. Οι Τόσκηδες του Νότου θεωρούνται πραιοί και κοινωνικά και πολιτιστικά πιο πεπαιδευμένοι, απόρροια της μακράς επαφής τους με το Βυζαντινό πολιτισμό βλέπε σχετικά και Γκάτζιος Πέτρος, «Το Αλβανικό Ζήτημα μετά τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας», Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ (ειδικές μελέτες), 2003, σελ.7

¹⁵⁴ Fisher Bernd,, «A Brief Historical Overview of the Development of Albanian Nationalism»,7.7.2011, πηγή διαθέσιμη στο διαδίκτυο, www.wilsoncenter.org (πρόσβαση 22.7.2014)

Λόγω των αυστηρών περιορισμών που επέβαλε ο Χότζα στα Μέσα Ενημερώσεως στην Αλβανία, οι πολίτες της χώρας δεν γνώριζαν τι στην πραγματικότητα συνέβαινε στους αλβανικούς πληθυσμούς της Γιουγκοσλαβίας¹⁵⁵. Πάντως σε γενικές γραμμές πίστευαν ότι οι τελευταίοι απολάμβαναν (και ειδικότερα οι Κοσοβάροι που τους είχε παραχωρηθεί αυτονομία από τον Τίτο) ένα πολύ υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και ένα πιο φιλελεύθερο πολιτικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό οι μεν πολιτικές ελίτ των Τιράνων θεωρούσαν τους Γιουγκοσλάβους ομοεθνείς τους διαβρωμένους ηθικά και πολιτικά, ο δε λαός της Αλβανίας διακατεχόταν από ζηλόφθονα συναισθήματα απέναντί τους.

Οι πολιτισμικές και οικονομικές κυρίως διαφορές ανάμεσα στους Αλβανούς της Γιουγκοσλαβίας και τους εξ Αλβανίας ομοεθνείς τους φάνηκαν με την πτώση του κομμουνισμού, μολονότι τόσο το Κοσσυφοπέδιο, όσο και η ΠΓΔΜ ήταν από τις πιο φτωχές περιοχές στη Γιουγκοσλαβία. Η διαφορά του βιοτικού επιπέδου μειώθηκε γύρω στο 1994 μετά την καταστροφή της οικονομίας του Κοσσυφοπεδίου εξαιτίας των πολέμων στην πρώην Γιουγκοσλαβία και της κάποιας πραγματικής βελτιώσεως του εθνικού εισοδήματος στην Αλβανία μετά το 1993. Παράλληλα, λόγω της καταπίεσης του αλβανικού πληθυσμού στο Κόσοβο από το καθεστώς του Βελιγραδίου, σημαντική υπήρξε η μετανάστευση των Αλβανών του Κοσόβου στην Αλβανία, οι οποίοι αδυνατούσαν να πιστέψουν τη φτώχεια και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των ομοεθνών τους στη μητέρα πατρίδα, σε αντίθεση με όσους μετανάστευαν στο Κοσσυφοπέδιο, όπου εξασφάλιζαν τη δυνατότητα βιολογικής επιβίωσης με καλύτερες προϋποθέσεις σε σχέση με την Αλβανία¹⁵⁶.

Οι Αλβανοκοσοβάροι που μετανάστευσαν στην Αλβανία, ακόμη και με τα ελάχιστα χρήματα που είχαν, άρχισαν να ελέγχουν αρκετούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως εισαγωγή αυτοκινήτων το εμπόριο ναρκωτικών και τη διακίνηση όπλων. Πολλοί Αλβανοί και ιδιαίτερα εκείνοι της παλιάς μορφωμένης κομμουνιστικής άρχουσας τάξης των Τιράνων αντιμετώπιζαν του Αλβανούς του Κοσόβου ως άξεστους, αμόρφωτους με ροπή στην εγκληματικότητα, ανίκανους να μιλήσουν σωστά αλβανικά και υπερόπτες στη συμπεριφορά τους έναντι των Αλβανών. Από την άλλη οι Κοσοβάροι αντιμετώπιζαν τους Αλβανούς ως αφελείς, οπισθοδρομικούς πρωτόγονους, επηρεασμένους από τον

¹⁵⁵ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, ο.π., σελ 220

¹⁵⁶ Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *Albania: From Anarchy to a Balkan Identity*, Washington Square N.Y., New York University Press, 1997,σελ.264,265

απομονωτισμό και ανίκανους να δραστηριοποιηθούν με επιτυχία σε έναν σύγχρονο κόσμο¹⁵⁷.

Από τη μεριά τους οι Αλβανοί της Γιουγκοσλαβίας και κύρια αυτοί του Κοσόβου μέχρι το διαμελισμό της χώρας ζούσαν σε ένα σλαβικό περιβάλλον, το οποίο τους αντιμετώπιζε με καχυποψία λόγω της αλβανικής τους εθνικότητας. Το Βελιγράδι μετά το 1945 προκειμένου να μετριάσει στη συνείδησή τους την αίσθηση της κοινής εθνολογικής καταγωγής με τους Αλβανούς της Αλβανίας προώθησε τη χρήση διαφορετικών όρων για τους Αλβανούς της Γιουγκοσλαβίας (Šiptari) σε σχέση με τους ομοεθνείς τους στην Αλβανία (Albanci) και προσπάθησε να εγκαθιδρύσει μια νέα συλλογική ταυτότητα στον αλβανικό πληθυσμό μέσα από την ενσωμάτωση στη γιουγκοσλαβική κοινωνία¹⁵⁸.

Μολονότι αυτές οι προσπάθειες συγκεκαλυμμένου από-αλβανισμού δεν καρποφόρησαν, γεγονός ήταν ότι οι Αλβανοί του Κοσόβου και της ‘‘Μακεδονίας’’ ειδικότερα , οι οποίοι δεν ζούσαν όπως οι Αλβανοί ομοεθνείς τους σε ένα εθνικό αλβανικό κράτος, παράλληλα με την αλβανική εθνική ταυτότητα που έφεραν συνειδητά, αποκτούσαν και μια άλλη συλλογική, αυτή του Αλβανοκοσοβάρου ή του Αλβανομακεδόνα. Προς αυτήν την κατεύθυνση βοήθησε και η συνταγματική αναθεώρηση του 1963-1965 η οποία ενδυνάμωσε τον εθνικισμό και τοπικισμό εντός της Γιουγκοσλαβίας, με σημείο ζενίθ της εξέλιξης αυτής για τους Κοσοβάρους το 1974 που απέκτησαν διευρυμένη αυτονομία¹⁵⁹. Παράλληλα οι Γκέγκηδες Αλβανοί του Κοσόβου και της ‘‘Μακεδονίας’’, πέραν των άλλων, μουσουλμάνοι σουνίτες που ζούσαν σε περιοχές με έντονο το ορθόδοξο σλαβικό θρησκευτικό συναίσθημα, συνειδητοποιούσαν με το διάβα του χρόνου ότι είχαν μεγαλύτερη πολιτιστική συγγένεια και σχετικά κοινά ερεθίσματα του ίδιου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος σε σχέση με τους ομοεθνείς τους στην Αλβανία, έστω κι αν κοινός τόπος εθνολογικής αναφοράς ήταν η μητέρα πατρίδα.¹⁶⁰ Στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990 οι αμοιβαίες προκαταλήψεις με τους Αλβανοκοσοβάρους και τους Αλβανούς της Αλβανίας ήταν τέτοιες, ώστε να

¹⁵⁷ Στο ίδιο, σελ.267

¹⁵⁸ Babuna Aydin, «The Albanians of Kosovo and Macedonia: ...», ο.π. σελ.70

¹⁵⁹ Στο ίδιο, σελ.70-71

¹⁶⁰ Οι Αλβανομακεδόνες μάλιστα, οι οποίοι δεν απολάμβαναν το καθεστώς της αυτονομίας που είχε παραχωρηθεί στους Κοσοβάρους θεωρούσαν το πανεπιστήμιο της Πρίστινα και όχι των Τιράνων κέντρο εκπαιδευτικής επιρροής τους. Πάντως σύμφωνα με Αλβανολόγους η εθνική ταυτότητα των Αλβανών της μητέρας πατρίδας τείνει να συμπίπτει με τη φυλή και τη γλώσσα παρά με τη θρησκεία Hall, Derek. 1994. *Albania and the Albanians*. London: Pinter Reference.σελ.42. Οι δε Αλβανοί της ΠΓΔΜ θεωρούνταν από τους ομοεθνείς τους στην Αλβανία ως φανατικοί ισλαμιστές.

αποδέχονται και οι δύο -για διαφορετικούς λόγους- την υπερίσχυση της κοσοβάρικης συλλογικής ταυτότητας, έναντι της αλβανικής, την οποία εξακολουθούσαν να βλέπουν ως κοινό παρανομαστή, ενώ το ίδιο καχύποπτες ήταν και οι σχέσεις των Αλβανών με τους ομοεθνείς τους στην ΠΓΔΜ¹⁶¹.

Παρά ταύτα και ιδιαίτερα στην περίπτωση του Κοσόβου, που αποτελεί, ως προειπώθηκε, τον σκληρό πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος, η κρίση που ανέκυψε στην περίοδο 1998-1999, ως αποτέλεσμα της κλιμακούμενης πολιτικής εθνοκάθαρσης που εφήρμοσε ο Μιλόσεβιτς, διήγειρε τα εθνικιστικά αντανακλαστικά του αλβανικού κόσμου. Αλβανοί της Αλβανίας περιέθαλψαν τους δοκιμαζόμενους Κοσοβάρους πρόσφυγες παρέχοντάς τους καταφύγιο και τροφή, ενώ έκδηλη ήταν η ειλικρινής λύπη και η συμπάθεια για τους δοκιμαζόμενους ομοεθνείς τους. Στο σημείο αυτό η υπερίσχυση της αλβανικής εθνικής ταυτότητας, στη συνείδηση τόσο των Κοσοβαρών, όσο και των Αλβανών, έναντι της κοσοβάρικης ήταν κάτι παραπάνω από εμφανές.

9.2 Κοσοβάρικη ταυτότητα ή αλβανική ταυτότητα ;

Μετά το τέλος του πολέμου οι Αλβανοί του Κοσόβου στράφηκαν στην ολοκλήρωση του σκοπού για τον οποίο εξηγέρθησαν, ήτοι την ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επανεμφάνιση στο προσκήνιο της ουδέποτε απολεσθείσας κοσοβάρικης ταυτότητας, καθώς αυτή θα αποτελούσε το θεμέλιο λίθο, που θα δικαιολογούσε την αποδοχή της μύχιας επιθυμίας τους για ένα δεύτερο αλβανικό κράτος στην Βαλκανική. Τον Δεκέμβριο του 2007 ο Θάτσι σε μια συνέντευξη του στους New York Times δήλωσε ότι *‘ η κοσοβάρικη ταυτότητα δεν υπάρχει, αλλά αυτό είναι ένα ταμπού που θα αρχίσει να δέχεται ρωγμές’* .

Συμβολικά στοιχεία της οικοδόμησης αυτής της ταυτότητας είναι το Σύνταγμα, η σημαία¹⁶², ο εθνικός ύμνος, η θεσμοθέτηση δύο επίσημων γλωσσών του κράτους. Έτσι από τη μια οι παλαιές γενιές του Κοσόβου έχουν πάντοτε την ανάμνηση της διαφορετικής

¹⁶¹ Elsie Robert, «Kosova and Albania: History, People, Identity», 25.2.2008, άρθρο στον ηλεκτρονικό ιστότοπο www.opendemocracy.net, πηγή προσβασιμη στο διαδίκτυο, https://www.opendemocracy.net/article/conflicts/reimagining_yugoslavia/kosova_albania_identity (πρόσβαση 14.7.2014)

¹⁶² Στη σημαία του Κοσόβου αναπαριστάται το γεωγραφικό περίγραμμα της χώρας κάτω από ένα σύμπλεγμα 6 αστεριών που συμβολίζει τις 6 μεγάλες εθνικές κοινότητες του Κρατιδίου, ήτοι, τους Αλβανούς, τους Σέρβους, του Τούρκου, του Γκοράνι, τους Ρομά και τους Βόσνιους

συλλογικής τους ταυτότητας σε σχέση με τους εξαθλιωμένους ομοεθνείς τους στην Αλβανία στην πρώιμη κομμουνιστική και μεταβατική περίοδο της τελευταίας, η οποία επιτείνεται ψυχολογικά με τη μεγάλη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που γνώρισε η Αλβανία στη δεκαετία του 2000, καθώς και την ένταξή της σε περιφερειακούς, ευρωπαϊκούς και ατλαντικούς θεσμούς, με αποκορύφωμα την ένταξη της στο NATO. Από την άλλη η παιδική και πρώιμη εφηβική γενιά του Κοσόβου αποκτά παραστάσεις μιας γενιάς που ζει σε ένα ανεξάρτητο κράτος, στο οποίο η αλβανική εθνική ταυτότητα θα ισορροπεί με τη κοσοβάρικη κρατική ταυτότητα στο συλλογικό υποσυνείδητο των πολιτών του Κοσόβου .

9.3 Αλβανική ταυτότητα ή πολίτες της ΠΓΔΜ;

Σε ό,τι αφορά στους Αλβανομακεδόνες τα πράγματα είναι πιο σύνθετα σχετικά με τη διάπλαση μιας νέας ταυτότητας την οποία φέρουν συμπληρωματικά με την αλβανική εθνοτική. Οι Αλβανοί της ‘Μακεδονίας’ ζούσαν σε σλαβική γιουγκοσλαβική δημοκρατία, χωρίς ποτέ να απολαμβάνουν μια διευρυμένη αυτονομία, όπως οι Κοσοβάρηδες στην περίοδο 1974-1989. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να θεωρούν δεδομένη τη διεθνοτική συνύπαρξη με τους Σλάβους (έστω και μη αρμονικής) και να μην προβάλλουν αιτήματα παραχώρησης αυτονομίας σε μια ανεξάρτητη ΠΓΔΜ. Όπως ήδη έχει επισημανθεί, το ανταρτικό των Αλβανών της ΠΓΔΜ δεν είχε αίτημα την ανεξαρτητοποίηση της αλβανοκρατούμενης δυτικής ΠΓΔΜ, αλλά την παραχώρηση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων επί τη βάση του πολύ μεγάλου ποσοστού που κατελάμβανε ο αλβανικός πληθυσμός της χώρας.

Με τη Συμφωνία της Αχρίδας, κατέστη αντιληπτό για τους Αλβανούς της ΠΓΔΜ ότι τέθηκαν εγγυήσεις για την ομαλή διεθνοτική συνύπαρξη, χωρίς φυσικά να χρειαστεί να αποδεχτούν μια ‘μακεδονική εθνική ταυτότητα’, αφού η πρόσκτησή της αφορούσε αποκλειστικά τους Σλάβους πολίτες της χώρας. Για τους Αλβανούς της ΠΓΔΜ η βελτίωση της θέσης τους μέσω της Συμφωνίας περνούσε από τη διάπλαση και τη θεσμική κατοχύρωση μιας πολιτικής ταυτότητας, αυτής του πολίτη της ΠΓΔΜ, που το Σύνταγμα της Χώρας του αναγνώριζε πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, ως μέλους μιας πολυπληθούς εθνικής μειονότητας. Έτσι, με δεδομένο ότι δεν διαφαίνεται επί του παρόντος προοπτική αποσχίσεως της Δυτικής ΠΓΔΜ, η αλβανική εθνική ταυτότητα εξακολουθεί να έχει δεσπόζουσα θέση στο συλλογικό υποσυνείδητο των Αλβανών, οι οποίοι όμως ενισχύουν την αστική τους κατάσταση μέσω της ενδυνάμωσης της πολιτικής ταυτότητας και

της άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων που συναρτώνται εκ της θεσμικής της αναγνωρίσεως.

Αυτό ουδόλως σημαίνει ότι οι Αλβανοκοσοβάροι ή οι Αλβανομακεδόνες νιώθουν ολιγότερο Αλβανοί, από ό,τι οι Αλβανοί της μητέρας πατρίδας. Άλλωστε οι πολιτιστικοί δεσμοί που έχουν σφυρηλατηθεί με τα Τίρανα σε μια ενορχηστρωμένη προσπάθεια πολιτιστικής ενοποίησης των Αλβανών στα Δυτικά Βαλκάνια κατατείνει στην ενδυνάμωση των στοιχείων που συνθέτουν την κοινή εθνική ταυτότητα. Στον σκοπό αυτόν βοηθούν η συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων των Τιράνων, του Τετόβου και της Πρίστινας, το κοινό εκπαιδευτικό σύστημα σχολικής εκπαίδευσης με χρήση των ίδιων εκπαιδευτικών εγχειριδίων στην Αλβανία και το Κόσοβο, η διδασκαλία σε αλβανικά σχολεία και πανεπιστήμια των μαθημάτων στη γλώσσα των Τόσκηδων.¹⁶³

Το ζήτημα που τίθεται με την συνειδητή ή μη πρόσκτηση μιας δεύτερης συλλογικής ταυτότητας εκ μέρους των Αλβανοκοσοβάρων ή των Αλβανών της Μακεδονίας είναι ότι αυτοί αντιλαμβάνονται πως τα θέματα δημόσιας σφαίρας που τους απασχολούν δεν εξετάζονται πάντοτε και αποκλειστικά υπό ένα εθνικό παναλβανικό πρίσμα και με κοινό παρανομαστή το αλβανικό συμφέρον, νοούμενο με τον ίδιο τρόπο σε Τίρανα, Πρίστινα και Τέτοβο. Για να ειπωθεί απλούστερα, τα προβλήματα που απασχολούν τους Αλβανούς του Κοσόβου και της ΠΓΔΜ είναι διαφορετικά μεταξύ τους, σχετιζόμενα με την ξεχωριστή περιφερειακή πολιτική και οικονομική πραγματικότητα που τους περιβάλλει και διαφέρουν ακόμη περισσότερο με αυτά των ομοεθνών τους στην Αλβανία. Με την εμπέδωση της κουλτούρας που έχει παραχθεί, αφενός από τη μη συνύπαρξη των αλβανικών πληθυσμών σε ένα ενιαίο κράτος (με την εξαίρεση της περιόδου του 1941-1944), αφετέρου από την απροθυμία των Τιράνων να υπερασπιστούν στο παρελθόν τα δίκαιά τους στις κρίσεις του Κοσόβου και της ΠΓΔΜ, οι Αλβανοκοσοβάροι και Αλβανομακεδόνες τείνουν να αναζητούν λύσεις στα δικά τους προβλήματα, πρωτίστως μέσω της αυτοδιαχείρισης και αυτοκυβέρνησης. Κατά τούτο εκτιμάται ότι το ρομαντικό όραμα της Μεγάλης Αλβανίας,

¹⁶³ Στο Κόσοβο είχε ξεκινήσει ήδη από το 1968 οργανωμένη προσπάθεια για τον παραγκωνισμό της διαλέκτου των Γκέκηδων και την υιοθέτηση της διαλέκτου των Τόσκηδων, την οποία το κομμουνιστικό καθεστώς της Αλβανίας είχε προωθήσει μεταξύ των δύο για τη διδασκαλία σε σχολεία και πανεπιστήμια της χώρας και τη χρήση της από τους λογοτέχνες, στο πλαίσιο της σφυρηλάτησης μιας ενιαίας αλβανικής εθνικής ταυτότητας. Οι διανοούμενοι της Πρίστινα είχαν υποστηρίξει αυτήν την πρωτοβουλία με το σύνθημα " ένα έθνος, μια γλώσσα". Μετά την πτώση του κομμουνισμού πάντως αρκετοί Κοσοβάροι και Αλβανοί του βορείου τμήματος της Αλβανίας αναβίωσαν το γλωσσικό debate, αποπειρώμενοι να αποκαταστήσουν τη διάλεκτο των Τόσκηδων ως δεύτερη επίσημη γλώσσα της αλβανικής λογοτεχνίας

δεν συγκινεί ως οργανωμένο πολιτικό σχέδιο την πλειονότητα των Αλβανών του Κοσόβου και της ΠΓΔΜ, καθώς αποτελεί αμφίβολη προοπτική που δεν έχει δοκιμαστεί επιπλέον- για την αποτελεσματική επίλυση των τοπικών τους προβλημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ X

Ο διεθνής παράγων και η Μεγάλη Αλβανία

Ο διεθνής παράγοντας πάντοτε αποτελούσε μια από τις πλέον σοβαρές παραμέτρους που λάμβαναν υπόψη οι αλβανικοί πληθυσμοί επηρεάζοντας τα αλβανικά κέντρα λήψεως αποφάσεως, σχετικά με την ενδεδειγμένη στρατηγική για την υλοποίηση των πολιτικών στόχων τους. Έτσι, όπως προειπώθηκε, ο UCK επεδίωκε με το αντάρτικο που θα εξαπέλυε στο Κοσσυφοπέδιο να εξαναγκάσει τον Μιλόσεβιτς να προκαλέσει μια ανθρωπιστική κρίση με πληγέντες τους Αλβανοκοσοβάρους, η οποία θα έστρεφε την προσοχή της διεθνούς κοινής γνώμης και της διεθνούς κοινότητας στο ζήτημα του Κοσόβου. Με την κατάρρευση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς και την οικοδόμηση νέων σχέσεων του Βελιγραδίου με το ΝΑΤΟ, το αλβανικό αντάρτικο στη Νότια Σερβία αντιμετωπίστηκε από το ΝΑΤΟ ως απειλή για τη περιφερειακή ασφάλεια και γρήγορα έγινε αντιληπτό από τους Αλβανούς της περιοχής ότι η περίπτωση της νατοϊκής υποστήριξης στο Κόσοβο δεν θα είχε συνέχεια¹⁶⁴. Ο δε AKSh που έδρασε στη ΠΓΔΜ πριν στεγνώσει το μελάνι της Συμφωνίας της Αχρίδας, θεωρήθηκε από τις ΗΠΑ ως τρομοκρατική οργάνωση.

Η στάση των ΗΠΑ, Ρωσίας και Ευρωπαϊκής Ενώσεως γύρω από το ζήτημα του Κοσόβου προκαθορίζει και τη στάση τους σχετικά με το ενδεχόμενο της δημιουργίας μιας Μεγάλης Αλβανίας.

Οι ΗΠΑ ανεγνώρισαν το Κόσοβο ως ανεξάρτητο κράτος το 2008, αλλά πάντοτε υποστήριζαν ότι η περίπτωσή του αποτελεί ειδική περίπτωση, λόγω της πρωτοφανούς φύσης των γεγονότων που οδήγησαν στην ανεξαρτητοποίηση της χώρας και δεν πρέπει να αποτελέσει διεθνές προηγούμενο. Έτσι, η θέση των ΗΠΑ αποτελούσε τη μοναδική επιτρεπτή εξαίρεση από τον κανόνα που παραδοσιακά συμεριζόταν μεταπολεμικά περί σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών. Η αναγνώριση του Κοσόβου από τις ΗΠΑ αναμενόταν να επισημοποιήσει μια *de facto* κατάσταση δημογραφικής πλειοψηφίας και επιλέχθηκε ως η μόνη ρεαλιστική λύση που θα εξασφάλιζε την περιφερειακή σταθερότητα και βαλκανική ειρήνη¹⁶⁵. Από το 1999 οι ΗΠΑ έχουν δαπανήσει περί το 1,4

¹⁶⁴ International Crisis Group (IGG), «Pan-albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability», ο.π. σελ.6

¹⁶⁵ Σε σχετικό δελτίου τύπου της 18 Φεβ 2008 του Στέιτ Ντιπάρτμεντ η αμερικανίδα ΥΠΕΞ Κοντολίζα Ραϊς δήλωσε μεταξύ άλλων “ In light of the conflicts of the 1990s, independence is the only viable option to

δης πακέτου οικονομικής βοήθειας προς το Κόσοβο, προκειμένου να ενισχύσουν την τοπική οικονομία, τη συγκρότηση των δημοκρατικών δομών και την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος.

Η περιφερειακή ασφάλεια στην περιοχή, εναρμονισμένη με τις αμερικανικές κατευθύνσεις προϋποθέτει τη συνέχιση της πορείας του μπολιάσματος του Βελιγραδίου με τις ευρωπαϊκές φιλελεύθερες δημοκρατικές αξίες. Η Σερβία άλλωστε είναι παραδοσιακή σύμμαχος της Ρωσίας, η οποία δεν έχει αναγνωρίσει το Κόσοβο ως ανεξάρτητη δημοκρατία και επιδιώκει την ανασύσταση μιας ρωσικής ζώνης επιρροής στα εδάφη των Σλάβων στα Δυτικά Βαλκάνια. Τυχόν ένωση του Κοσόβου με την Αλβανία στο πλαίσιο μιας Μεγάλης Αλβανίας, αναμένεται να εκτρέψει από την δυτική πορεία της την παραδοσιακά υπεραισθητή σε βαλκανικούς εθνικισμούς Σερβία, η οποία έχει στην επικράτεια της αλβανικούς πληθυσμούς. Τέτοια προοπτική αναμένεται να συμπήξει ρωσοσερβικό ορθόδοξο αντιαλβανικό- αντιμουσουλμανικό μέτωπο στην περιοχή, και να αναβαθμίσει τον ρόλο της Ρωσίας στην περιοχή. Το σενάριο της ενώσεως του Κοσόβου με την Αλβανία αναμένεται να πυροδοτήσει εντάσεις στο Μαυροβούνιο και να προκαλέσει κλυδωνισμούς στην πάντοτε ευάλωτη ΠΓΔΜ και αποσχιστικές τάσεις της πολυπληθούς αλβανικής μειονότητας από το κρατίδιο. Μια Μεγάλη Αλβανία στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας αναμένεται να αποτελέσει για την Αθήνα νέα απειλή, λόγω των παραδοσιακών ψυχρών σχέσεων με τα Τίρανα και των δικών τους θερμών σχέσεων με την Άγκυρα. Ως εκ τούτου, για τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ η προοπτική της Μεγάλης Αλβανίας φαίνεται απαγορευτική.

Η Ρωσία από την πλευρά της έχοντας μεγάλο αριθμό εθνικών μειονοτήτων στο έδαφός της δεν είχε κανένα λόγο να συμφωνήσει με την προοπτική της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.¹⁶⁶ Η Μόσχα άλλωστε εξέφραζε την καχυποψία της σε κάθε πρωτοβουλία διμερών συνεργασιών της Αλβανίας και του Κοσόβου τις οποίες έβλεπε ως συγκεκριμένες δράσεις που προετοιμάζουν το έδαφος για την πολιτική τους ενοποίηση. Περαιτέρω οι εδαφικές ανακατατάξεις και η ευρύτερη αποσταθεροποίηση ουδόλως εννοούν την ενεργειακή βαλκανική διεϊσδυσή της μέσω του αγωγού South Stream για τη μεταφορά φυσικού αερίου μέσω της Μαύρης Θάλασσας

promote stability in the region” Ιστότοπος Αρχεϊακού υλικού αμερικανικού ΥΠΕΞ US Department of the State Archives <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/02/100973.htm> (πρόσβαση στις 20-6-14)

¹⁶⁶ Αποτελεί ειρωνεία ότι ο Πρόεδρος Πούτιν σε λόγο του στο Κρεμλίνο τον Μάρτιο του 2014 υποστήριξε το επιχείρημα της αρχής της αυτοδιάθεσης του κριμαϊκού λαού, ο οποίος ζήτησε τη απόσχιση της χερσονήσου από την Ουκρανία κατά το πρότυπο του διεθνούς προηγούμενου του Κοσσυφοπεδίου

Με εξαίρεση την Ελλάδα, Κύπρο, Ισπανία, Ρουμανία και Σλοβακία, όλα τα υπόλοιπα μέλη της Ε.Ε. έχουν αναγνωρίσει το Κόσοβο ως ανεξάρτητο κράτος. Η Ε.Ε. ήδη από το 2003 είχε επιβεβαιώσει τη ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Κόσοβο, Σερβία, Κροατία, Μαυροβούνιο, ΠΓΔΜ και Βοσνία-Ερζεγοβίνη) με τη Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης. Ο εξευρωπαϊσμός-εκδημοκρατισμός των χωρών αυτών και η ένταξη τους μέσω των θεσμικών μεταρρυθμίσεων στη χορεία των κρατών που απολαμβάνουν τη φιλελεύθερη δημοκρατία αποτελεί ασφαλή εγγύηση για την ειρήνευση και τη σταθερότητα στην περιοχή και πρωτίστως θα θωράκιζε την ευρωπαϊκή ασφάλεια μετά την ταραγμένη περίοδο δεκαετία του 1990. Παράλληλα για να διασφαλιστεί η εμμόνη των χωρών στη ενταξιακή τους προοπτική, καθιερώθηκαν κριτήρια σε διάφορους τομείς (οικονομικούς, κράτους δικαίου, θεσμών διάκρισης των εξουσιών, σεβασμός στις μειονοτικά δικαιώματα, πάταξη διαφθοράς) που θα πρέπει να πληρωθούν, ώστε να επιτευχθεί η αναγνώρισή τους ως υποψήφια μέλη για την ΕΕ.

Πέραν της Κροατίας που κατέστη πλήρες μέλος της ΕΕ το 2013, η ΠΓΔΜ έλαβε το καθεστώς της υποψήφιας χώρας το 2005, το Μαυροβούνιο το 2010, η Σερβία το 2012 η Αλβανία τον Ιούνιο του 2014, ενώ το Κόσοβο και η Βοσνία Ερζεγοβίνη αναγνωρίζονται ως δυνάμει υποψήφιας.

Η ένταξη της Αλβανίας στις τάξεις του ΝΑΤΟ με τις ευλογίες ασφαλώς των ΗΠΑ και η αμέριστη υποστήριξη της Αμερικής για τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας τιθασει τους ρομαντικούς εθνικισμούς της Αλβανίας, αναπροσδιορίζει τις εθνικές της προτεραιότητες και καθιστά τη χώρα ανάχωμα σε εισαγόμενους και ημεδαπούς αλυτρωτισμούς και πρότυπο για τους στόχους που πρέπει να θέσει δεύτερο αλβανικό κράτος στη βαλκανική. Περαιτέρω, μέλη στη Συνεργασία για την Ειρήνη (PfP) είναι η ΠΓΔΜ, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, άλλα όχι το Κόσοβο, την ένταξη του οποίου μπλοκάρουν τα ίδια κράτη της ΕΕ, που δεν το έχουν αναγνωρίσει, με την ιδιότητα των μελών κρατών του ΝΑΤΟ.

Εξ όλων των ανωτέρω διαφαίνεται ότι ο πάλαι ποτέ παναλβανικός πόθος μιας Μεγάλης Αλβανίας προσκρούει στα περιφερειακά συμφέροντα των ΗΠΑ (συμπεριλαμβανομένου του ΝΑΤΟ) της Ρωσίας και της ΕΕ. Η έλλειψη της εξωτερικής νομιμοποίησης του ρομαντικού εθνικού οράματος αποτελεί έναν ακόμη κεφαλαϊώδους σημασίας παράγοντα που καθιστά

στη συνείδηση της αλβανικής κοινής γνώμης και στα σχέδια των αλβανικών πολιτικών ελίτ μη ρεαλιστική την ανάληψη πρωτοβουλιών για την υλοποίηση του οράματος αυτού. Έτσι μολονότι ο πόθος της εθνοεδαφικής ολοκλήρωσης δεν έχει πότε ενταφιαστεί, εφόσον η υλοποίησή του συνεπάγεται μια εμπόλεμη σύρραξη, η οποία μάλιστα ουδόλως αναμένεται να αποσπάσει τη διεθνή υποστήριξη, η συμμετοχή σε τέτοιες δράσεις φαντάζει ήκιστα αποδεκτή για τον μέσο Αλβανό.

Συμπεράσματα -Επίλογος

Από τη Διάσκεψη του Πρίζρεν που αποτελεί ορόσημο για την αφύπνιση του αλβανικού εθνικισμού, οι Αλβανοί αντιμετώπιζαν τον φόβο που αργότερα έγινε πραγματικότητα, του γεωγραφικού διαμελισμού του αλβανικού έθνους, μεταξύ Σλάβων και Ελλήνων. Η απόκτηση της ανεξαρτησίας του αλβανικού κράτους το 1912 έθεσε την ταφόπλακα στους πόθους των Αλβανών για δημιουργία μιας πολιτικής οντότητας που θα περικλείει τους αλβανικούς πληθυσμούς της βαλκανικής και τα εδάφη στα οποία αυτοί κατοικούσαν. Αυτές είναι οι ιστορικές ρίζες του αλβανικού εθνικού προβλήματος. Το σύντομο διάλλειμα της περιόδου του 1941-1944 δεν στάθηκε ικανό να ανατρέψει την παραδοχή ότι οι Αλβανοί της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου, του Κοσόβου και της ΠΓΔΜ και της κοιλάδας του Πρέσεβο δεν απέκτησαν την εμπειρία της πολιτικής συμβίωσης εντός ενός ενιαίου αλβανικού κράτους. Έτσι οι Αλβανοί της ΣΟΔ της Γιουγκοσλαβίας υποχρεώθηκαν να αναζητήσουν τον δικό τους δρόμο ξεχωριστά από τους ομοεθνείς του στην Αλβανία, και η κάθε κοινότητα απέκτησε τη δική της πολιτική ατζέντα, πολιτικές ελίτ με διακριτούς στόχους και μια ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα.

Ο πόλεμος του Κοσόβου, και η σύρραξη στην ΠΓΔΜ το 2001 αποτέλεσαν μια καλή ευκαιρία για να αποδειχθεί ότι παρά τα αισθήματα εθνικής συναλληλίας που διέπουν τους Αλβανούς εντός και εκτός Αλβανίας, όπως αυτά σφυρηλατήθηκαν μετά την κρίση στο Κόσοβο, τα Τίρανα είναι εξαιρετικά επιφυλακτικά να υποστηρίξουν αλυτρωτικές πολιτικές, οι οποίες θα έθεταν σε διακινδύνευση την ασφάλεια του αλβανικού κράτους, δοθισών και των ισχών Ενόπλων Δυνάμεων που διαθέτουν. Για την Αλβανία τα τελευταία χρόνια πρωτεύων στόχος υπήρξε η ενσωμάτωσή της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η ένταξή της ως πλήρες μέλος του ΝΑΤΟ και η αναγνώρισή της ως υποψήφιο προς ένταξη μέλος στην ΕΕ, αναβαθμίζει τη θέση της στα Δυτικά Βαλκάνια, παράλληλα όμως χαλιναγωγεί και τους εθνικισμούς (ημεδαπούς και εισαγόμενους) και διαμορφώνει την εξωτερική της πολιτική, καθιστώντας την πιο δεσμευμένη με τις Βρυξέλλες και την Ουάσιγκτον. Μόνο αν κατανοηθεί η αφοσίωση της Αλβανίας στον στόχο αυτό, μπορεί να γίνει αντιληπτή η πολιτική των Τιράνων με την οποία επιδιώκονται στενές διπλωματικές σχέσεις με το Κόσοβο και η δημιουργία ενός οικονομικού και πολιτιστικού χώρου, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει την Αλβανία και τους αλβανικούς πληθυσμούς των γειτονικών κρατών και στον οποίο θα δεσπόζει η αλβανική γλώσσα και κουλτούρα, ως πολιτική προβολής της

εξέχουσας θέσης της Αλβανίας στους αλβανικούς πληθυσμούς (έναντι των οποίων διαχρονικά απέτυχε να σταθεί άξια μιας τέτοιας ευθύνης) και όχι ως πρώτο βήμα για τη δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας. Αντί να κυνηγά χίμαιρες η Αλβανία και να στρέφει το βλέμμα των βαλκανικών γειτόνων της καθώς και της διεθνούς κοινότητας, προτιμά να δημιουργεί σφαίρα επιρροής που την ενδυναμώνει ως περιφερειακό παίκτη και δεν συνεπάγεται αλλαγές συνόρων, προοπτική απαγορευτική για το ευάλωτο βαλκανικό περιβάλλον.

Από την άλλη, παρά τα κελεύσματα για εθνική πανστρατιά, οι Αλβανοκοσοβάροι πολέμησαν για την ανεξαρτησία τους και όχι για την ένωση με την Αλβανία. Η πολιτική ελίτ του Κοσόβου στοχεύει στην ευρεία αναγνώριση του κράτους και προσπαθεί να συγκροτήσει κρατικές δομές, ενώ ο προσανατολισμός της είναι εξόχως ευρωατλαντικός. Οι ίδιες πολιτικές ελίτ φαίνονται να αντιλαμβάνονται ότι μετά την πρόσφατη Συμφωνία Εξομάλυνσης των σχέσεων με το Βελιγράδι, ανοίγεται ένα παράθυρο ευκαιρίας για την αποδοχή από τη Σερβία της de facto κατάστασης στο Κόσοβο και μια προοπτική συνένωσης με την Αλβανία ή υποκίνησης αποσχιστικών τάσεων στο Άνατολικό Κόσοβο (Κοιλάδα του Πρέσεβο) μόνο να υπονομεύει αυτή την προοπτική μπορεί. Οι Αλβανοκοσοβάροι χωρίς να έχουν απωλέσει τη εθνική τους ταυτότητα έχουν προσκτήσει και αυτή του Κοσοβάρου, που κυβερνάται από την Πρίστινα και όχι από τα Τίρανα.

Οι Αλβανοί της Μακεδονίας εξεγέρθηκαν όχι για την απόσχιση τους από τη ΠΓΔΜ, πολλώ δε μάλλον για τη ένωσή τους με την Αλβανία ή το Κόσοβο, αλλά για τη συνταγματική μεταρρύθμιση, με σκοπό να μειωθεί η ασυμμετρία ισχύος μεταξύ της σλαβομακεδονικής πλειοψηφίας και της αλβανομακεδονικής μειονότητας. Η Συμφωνία της Αχρίδας εξασφάλισε τις προϋποθέσεις για μια διεθνοτική συμβίωση και αναβάθμισε την αστική και πολιτική κατάσταση των Αλβανών. Μολονότι η ισορροπία είναι εύθραυστη, οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ συμμετέχουν στους κυβερνητικούς συνασπισμούς, καταλαμβάνουν δημόσια αξιώματα και συμμετέχουν στην πολιτική ζωή της χώρας. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ότι ζητούμενο για αυτούς στην πολιτική τους ατζέντα είναι η κατοχύρωση των συμπεφωνημένων από τη Συμφωνία της Αχρίδας και η πλήρης εφαρμογή της, η προσήλωση σε αυτούς τους στόχους φαίνεται να επέρχεται μόνο μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους στα πολιτικά δρώμενα της χώρας και την άσκηση πολιτικών πιέσεων προς

τα Σκόπια, γεγονός που τους εμπλέκει περισσότερο με τη πολιτική πραγματικότητα της ΠΓΔΜ, παρά με αυτήν της Αλβανίας.

Οι Αλβανοί του Μαυροβουνίου, δεν φαίνεται να έχουν λόγους να διακινδυνεύσουν την εμπλοκή τους σε αποσχιστικές περιπέτειες, δοθέντος ότι η συνύπαρξη με τους Μαυροβούνιους υπήρξε κατά βάση αρμονική, λαμβανομένου υπόψη του μικρού ποσοστού που καταλαμβάνουν και της αναγνώρισής τους ως εθνικής μειονότητας. Η σύσφιξη και ενίσχυση των οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών τους με τους γείτονες ομοεθνείς τους αποτελεί για αυτούς ασφαλή και ρεαλιστική επιλογή με εγγυημένο όφελος (ειδικά σε θέματα εκπαιδευτικά). Οι Αλβανοί της Νότιας Σερβίας, λόγω του μικρού τους αριθμού, και του γεγονότος ότι ζουν στο έδαφος χώρας που έχει ήδη υποστεί de facto ακρωτηριασμό της εδαφικής επικρατείας δεν αναμένεται να προβούν σε αποσχιστικές δραστηριότητες λαμβανομένης υπόψη της προς τούτο απροθυμίας των Τιράνων και της Πρίστινας.

Μολονότι το αίτημα για ένωση των αλβανικών εδαφών φαίνεται να έχει απήχηση στον αλβανικό κόσμο, γίνεται περισσότερο αντιληπτό ως ιστορικό κατάλοιπο μιας εθνικής αντίληψης περί συντελεσθείσας ιστορικής αδικίας απέναντι στο αλβανικό έθνος και όχι ως ένας εθνικός σκοπός για τη πραγμάτωση του οποίου εργάζονται οι πολιτικές δυνάμεις του έθνους. Άλλωστε σε Αλβανία, ΠΓΔΜ, Κόσοβο και Μαυροβούνιο, οι πολιτικές δυνάμεις, που ιδεολογικό τους πρόγραμμα είναι η αλλαγή συνόρων και η ένωση των αλβανικών εδαφών έχουν μικρή απήχηση, όπως φαίνεται και από τα σχετικά αποτελέσματα στις πρόσφατες εκλογές. Οι πολιτικές δυνάμεις στον αλβανικό κόσμο στο σύνολο τους έχουν τη δική τους πολιτική ατζέντα, η οποία αντλεί από διαφορετική ανά εκλογικό σώμα πολιτική πραγματικότητα.

Η αλβανική διασπορά έδειξε ότι έφτασε στο ανώτερο σημείο της εθνικιστικής της έξαρσης παραγκωνίζοντας τις εσωτερικές διαφορές της με την κρίση του Κοσόβου. Μετά τον πόλεμο και ιδιαίτερα μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, το ενδιαφέρον της εστιάζει στη βελτίωση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στα Βαλκάνια, στην εμπάθυνση της δημοκρατίας στην Αλβανία, στην οικονομική και κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των ιδιαίτερων πατρίδων της και κύρια των οικογενειών προέλευσης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι έθεσε σε κίνηση τους οικονομικούς της πόρους και το πολιτικό κεφάλαιο της για την ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου και όχι για τη δημιουργία μιας

Μεγάλης Αλβανίας και ότι αναμένεται να απολέσει τα πολιτικά της ερείσματα ιδιαίτερα στις ΗΠΑ με την άσκηση πολιτικών πιέσεων για την επίτευξη στόχων που απορρίπτονται από την Ουάσινγκτον, εκτιμάται ότι η αλβανική διασπορά δεν θα υποκινήσει τους αλβανικούς πληθυσμούς των Δυτικών Βαλκανίων σε τέτοιες περιπέτειες, ακόμη κι αν εγγυηθεί την υλική υποστήριξη ενός τέτοιου εγχειρήματος .

Ένα τέτοιο εγχείρημα άλλωστε απαιτεί και μια πλατιά εξωτερική νομιμοποίηση, κατ' αναλογία της διεθνούς υποστήριξης που έτυχαν οι καταπιεζόμενοι Αλβανοί του Κοσόβου το 1999. Η Μεγάλη (εκτός των άλλων και με κυρίαρχη θρησκεία το Ισλάμ) Αλβανία και η αλλαγή συνόρων που αυτή συνεπάγεται, αποσταθεροποιεί όλη τη Βαλκανική Χερσόνησο, αλλάζει τους περιφερειακούς συσχετισμούς δυνάμεων, προκαλεί τη διάλυση της ΠΓΔΜ, κλυδωνισμούς στη Σερβία, Μαυροβούνιο και Ελλάδα. Τέτοια προοπτική δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ούτε από τις ΗΠΑ, ΝΑΤΟ που επιδιώκουν την ειρήνευση στη περιοχή και την αποφυγή αναβίωσης σλαβικών εθνικισμών που θα διευκόλυναν την πολιτική παρεμβολή της Ρωσίας στα Δυτικά Βαλκάνια, ούτε από την Ε.Ε. που έχει επενδύσει σε μια διαδικασία εξευρωπαϊσμού, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη των συρράξεων στην Βαλκανική ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τη διατήρηση των συνόρων, ούτε από τη Ρωσία, που επιδιώκει μια ισχυρή Σερβία στα Βαλκάνια, ως δούρειο ίππο της ρωσικής επιρροής και ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον που θα εξυπηρετήσει τη ενεργειακή διείσδυσή της στη Βαλκανική. Η έλλειψη αυτής της διεθνούς υποστήριξης αποτελεί παράγοντα εξαιρετικά αποτρεπτικό για την ανάληψη πολιτικών πρωτοβουλιών που θα κατέτειναν στη δημιουργία μια Μεγάλης Αλβανίας- η οποία θα άλλαζε την ισορροπία του βαλκανικού συστήματος- και στη δι αυτών γενικευμένη σύρραξη στη Βαλκανική.

Φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια και ειδικά μετά την ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου που αποτελεί το διαχρονικό σκληρό πυρήνα του αλβανικού εθνικού ζητήματος, ο αλβανικός εθνικισμός έχει εισέλθει σε μια περίοδο ύφεσης. Από την άλλη η δημογραφική αύξηση του αλβανικού πληθυσμού στα Δυτικά Βαλκάνια, η βιωσιμότητα της κρατικής υπόστασης του Κοσόβου και η εύθραυστη διεθνοτική συμβίωση στη ΠΓΔΜ συνθέτουν ένα πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον που δεν ευνοεί σε μακροπρόθεσμες προβλέψεις. Μολαταύτα, σε μια απόπειρα πρόβλεψης του με μέσο ορίζοντα μέλλοντος, φαίνεται ασφαλής η πρόγνωση ότι επιβεβαιώνεται ο κανόνας που θέλει τους Αλβανούς να μην ζουν σε ένα ενωμένο κράτος (με την εξαίρεση της περιόδου 1941-1944).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΑΡΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Πηγή: Times,28.3.01 "Map of Historical Ethnic Albania"

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκάτζιος Πέτρος, «Το Αλβανικό Ζήτημα μετά τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας», Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ (ειδικές μελέτες), Αθήνα, 2003
- Καρακωνστανόγλου Βενιαμίν, Κεντρωτής Κυριάκος, Μαντά Ελευθερία, Σφέτας Σπυρίδων, *Το Κόσοβο και οι αλβανικοί πληθυσμοί της Βαλκανικής*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ιδρύματος Χερσονήσου Αίμου, 2000
- Κωφός Ευάγγελος, *Το Κοσσυφοπέδιο και η εθνική ολοκλήρωση: Το άγχος του χθες, το άγχος του αύριο*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1998
- Μαλκίδης Θεοφάνης, «Ζητήματα Ασφαλείας στα Βαλκάνια: Το Αλβανικό Εθνικό Ζήτημα», *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Τεύχος Μαΐ-Ιουν 2007
- Μαντά- Παπαδοπούλου Ελευθερία, «Η Αλβανία στον Εικοστό Αιώνα: Έκατό χρόνια μοναξιά» *»Αγορά χωρίς σύνορα*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Τόμος 4, Τεύχος 4, 1999
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1994
- , «The Kosovo War: Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention», *The Journal of Strategic Studies*, Vol,25, No 1, 2002
- Σφέτας Σπυρίδων & Κεντρωτής Κυριάκος, *Οι Αλβανοί των Σκοπίων: Θέματα εθνοτικής συνύπαρξης*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ιδρύματος Χερσονήσου Αίμου, 1995
- Φίλης Κωνσταντίνης, «Γιατί η Ελλάδα κινείται σε ασταθές περιβάλλον», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 15/8/2014
- Χαρβαλιάς Γεώργιος «Βαλκάνια, ο διπολισμός στη νέα εποχή» στο *Βιβλιοθήκη Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα, Γνώση, 1994
- Ψυλλάκης Ανδρέας, *Αλβανία και αλβανικές μειονότητες: Ζητήματα Ασφαλείας*, Αθήνα, Ίδρυμα Αμυντικών Αναλύσεων, 2002
- Akademia e Shkencave e RSH, *Platform for the Solution of the National Albanian Question*, Tirana, Scencha, 1998.
- Aydin Abdurrahim & Progonati Erjada «Albanian Foreign Policy in the Post Communist Era», *UNISCI Discussion Papers*, No 26, May 2011
- Babuna Aydin, «The Albanians of Kosovo and Macedonia: Ethnic Identity Superseding Religion», *Nationalities Papers*, Vol,28, No 1, 2000

- Batt Juddy, Glenny Misha, Kostovicova Denisa, Mai Nicola, Ragaru Nadege, Schmidt Fabian, Vickers Miranda, «Is there an Albanian Question» *Institute for Security Studies, Chailot Papers* no 107, January 2008
- Bogdani Mirella& Loughlin John, *Albania and the European Union: The Tumultuous Journey Towards Integration and Accession*, London, I.B.Tauris&Co Ltd,2007
- Buck Tomas, «Fear and Loathing in Macedonia: Ethnic Nationalism and the Albanian Problem» *Institute on East Central Europe*», Columbia University, March 1996
- Draper Stark «The Conceptualization of an Albanian Nation», *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 20 Number 1 January ,1997
- Hall, Derek, *Albania and the Albanians*. London, Pinter Reference. 1994
- Judah Tim, *Kosovo: What everyone needs to know*, New York, Oxford Univeristy Press, 2008
- , «Greater Albania», *Survival Global Politics and Strategy*, Vol 43, Issue 2, 2001
- Jano Dorian, «Kosovar Multi-layer identity: What is the same, different and in common with Albanian identity», *Journal of European and International Affairs*., Vol.1,Iss 1, 2013
- Judt Tony, *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο*, Αθήνα, Καθημερινές Εκδόσεις, 2012
- Koinova Maria, «Four types of diaspora mobilization : Albanian diaspora activism for Kosovo independence in the US and the UK». *Foreign Policy Analysis*, Vol. 9 No 4, 2013.
- Kola Paulin, *The Search for a Greater Albania*, London, C.Hurst, 2003
- Kolsto Pal (ed), *Strategies of symbolic nation building in South Eastern Europe*, Burlington US, Ashgate Publishing Company, 2014
- Lampe John& Mazower Marc, *Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth-Century Southeastern Europe*, Budapest, Central European University Press,2006
- Pavlova Elena, «United Consular Services for Kosovo and Albania:Revived Pan-Albanianism or an ordinary support of the neighbour?» *Security and Defence Analysis Institute. Southeastern Europe Intelligence unit monthly bulletin* , issue 1, December 2011
- Prifti Eviola (ed) «The European Future of the Western Balkans Thessaloniki@10 (2003-2013)», *European Union Institute for Security Studies (EUISS)*
- Prifti Kristaq (ed), *Rilindja Kombetare Shqiptare vol.2 -Historia e Popullit Shqiptar* [H

αλβανική εθνική αφύπνιση vol.2- Ιστορία των Αλβανών] Tirana, Boduesi Toena, 1984

Graczyk Donald & Giannakos Symeon, «The Face of Kosovar Albanian Nationalism: A Violent and Volatile Transformational of the Balkan Political Landscape» *Mediterranean Quarterly*, Vol 17, No 4, 2006

Schwandner- Sievers Stephanie & Fisher Bernd –Juergen, *Αλβανικές Ταυτότητες, Μύθος και Ιστορία*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση 2012

Skendi Stavro, *The Albanian National Awakening: 1878-1912*, New Jersey, Princeton University Press, 1967

Stavrianos Leften, *The Balkans since 1945*, Hurst and Company, London, 2000

Szilvagy Tibor, *Security Risks of the Albanian Question and its Possible Solutions*, Αδημοσιεύτη Διδιακτορική Διατριβή, 2005

Triantaphyllou Dimitrios, *The Albanian Factor*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2000

Veremis Thanos & Triantaphyllou Dimitrios, (eds) *Kosovo and the Albanian Dimension in Southeastern Europe the need for regional security and conflict prevention*, Athens, 1999

Vickers Miranda, *Between Serbs and Albanians: a history of Kosovo*, London, Hurst & Co, 1998

– , *Οι Αλβανοί: νεότερη και σύγχρονη ιστορία*, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1997

– , «The Status of Kosovo in Socialist Yugoslavia», *Bradford Studies in South Eastern Europe*, No 1, 1994

– , «The Cham Issue, Where to Now?» *Conflict Studies Research Centre, Balkan Series*, London, Defence Academy of the United Kingdom, January 2007,

Vickers Miranda & Pettifer Jennifer, *Albania: From Anarchy to a Balkan Identity*, Washington Square N.Y., New York University Press, 1997

– , *The Albanian Question: Reshaping the Balkans*, London, I.B.Tauris & Co Ltd, 2009

Williamson Gordon, *SS Οι Λεγεώνες του τρόμου: Από τις οδομαχίες του Βερολίνου στα Waffen SS*, Αθήνα, Anubis, 2007

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Biberaj Elez, «The Albanian National Question and Balkan Stability»,
www.wilsoncenter.org, (πρόσβαση 22.7.2014)

Dimitrova Svetla, ‘‘Albania Kosovo Agreement rekindles old suspicions’’ στο Southeast European Times, 31.10.2011,
www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/10/31/feature-03 (πρόσβαση στις 20.7.2014)

Dumas Malina, «Drawing in the Diaspora: Government Efforts in Kosovo», *International Diaspora Engagement Alliance*, 19.4.2012
<http://diasporaalliance.org/drawing-in-the-diaspora-government-efforts-in-kosovo/>
(πρόσβαση 10.6.2014)

Elsie Robert, «Kosova and Albania: History, People, Identity», 25.2.2008, άρθρο στον ηλεκτρονικό ιστότοπο www.opendemocracy.net, πηγή προσβασιμη στο διαδίκτυο, https://www.opendemocracy.net/article/conflicts/reimagining_yugoslavia/kosova_albania_identity (πρόσβαση 14.7.2014)

Fisher Bernd,, «A Brief Historical Overview of the Development of Albanian Nationalism»
www.wilsoncenter.org (πρόσβαση 22.7.2014)

International Crisis Group (IGG) «Pan-albanianism How Big a Threat to Balkan Stability»,
ICG Europe Report, No 153, Tirana/Brussels, 25.2.2004, www.crisisgroup.org,
(προσβ. 20.4.2014)

- , «Southern Serbia’s Fragile Peace», *ICG Europe Report*, No I52, Belgrade/ Brussels, 9.12.2003, www.crisisgroup.org, (προσβ. 20.4.2014)
- , «The Albanian Question in Macedonia: Implication of the Kosovo Conflict for the Inter-Ethnic Relation in Macedonia», *ICG Balkan Report no 38*, 11.8.1998, www.crisisgroup.org,(προσβ. 20.4.2014)
- , «Macedonia’s Ethnic Albanians Bridging the Gulf», *ICG Balkans Report No 98*, Skopje/Brussels,20.6.2000, www.crisisgroup.org,(προσβ. 20.4.2014)
- , «Macedonia The last Chance for Peace», *Balkan Report No 113*,Skopje/Brussels, 20.6.2001, www.crisisgroup.org (πρόσβαση 15.7.2014)
- , «Serbia and Kosovo: The Path to Normalization», *ICG Europe Report No 223*, Pristina/Belgrade/Brussels,19.2.2013,www.crisisgroup.org,(προσβ. 20.4.2014)
- , «Southern Serbia: In Kosovo’s Shadow», *Europe Briefing No 43*, Belgrade/ Pristina/Brussels, 27.6.2006, www.crisisgroup.org, (προσβ 20.7.2014)
- , «Maintaining Peace in Presevo Valley», *Europe Report No186*, Belgrade/ Pristina/Brussels16.10.2007,www.crisisgroup.org,(προσβ 20.7.2014)

- Karadaku Linda & Pekusic Bijana, «Albania Kosovo military agreement raises concerns in Serbia» στο Southeast European Times, 11.7.2013
www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2013/07/11/feature-01, (πρόσβαση 20.7.2014)
- Karadaku Linda, «Albania and Kosovo form strategic Partnership» στο Southeast European Times, 22.1.2014,
www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2014/01/22/feature-02 (πρόσβαση 20.7.2014)
- Murati Erl & Karadaku Linda, «Albania celebrate 100 years of independence» στο Southeastern Times, 30.11.2012,
http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/11/30/feature-02 (πρόσβαση στις 21.7.2014)
- Reljic Dusan, «The “Albanian Question” after the Turn in Tirana», *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, 23.7.2013, www.swp-berlin.org (πρόσβαση 17.6.2014)
- Rukaj Marjola, «Albania the nationalist revil», 4.2.2013, www.balcanicaucaso.org (πρόσβαση 25.7.2014)
- Saveski Drago & Sadiku Artan, «The Radical right in Macedonia», Friedrich-Ebert-Stiftung, Dep. for Central and Eastern Europe, Berlin 2012, στον ιστότοπο της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης Bibliothek der Friedrich-Ebert-Stiftung,
<http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09568.pdf> (πρόσβαση 14.7.2014)
- Selimaj Erlis «Bush visit to Albania hailed as milestone in ties» στο *Southeastern European Times*, 11/6/2007,
www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2007/06/11/feature-e-02 (πρόσβαση 21.7.2014)
- Somun Hajrudin, «Greater Albania A romantic willingness», *Sundays Zaman* 3.3.2013,
www.todayszaman.com/news-308587-greater-albania-a-romantic-willingness-by-hajrudin-somun-.html (10.8.2014)
- Vickers Miranda «Albania, Pan Albanianism: Myth or Threat to Balkan Stability?» *Transitions on line, International Crisis Group*, 1 Apr 2004,
www.crisisgroup.org, (πρόσβαση 20.4.2014)
- Albania and Kosovo unify their educational system» Ανώνυμου Αλβανού ανταποκριτή στο Independent Balkan News Agency, «<http://www.balkan.eu.com/albania-kosovo-unify-education-system/>», 3.6.2014 (πρόσβαση στις 20.7.2014)
- «Country Update: Albania », *European Forum for Democracy and Solidarity*, 14.7.2014
www.europeanforum.net/country/albania (πρόσβαση 20.7.2014)
- «Diaspora is the largest investment source in Kosovo», *Δελτίο της ΜΚΟ Economic*

Initiative in Kosovo, 2 Feb 2012,
www.eciks.org/en/news-events/Diaspora-is-the-largest-investment-source-in-Kosovo-1177
(πρόσβαση 13.7.2014)

«Economic Unification of Albania and Kosova», 23.3.2014,
<http://top-channel.tv/english/artikull.php?id=11351> (πρόσβαση 29.7.2014)

«Key Political Parties in Macedonia», 27.9.2011, στο [balkaninsight.com](http://www.balkaninsight.com),
<http://www.balkaninsight.com/en/article/who-is-who-political-parties-in-macedonia>
(Πρσβ. 12.7.2014)

«Kosovo Albania not to unify», *Balkan Inside*, 12.1.14
www.balkaninside.com/kosovo-albania-not-to-unify/ (πρόσβαση 29.7.2014)

«Serbia Elections Splits South Serbia Albanians», στο [Balkaninsight.com](http://www.balkaninsight.com), 23.4.2012.
www.balkaninsight.com/en/article/serbia-election-splits-south-serbia-albanians (πρόσβαση
20.7.14)

«Serbia formally protests Berisha's statement», στο [SET.Times.com](http://www.setimes.com), 19.8.2009,
[http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/newsbriefs/2009/08/
19/nb-01](http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/newsbriefs/2009/08/19/nb-01) (πρόσβαση 13.8.2014)

«What happened to Greater Albania», *The Economist*, ηλεκτρονική έκδοση, 18.1.2007
www.economist.com/node/8558447 (πρόσβαση 20.6.2014)